POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

Planinski vestnik
glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1996 1

letnik XCVI izhaja od leta 1895

vsebina

Vanja Furlan	Sikim - vzhodnohimalajsko kraljestvo	1
Marjan Raztresen	Gore brez politike	3
	Športna priznanja gornikom	6
	Zaslužni slovenski planinci	7
Tomaž Banovec	Grob pod triglavskim znamenjem	8
Tomaž Vrhovec	Dodatna oprema za smučarje	10
Janez Šeme	Poučna zgodba s srečnim koncem	12
Milan Natek	Preučevalec gorate Slovenije	14
Janko Mlakar	Med Šmarno goro in Mont Blancom	18
Andrej Primc	Ledena prostranstva Bernskih Alp	22
	Odmevi	25
	Iz planinske literature	31
	Društvene novice	37

Slika na naslovni strani: **Uroš Rupar pod opastjo med taborom 2 in predvrhom Siniolčuja (v ozadju)**

Foto: Vanja Furlan

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojin, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1996 znaša 2500 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1250 tolarjev, posamezna številka stane 250 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

ALPINISTIČNA IZVIDNICA V MALO ZNANO OBMOČJE HIMALAJE

SIKIM — VZHODNOHIMALAJSKO KRALJESTVO

VANJA FURLAN

Konec lanskega februarja, ravno ko sem se vrnil z Nove Zelandije, kjer sem v njihovih Alpah preživel poletje, sem izvedel, da KOTG organizira izvidniško odpravo v Sikim. Tam naj bi si ogledali nepreplezano vzhodno ostenje Kangčendzenge, tretje najvišje gore na svetu, in se povzpeli na 6888 metrov visoki Siniolču. Prijatelj **Bojan Počkar**, ki je vedel, da si v Sikim želim, me je v moji odsotnosti prijavil na razpis in z veseljem in brez oklevanja sem svojo kandidaturo potrdil.

Zaradi počasne in toge indijske birokracije se je čas odhoda odmaknil pozno v pomlad. Bili smo v negotovosti, ali nam bo sploh uspelo dobiti dovoljenje ali ne. Zeleno luč so nam prižgali zadnji trenutek. Odpravo smo sestavljali **Tone Škarja**, ki nas je vodil, **Luka Karničar, Marko Čar, Uroš Rupar** in jaz.

Na delhijskem letališču nas je pričakala simpatična in smehljajoča se stevardesa holandske letalske družbe KLM, ki je v rokah držala tablico z napisom »Mr. Skarja group«. Od prave se ni razlikovala ne po merilu in ne po uniformi, temveč le v tem, da je bila iz lepenke. Ker je Tone enako dobrodošlico doživel že pred pol leta, je vedel, kaj pomeni: zopet so nam izgubili prtljago. Potrpežljivo in vdani v usodo smo čakali ob dvodimenzionalni stevardesi, dokler ni prišel uslužbenec KLM in našo temno slutnjo potrdil. Nismo se kaj dosti razburjali; v Indiji to ne pomaga. Indija je Indija in karma je karma. Napisali smo zapisnik in se odpeljali v hotel. Naslednji dan je Tone urejal formalnosti, ostali pa smo si ogledali nekatere znamenitosti Delhija. Zvečer sta nas na večerjo povabila polkovnik **Narendra Kumar**, ki dela za Mercury Travels, agencijo, ki je organizirala naše bivanje v Indiji, in polkovnik **Amit Roy**, direktor Indian Mountaineering Foundation. Večerjali smo v klubu, ki so ga dali zgraditi angleški kolonialisti, danes pa je članstvo v njem omejeno na najožjo indijsko elito. Tako smo imeli čast spoznati tudi načelnika generalštaba indijske vojske, s katerim sta polkovnika obujala spomine. Izvedeli smo, da nobeni odpravi do sedaj ni uspelo tako hitro dobiti vseh potrebnih dovoljenj za potovanje v Sikim kot naši.

DARDŽILING

Dan kasneje, 7. maja, smo Marko, Uroš, Luka in jaz leteli v Bagdogro na severovzhodu Indije, Tone pa je ostal v Delhiju, da počaka izgubljene sode. Ker je imelo letalo zamudo, v Siliguriju nismo dobili sikimske vize, pa smo se odpeljali kar naprej proti Dardžilingu. V treh urah, kolikor traja vožnja z avtom, smo se iz vroče bengalske ravnine dvignili za skoraj dva tisoč metrov. Cesta se vso pot prepleta z ozkotirno železnico, po kateri žene vlak miniaturna parna lokomotiva. Cesto in železnico so v prejšnjem stoletju dali zgraditi Angleži; ne iz humanitarnih razlogov, temveč predvsem zaradi ekonomskih interesov. Tako so Dardžiling povezali s Kalkuto in

Heinrich Harrer opisuje Siniolču kot najlepšo goro na svetu

omogočili cenejši in hitrejši transport čaja do morja, kjer so ga pretovorili na ladje in odpeljali v Anglijo.

Prihod v Dardžiling je pomenil pravo olajšanje; klima je namreč tam dosti bolj sveža in prijetna. Dardžiling se ne imenuje samo mesto, temveč tudi širše območje, ki se kot nekakšen visok planotast otok dviga iz indijske ravnine in je del himalajskega predgorja. Mesto leži približno 2200 metrov visoko. V svetu slovi predvsem po odličnem čaju, ki so ga sem s Kitajske prinesli šele okoli leta 1850. Plantaže črnega čaja zavzemajo velike površine in pokrivajo pobočja pod mestom, kjer je nekoč rasel bujen gozd. Dardžiling je znan tudi po tem, da je bil nekdaj priljubljeno letovišče in sanatorij, kamor se je v obdobju Vzhodnoindijske družbe zatekala angleška kolonialna gospoda, predvsem poleti, ko je bila vročina v nižini neznosna. Danes to počno bogati Indijci. Še vedno, tako kot na začetku tega stoletja, velja za eno izmed najbolj prestižnih in mondenih letovišč v tem delu sveta.

Seveda smo si ogledali zelo zanimiv Himalayan Mountaineering Institute, ki ga sestavljajo dva muzeja in knjižnica z gorniško in naravoslovno-zgodovinsko literaturo o Himalaji. V glavnem muzeju lahko vidiš reliefno maketo Himalaje in razstavo o zgodovini osvajanja najvišjih vrhov sveta, ki poleg fotografij najpomembnejših alpinistov prikazuje tudi razvoj alpinistične opreme od začetkov do danes in vsebuje veliko zanimivih eksponatov. Drugi del muzeja je posvečen izključno Mt. Everestu, ki sta ga 29. maja 1953 prva osvojila **sir Edmund Hillary** in **Tenzing Norgay**. Slednji je preostanek življenja preživel v Dardžilingu kot direktor omenjenega Inštituta med letoma 1954 in 1976 ter kot svetovalec vse do svoje smrti leta 1986.

SIKIM

Dardžiling smo zapustili po nekaj dneh, ko je za nami prišel Tone, ki mu je v Delhiju uspelo dočakati našo izgubljeno prtljago. Z dvema avtomobiloma smo se

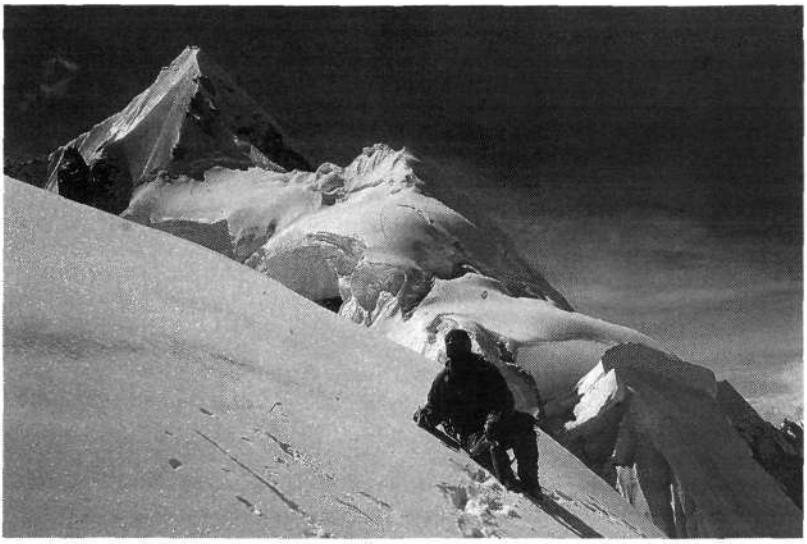

Povratek z vrha — peti dan na gori

spustili po severovzhodnih pobočjih skozi čajne plantaže v vročo dolino reke Tiste. Prečkali smo mogočno reko in potovali ob njenem levem bregu navzgor proti sikimski meji. V majhni obmejni vasi na indijski strani, kjer so nam počasi in sumničavo pregledovali potne liste, smo imeli občutek, kakor da prestopamo mednarodno mejo. Sikim je bil nekoč res samostojna in neodvisna kraljevina, dokler ga ni leta 1975 okupirala indijska vojska. Tako je postal indijska zvezna država, vendar je ohranil razmeroma močno avtonomijo. Sosednji državi na zahodu oziroma vzhodu sta monarhiji Nepal in Butan, severni sosed pa je Tibet, ki ga je leta 1951 — upajmo, da samo začasno — okupirala kitajska rdeča armada. Sikim meri le 7300 kvadratnih kilometrov, kar je toliko kot dobra tretjina Slovenije. Dolg je približno 65, širok pa okoli 110 kilometrov, a se na tej kratki razdalji spusti s 4000 in več metrov visoke tibetanske planote na severu na borih 250 metrov visoko indijsko ravan na jugu. Zelo ustrezna prispodoba za Sikim je velik naravni amfiteater. Predstavlja enega od najlažjih prehodov z indijske ravnine na tibetansko planoto in obratno, kar je seveda najbolj skrbelo Indijce.

Asfaltna cesta nas je še vedno vodila ob reki Tisti navzgor proti Gangtoku, glavnemu mestu Sikima. Tista je največja sikimska reka in izvira iz ledeniškega jezera na skrajnem severu dežele, blizu tibetanske meje. Ker smo prihajali pred monsunom, je bila še zelo nizka in mirna. Kasneje, julija in avgusta, ko pade največ dežja, pa močno naraste, saj odvodnjava celoten Sikim.

Popoldne smo prispeli v Gangtok in se nastanili v novem hotelu Central, ki je bil kategorija zase. Da so prinesli večerjo, je bilo treba čakati najmanj dve uri, da je pritekla voda iz tuša, pa še dan ali dva dlje. Naslednje jutro smo spoznali našega sirdarja **Yasiena**, ki je iz rodnega Kašmirja pripotoval v Gangtok že pred tremi tedni, da bi imel čas in bi nam preskrbel potrebna dovoljenja za odpravo in organiziral vse ostalo. Povedal je, da je vse pripravljeno za odhod, le indijska vojska še ni določila zveznega oficirja, ki nas mora spremljati. Tako smo se odpravili na potep po mestu, ki podobno kot Dardžiling leži na strmem pobočju. Najvišje, na vrhu grebena, stoji kraljeva palača, kjer sta nekoč živela kralj **Palden Thondup** in kraljica **Hope Cooke**, njegova druga žena, Američanka po rodu. Danes je kralj mrtev, palača pa za turiste zaprta. Vendar zanimivosti kljub temu ne manjka. V mestu in okolici je veliko budističnih samostanov. Eden od znamenitejših je Rumtek, sedež pomembne reinkarnacije lame **Karmapa Rinpočeja**, duhovnega vodje sekte kargyudpa, ene izmed štirih sekt tibetanskega budizma, podobno kot je dalajlama duhovni vodja najpomembnejše sekte gelugpa. Šestnajsti Karmapa Rinpoče je pred leti umrl in sedaj iščejo njegovo reinkarnacijo.

Velika večina Sikimcev je budistov; število hindujcev, muslimanov in kristjanov je zanemarljivo. Tri četrtine prebivalcev so nepalski priseljenci, v glavnem Šerpe, Tamangi, Gurungi, Rai, Četriji in Bramani, medtem ko so prvotni naseljenci, kot so Lepče, Butie in Limbuji, danes v manjšini. Skupaj z Indijci in muslimani tvorijo zanimivo kulturno zmes.

Dne 12. maja zjutraj smo bili pripravljeni na odhod. Naložili smo sode na nekaj avtobusu podobnega, se peljali tri kilometre daleč in nato na cesti pred kasarno skoraj tri ure čakali, da se je prikazal elegantni stotnik **Lalit**. Takoj je nastopil zelo ostro. Dejal je, da po poti ne smemo fotografirati ničesar, sploh pa ne vojaških objektov, in da bomo morali ob vrnitvi vse poslikane filme izročiti vojski, ki jih bo razvila, pregledala in zadržala, kar se ji bo zdelo strateško pomembna skrivnost, ostalo pa nam bodo vrnili. Še nekaj ur se nisem mogel otresti podobe, kako zanikrn podčastnik indijske vojske po večerji z mastnimi prsti ogleduje moje diapozitive in zadovoljno riga in kadi. Našo zadrego je, tako kot znajo samo najboljši sirdarji, salomonsko rešil Yasien. Predlagal nam je, da po poti kupimo nekaj cenenih filmov, jih poslikamo in nato izročimo stotniku Lalitu. To smo tudi storili. Le midva s Tonetom sva imela s seboj po dva fotoaparata, zato sva prevzela to

opravilo. Ob vrnitvi smo stotniku Lalitu izročili sedem filmov, češ da je to vse, kar smo poslikali. Nikoli več jih nismo videli; ne filmov, ne fotografij, ne stotnika Lalita, ki je sedaj verjetno že major.

Ves dan smo se vozili proti severu. Pot je zelo slikovita, saj se vije po strmih pobočjih, se spušča v globoke soteske, prečka viseče mostove in zemeljske plazove. Bolj ali manj smo sledili dolini Tiste. Zvečer smo se v popolni temi in brez luči (žarometi na vozilu namreč niso delovali) pripeljali v Čungtang. S Tonetom sva si zaželela čang, zato sva se podala skozi vas in takoj našla majhno tibetansko hišo. Gospodarica, mlada Tibetanka, nama je postregla tombo, nato pa je odšla v sosednji prostor, od koder se je zaslišalo žuborenje vode. Kmalu je umita in preoblečena pridišala nazaj v kuhinjo ter se radovedno pozanimala, če sva poročena. Njej in še dvema Tibetancema, ki sta tako kot midva pila čang, sva se zdela nenavadno zabavna, čeprav oni trije niso znali niti besede angleško, midva pa le toliko tibetansko, da naju ne bi mogli prodati. Zato smo manj govorili in se toliko bolj smehljali.

Naslednji dan smo vstali ob petih zjutraj in nato do sedmih čakali stotnika Lalita. Odpeljali smo se naprej in že po nekaj urah prispeli v vas Lačen. Raztovorili smo transportno zver, na travnatem vaškem zbirališču postavili šotore in začeli pripravljati tovore. Poučili so nas, da tukajšnji nosači (za razliko od nepalskih) nosijo le 25 kg težke tovore in ob tem zahtevajo skoraj dvakrat višje plačilo. Najprej so dejali, da bodo nesli sode le, če ne bodo težji od 20 kg, kasneje pa so se premislili in izjavili, da sodov niti praznih ne bodo nesli. Tako nam ni preostalo nič drugega, kot da smo — seveda od vaščanov — kupili vreče, v katere smo preložili vso našo opremo, sode pa pustili v vasi.

Naslednji dan smo podrli tabor in odšli proti hribom. Neuhojena steza nas je vodila ob reki Zemu Ču, ki priteka izpod ledenika Zemu pod vzhodno steno Kangčendzenge. Vreme je bilo turobno — oblačno, megleno in deževno. Kmalu smo prišli do mesta, kjer je velik snežni plaz popolnoma zasul rečno korito. Voda je sicer stalila pot skozenj, vendar dolina ni bila lahko prehodna. Spustiti smo se morali na led in nadaljevati po njem. Celo za nas, opremljene z lahkimi nahrbtniki in dobrimi čevlji ter vajene gibanja po ledu, to ni bilo prav enostavno, za nosače v zlizanih gumijastih škornjih pa še toliko manj.

Sikim je bil desetletja zaprt in je turizmu odprl vrata šele v devetdesetih letih. Enako je veljalo za ekspedicije; izjema je bila nekaj nemških v tridesetih letih tega stoletja in nekaj mešanih indijsko-japonskih pred leti. Za trekinge pa je ta severni vojaško pomembni del Sikima še vedno zaprt. Naša odprava je bila druga nemešana odprava (z Indijci), ki ji je bilo v novejšem času dovoljeno obiskati to območje. Zaradi skromnega obiska in nemirnega vzhodnohimalajskega značaja deluje ta svet neobičajno divje. Steza ponekod izgine in naenkrat ne veš ne kod ne kam. Vse je še toliko bolj zanimivo, če hodiš sam.

Na splošno je Sikim izredno bogat s floro, kar je razumljivo, saj sega od nižinskega nad alpinski pas in leži

namesto komentarja

GORE BREZ POLITIKE

Ondan je v pogovoru o eni od športno rekreativnih dejavnosti nanesla beseda na politiko in eden iz omizja je dejal, da nemara ni daleč dan, ko bomo imeli rekreativce različnih političnih usmeritev, »kot jih že imajo planinci«. Ko sem na vsak način hotel zvedeti, kje delujejo ti politični planinci, mi je, pa ne prav prepričljivo, povedal neki kraj severovzhodno od Ljubljane, ki ga ne omenjam z imenom, ker se nisem mogel prepričati, ali je ta trditev mojega sogovornika resnična ali ne. Vsekakor je kar vztrajal, da sta v razmeroma majhnem kraju dve planinski skupini (ali društvi), ena »uradna« in druga »politična, ki pa menda še ni registrirana v nobeni krovni organizaciji«.

Za vsako politično stranko ali skupino so planinci zanimiva združba. Toliko nas je, da bi marsikje lahko prevesili tehtnico na svojo stran. Za to gre seveda tudi politikom: naj bo ideja še tako dobra, če stoji za njo premalo ljudi, je politično malo zanimiva.

Takoj po političnih in družbenih spremembah v Sloveniji je bilo v planinski organizaciji dogovorjeno, da bo PZS nestrankarska ali nadstrankarska, v njenih vrstah pa bodo člani, ki bodo, pač po svojem prepričanju, pripadali različnim strankam (ali pa nobeni od njih). PZS se ne bo vezala na nobeno od političnih strank, pač pa bo po presoji zagovarjala katerega od nepolitičnih ciljev katerekoli od njih, če bo ustrezal planinski ideji.

To je do zdaj kar veljalo, zadnji čas pa skušajo nekateri čisto planinskim akcijam nalepiti vsaj napol politične nalepke. Toda kot pred leti niso hodili na planinske pohode, ki so jih organizirali v spomin na dogodke iz partizanskih bojev med drugo svetovno vojno, samo komunisti, ampak tudi drugi ljubitelji planinske hoje ne glede na politično opredeljenost, in kot se na nekaterih gorskih vrhovih ob križih niso fotografirali samo kristjani, saj niti drugače misleči v tem znamenju niso videli predvsem znaka politične opredelitve, tako niti zdaj takšne oznake ne motijo nikogar razen skrajnežev.

Saj menda nočemo, da bi prepovedali vse partizanske planinske pohode, ko bo na oblasti desnica, in podrli vse križe na gorah in kapelice ob planinskih poteh, ko bo na oblasti levica — pravzaprav: ko bosta na oblasti skrajna desnica in skrajna levica!

Saj vsi skupaj s temi skrajneži vred govorimo o nebeško lepi gorski naravi.

Marjan Raziresen

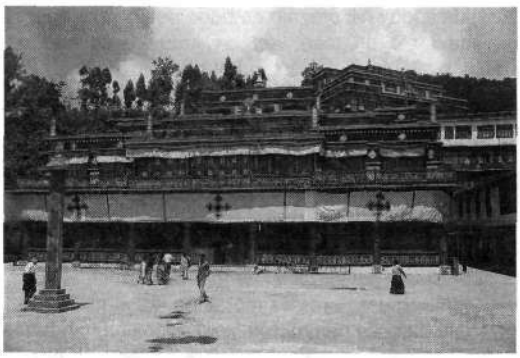

Samostan Rumtek je sedež reinkarnacije Karmapa Rinpoče

obenem na isti zemljepisni širini kot Florida in nekaj južneje kot Kuvajt. V svetu je znan po orhidejah, ki naj bi jih bilo najmanj 600 različnih vrst, in rododendronu (sleču), ki ga je več kot štirideset vrst in uspeva od 1000 do 4500 metrov visoko. Ponekod tvori celo čiste gozdove, tudi z deset in več metrov visokimi drevesi in raznobarvnimi cvetovi, od belih, rumenih in rdečih do rožnatih. V vsakem višinskem pasu se seveda pojavlja drugačna vegetacija. Poleg bambusa in nešteto nam povsem neznanih vrst v tropskem pasu se višje že omenjenemu rododendronu spodaj pridružijo bori, hrasti, javori, topoli, jelše in magnolije, zgoraj pa čuge, jelke, macesni, breze, tise in brini. Gozdna meja leži približno 4000 metrov visoko. Nad njo najdemo pas, kjer uspeva le še trava in grmičasta vegetacija, predvsem brini in sleči, in kamor čez poletje priženejo na pašo jake. Tudi favna po pestrosti ne zaostaja za rastlinstvom, saj najdemo v Sikimu več kot 600 vrst ptičev in prav toliko vrst metuljev, od sesalcev pa srnjad, jelenjad, mačke in opice, višje pa rdečo pando, divje osle, snežnega leoparda, himalajskega črnega medveda in divje ovce. K divji podobi dežele pripomore tudi podnebje, saj v dolinah vse do gozdne meje zelo pogosto in obilno dežuje, v času monsuna pa seveda še toliko bolj. Gangtok, ki leži na 1500 metrih, prejme 3300 mm padavin letno, kar je za približno tretjino več kot, na primer, Tolmin ali Bovec.

SINIOLČU

Po treh dneh hoje smo na severni strani ledenika Zemu, na višini 4570 metrov, postavili bazni tabor. Nosači so se takoj, ko so odložili tovore, vrnili v dolino, mi pa smo začeli pripravljati opremo za na hrib. Da je Siniolču tam nekje proti jugu, na drugi strani ledenika, smo sklepali z zemljevida. Videli ga namreč nismo, kajti bil je v oblakih in tudi bazo je pogosto zagrnila megla. Šele tretji večer v bazi, ko se je vreme razjasnilo, smo ga zagledali in ostrmeli nad njegovo lepoto. Postalo mi je jasno, zakaj ga **Heinrich Harrer** v svoji knjigi Vrnitev v Tibet imenuje najlepša gora na svetu.

Naslednje jutro smo se vsi, torej Tone, Luka, Uroš, Marko in jaz, odpravili na hrib. Pridružil se nam je tudi **Kazi Šerpa**, naš sikimski zvezni oficir, ki je bil — kot čisto nasprotje stotniku Lalitu — izredno pozoren in ustrežljiv mož; bil je najboljši zvezni oficir, kar sem jih imel na svojih šestih odpravah v Himalajo priložnost spoznati. Razdelili smo si opremo in prečkali ledenik Zemu. Na drugi strani smo v snegu našli čisto sveže medvedje sledove. Kasneje, ko smo zgodbo povedali nosačem, so nam zatrdili, da medveda tako visoko ni in da so sledovi, ki smo jih videli, sledovi »snežnega človeka«. V zgodbo o jetiju nas niso prepričali, čeprav so se zelo trudili.

Istega dne, torej 19. maja, smo na višini 5350 metrov postavili tabor 1. Uroš in jaz sva ostala na enki, ostali pa so se še isti dan vrnili v bazo.

Naslednjega dne sva prečkala velik ledeniški plato pod severno steno. Ker je o Siniolčuju na razpolago zelo malo podatkov, pravzaprav nismo dobro vedeli, kaj nas na zahodnem koncu platoja čaka. In bliže ko sva bila, manj nama je bilo všeč, kar sva videla. Spodnji del širokega ozebnika, za katerega smo upali, da nas bo pripeljal na sedlo, so zapirali veliki seraki. Odločila sva se poiskati prehod na desni strani, vendar se je najin poskus kmalu neuspešno končal. Zaradi visokih temperatur so bile razmere slabe in plezanje nevarno. Kljub temu, da je bilo še dopoldne, sva se odločila, da se vrneva na enko in ponovno poskusiva naslednji dan, če bo kaj hladneje. Na srečo je bilo. S seboj sva vzela le najnujnejšo plezalno opremo, da bi bila čim lažja in hitrejša. Tokrat nama je na levi strani uspelo najti in označiti prehod, ki pa je bil objektivno zelo nevaren. Do sedla se je obetala lažja, predvsem pa varnejša plezarija. Iskanje prehoda ni trajalo več kot nekaj ur, vendar je bilo predvsem psihično zelo naporno. Vrnila sva se v tabor ena, kjer sta naju že čakala Luka in Marko, nato pa še isti dan sestopila v bazni tabor.

Marko in Luka sta dan zatem dosegla sedlo, postavila tabor 2 na višini 6250 metrov in ga opremila. Sedaj, ko je bil postavljen ta izhodiščni tabor, je bil vzpon na vrh že mogoč, čeprav nas je čakal še dolg in izpostavljen greben. Marko in Luka, ki sta opravila veliko delo, sta se vrnila v bazo, z Urošem pa sva se 25. maja drugič odpravila na hrib. Medtem ko je bil bazni tabor večino časa v megli ali oblakih, je bilo vreme malo višje čudovito. Celo prečudovito. Ker je bila že pozna pomlad, je bilo zelo toplo, tako da smo imeli proti pričakovanjem namesto z mrazom težave z vročino. Ker se ponoči ni dovolj ohladilo, sva se odločila, da na enki počakava en dan. Kmalu sva svojo odločitev obžalovala, kajti sredi dneva sva v šotoru izmerila 52^0 C.

Naslednjo noč sva zapustila enko in zjutraj dosegla sedlo. Malo višje je stal tabor 2 na varnem in razglednem mestu. Skuhala sva čaj in preostanek dopoldneva porabila za iskanje prehoda na greben, popoldne pa počivala, kajti čakala naju je še cela noč plezanja. Odločila sva se namreč, da bova začela plezati že zvečer. Od tabora 2 do vrha naju je ločilo več kot šeststo metrov višinske razlike, vendar se je bilo potrebno najprej vzpeti na predvrh, se spustiti 100 metrov v sedlo in se nato zopet vzpeti na 6888 metrov visoki vrh.

Dvojko sva zapustila ob enajstih zvečer, plezala vso noč in zjutraj dosegla sedlo, kjer sva se lahko prvič razvezala, hodila in počivala. Odločila sva se na tem mestu pustiti bivak opremo in kuhalnik, da bi si olajšala

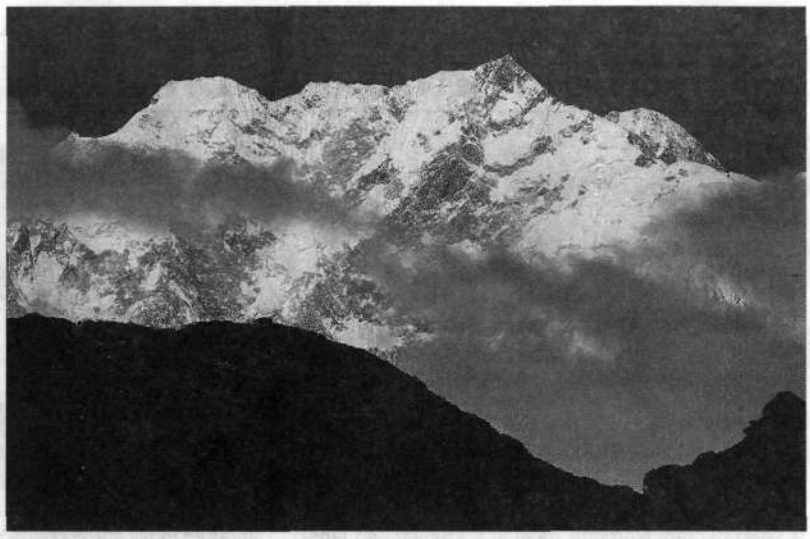

Vzhodno ostenje Kangčendzenge — tretjega najvišjega vrha na svetu — je še nepreplezano in več kot 3000 metrov visoko

Foto: Vanja Furlan

vzpon. Sledil je položnejši del grebena, kjer sva gazila globok sneg in se počasi bližala vrhnjemu strmemu ledišču. Šele tu, blizu vrha, ni bilo več neznosno vroče. Najstrmejši je bil prvi raztežaj vršnega dela, v naslednjih sedmih raztežajih pa se je svet malo položil. Varovati sva se morala prav do vrha, kar nama je vzelo nekaj več časa. Prvi je šel na vrh Uroš in nato splezal navzdol do mene; nato sem šel na vrh še sam. Pravzaprav na sam vrh zaradi pasti nisva stopila, le približala sva se mu na nekaj metrov.

Bilo je že pozno popoldne. Vzhodna stena Kangčendzenge je bila že v senci. V 17 urah in pol, kolikor sva potrebovala od dvojke do vrha, sva se varovala 26 raztežajev. Kjer je bilo mogoče, sva plezala nenavezana.

Vrnil sem se do Uroša in začela sva se spuščati ob vrvi. Naredila sva pet spustov in ob sončnem zahodu dosegla vznožje vršnega dela. Sestopila sva do sedla, kjer sva dopoldne pustila opremo. Ura je bila sedem zvečer in bila sva utrujena, kajti za nama je bilo 20 ur neprekinjene plezarije, zato sva se, čeprav brez spalnih vreč, odločila za bivak. Ponoči je Uroš zaradi mraza tako šklepetal z zobmi, da se mu je odkrušil del zoba.

Naslednji dan sva se vračala nenavezana, ker je bil greben zaradi najinih stopinj dosti lažje prehoden. Opoldne sva dosegla dvojko, kjer sva počivala do večera, saj bi bilo podnevi prenevarno sestopati. Luka in Marko, s katerima sva bila na radijski zvezi, sta sporočila, da na vrh ne bosta poskušala, ker nam zmanjkuje časa.

Vstala sva ponoči, podrla tabor 2 in sestopila do enke, kje naju je v šotoru čakal pripravljen zajtrk. Pripravil nama ga je Marko, ki je medtem skočil smučat na 600-metrski ozebnik v bližini. Presmučal ga je na snežni deski in ga ocenil s VI-, 45—60°.

Za kosilo 30. maja smo bili zopet vsi zbrani v bazi.

Nosači so prišli dan prej, kot smo se dogovorili, tako da je časa za še en poskus na vrh Siniolčuja na žalost res zmanjkalo. Medtem ko smo se Luka, Marko, Uroš in jaz povsem posvetili Siniolčuju, ki se je izkazal za trd oreh, se je Tone odpravil pod vzhodno steno Kangčendzenge in si jo dobro ogledal ter jo fotografiral. Visoka je več kot tri tisoč metrov, precej strma, z velikim deležem skale, tako da je težko reči, ali je ledna ali skalna. Vsekakor gre za največje nepreplezano ostenje med vsemi najvišjimi vrhovi na svetu in bo v prihodnosti prizorišče velikih alpinističnih dejanj. Želim si, da bi tudi Slovenci nekoč zarisali svojo črto preko te stene.

* * *

Odpravi so pomagali: Krka, Lek, Alpina, Elan, Konta, Dia studio Klemenc, Induplati, Chemco (Melem) Zagreb, Fun sport, Treking sport, Jaka Kavčič, Onda d.o.o., Teol, Iskra baterije, Janez Golobič — predstavnik Intertrade ITS v Indiji in **dr. Anda Perdan**.

Mladi kadilci živijo nevarneje

Pet zdravnikov športne medicine iz Avstrije je pred nedavnim končalo raziskavo, s katero so primerjali telesne zmogljivosti mladih kadilcev in nekadilcev. S to kadilsko študijo Avstrijskega Alpenvereina, Univerzitetne klinike iz Innsbrucka in Bolnišnice iz Celovca so preverjali zdržljivost, maksimalno moč, hitrost, prožnost, ravnotežje in reakcijske čase 74 kadilcev in 188 nekadilcev.

Rezultat se glasi: Hudi kadilci v mladih letih reagirajo že po kratki cigaretni abstinenci počasneje in z zmanjšano zmožnostjo ravnotežja. Glede na to je ta skupina ljudi razmeroma zelo ogrožena prav pri hoji po gorskem svetu, pa tudi v cestnem prometu ali pri drugih dejavnostih, kjer so potrebne te motorične sposobnosti.

Sposobnost ravnotežja se pri hudih kadilcih poslabša v primerjavi z nekadilci po cigaretni abstinenci, ki traja od 11 do 120 minut, za 42 odstotkov in po 120 minutah celo za 51 odstotkov. Tudi kar zadeva reakcijske čase so nekadilci mnogo boljši od kadilcev, ki po dveurni abstinenci in tudi sicer potrebujejo dalj časa, da reagirajo na dogodek.

Hudi kadilci po dveh urah, ko so zadnjič kadili, niso tako zanesljivi v ročnih spretnostih kot nekadilci. Zadeva pa se izboljša, brž ko kadilec pokadi cigareto.

Spremenjene motorične sposobnosti kadilcev je mogoče po kratki kadilski abstinenci primerjati s Parkinsonovimi simptomi, ki pa takoj po kajenju izginejo.

ŠTIRJE PLANINCI SO LANI DOBILI BLOUDKOVA PRIZNANJA

ŠPORTNA PRIZNANJA GORNIKOM

Silvo Kristan

Pavle Šegula

V veliki dvorani Narodne galerije v Ljubljani so lanski zadnji novembrski konec tedna podelili Bloudkova priznanja za leto 1995, najvišja državna priznanja v športu in telesni kulturi pri nas. Od treh nagrad, kolikor so jih podelili lani, sta dve dobila človeka iz gorniških vrst, **prof. Silvo Kristan** in **inž. Pavle Šegula**, med desetimi dobitniki Bloudkovih plaket pa sta dva iz planinskih vrst, **Marijan Krišelj** in **Franci Pavšer**. To tudi že kaj pove o velikem pomenu, ki ga ima gorništvo v slovenskem športu.

Dr. Silvo Kristan iz Ljubljane je Bloudkovo nagrado prejel za življenjsko delo v športu. V uradni obrazložitvi je napisano:

»Izredni profesor Silvo Kristan, doktor kineziloških znanosti, je nosilec predmeta in predstojnik katedre za gorništvo na Fakulteti za šport v Ljubljani. Raziskovalno se je ukvarjal s človekovo telesno držo, s šolo v naravi, turistiko in športno značko, zadnja leta pa poglobljeno proučuje teorijo šolske športne vzgoje, strokovno terminologijo in nekatera filozofska vprašanja športne vzgoje. Napisal je več učbenikov, priročnikov in objavil več kot tristo člankov v strokovnem in poljudnem tisku. Kritično se odziva na dogajanja še posebej v šolskem športu in v športu za vse. S svojo vztrajnostjo in strokovno pronicljivostjo je v veliki meri vplival na konceptualni razvoj šolske športne vzgoje, terminološko področje športa pa je tudi po njegovi zaslugi postalo jasnejše in preglednejše.«

Inž. Pavle Šegula iz Škofje Loke je Bloudkovo nagrado prejel prav tako za življenjsko delo v športu. V obrazložitvi je napisano:

»Inženir Pavle Šegula je tesno povezan z gorami; v Komisiji za gorsko reševanje se že od leta 1962 intenzivno ukvarja s problematiko varstva pred snežnimi plazovi in reševanja iz plazov. Bil je prvi načelnik te komisije in je vse do danes njen član. Je soustanovitelj in član Komisije za snežne plazove pri Upravi Republike Slovenije za varstvo narave in urejanje okolja. Bil je vodja 3. jugoslovanske alpinistične odprave na Kavkaz in vodja 2. jugoslovanske odprave na Pamir. Prizadeva si, da bi slovenski planinci, alpinisti in reševalci dobili potrebno literaturo in bili sproti obveščeni o novostih, zato spremlja tuje in domače strokovne vire. Objavil je številne članke, prevajal priročnike, zbiral in urejeval zbornike ter napisal vrsto samostojnih strokovnih del.«

Marijan Krišelj iz Preddvora je Bloudkovo plaketo dobil za življenjsko delo in velik prispevek pri razvoju planinstva v Sloveniji, kot je napisano v obrazložitvi. Naj spomnimo, da je bil takoj za **Tinetom Orlom** več let urednik Planinskega vestnika, urejal je nekatere dolgoletne radijske oddaje iz planinskega sveta in napisal nekaj knjig s planinsko vsebino.

Franci Pavšer iz Ljubljane je Bloudkovo plaketo prav tako dobil za življenjsko delo, vendar na področju športnega novinarstva. Čeprav se je kot novinar ukvarjal z najrazličnejšimi športnimi zvrstmi (in se seveda še vedno ukvarja), so mu bile vse pojavne oblike planinstva še posebno pri srcu. Med drugim imamo v lepem spominu številne radijske prenose velikih planinskih dogodkov, tudi z vrha Triglava v letih, ko je bil pravi podvig s takratnimi tehničnimi sredstvi, ki smo jih imeli pri nas na voljo, pripraviti tak prenos.

Bloudkova priznanja so lani podelili že enaintridesetič. Slavnostni govornik na prireditvi je bil državni sekretar v Ministrstvu za šolstvo in šport Republike Slovenije **dr. Janko Strel**, priznanja pa je nagrajencem izročil minister v tem ministrstvu **dr. Slavko Gaber**. V odsotnosti predsednice odbora za Bloudkova priznanja **Mateje Svet** je o delu odbora spregovoril podpredsednik odbora **Andrej Brvar**, v imenu nagrajencev pa se je zahvalil inž. Pavle Šegula.

Lanskoletni odbor za Bloudkova priznanja je imel težavno delo, saj je dobil kar 105 predlogov, kar je 20 več kot leto dni prej. Za Bloudkovo nagrado je kandidiralo pet organizacij, 33 posameznikov (med njimi so izbrali tri nagrajence, poleg obeh za dosežke na področju gorništva še atletinjo **Brigito Bukovec**) in tri športne ekipe, za Bloudkove plakete pa šest organizacij, 56 posameznikov in dve ekipi.

Od leta 1965, ko so prvič podelili ta visoka priznanja za delo in uspehe na področju športa, so podelili 206 Bloudkovih nagrad in 665 plaket. Delež planincev in drugih gornikov je bil med njimi dokaj znaten.

SPOMINSKE PLAKETE IN SVEČANE LISTINE ZA LETO 1995

ZASLUŽNI SLOVENSKI PLANINCI

Točno opoldne se je v soboto, 16. decembra lani, na gradu Tabor v Laškem začela prireditev, na kateri je Planinska zveza Slovenije svojim najzaslužnejšim članom svečano podelila spominske plakete in svečane listine za leto 1995.

Svečane listine za leto 1995 so prejeli:

Jaka Čop iz PD Jesenice za življenjsko delo v planinski organizaciji;

Stanko Dežman iz PD Gorje za življenjsko delo v društvu;

Jože Dobnik iz PD PTT Ljubljana za življenjsko delo in izreden prispevek k razvoju planinske organizacije;

Zoran Jerin iz PD Ljubljana Matica za življenjsko delo in prispevek na področju publicistike;

Andrej Karničar iz PD Jezersko za življenjsko delo in izreden prispevek na področju društvene in gospodarske dejavnosti;

Lojze Motore iz PD Lisca Sevnica Krško za življenjsko delo in izreden prispevek v društvu in planinski organizaciji;

Vida Heric iz PD Železničar Maribor za življenjsko delo v društvu.

Kot je napisano v 9. členu Pravilnika o priznanjih Planinske zveze Slovneije, se svečana listina PZS podeljuje posameznikom in organizacijam za izreden prispevek k razvoju planinske dejavnosti in življenjsko delo. Podeljujejo jo enkrat letno na posebni svečanosti, vsako leto pa podelijo največ deset svečanih listin (lani so jih sedem).

Pred tem je predsednik PZS **Andrej Brvar** na isti slovesnosti izročil spominske plakete Planinske zveze Slovenije zaslužnim članom naše planinske organizacije, ki so lani praznovali okrogle življenjske jubileje.

Ob svoji 70-letnici so plakete prejeli **Viktor Drnovšek** iz PD Zagorje, **Dušan Feldin** iz PD Kranj, **Nada Jelenko** iz PD Bohor, **Boris Kapus** iz PD Rašica, **Pepca Koprivec** iz PD Rašica, **Franc Plešec** iz PD Železniki, **Vojko Pohar** iz PD Radeče, **Rudolf Slatinek** iz PD TAM Maribor, **Anton Srebrnič** iz PD Nova Gorica, **Mirko Šušel** iz PD Mežica in **Marija Veble** iz PD Brežice.

Ob svoji 75-letnici sta spominski plaketi prejela **Janez Hribernik** iz PD Kranj in **Matevž Jensterle** iz PD Železniki.

Ob svoji 80-letnici sta spominski plaketi prejela **Angela Hodnik** iz PD Bohinj-Srednja vas in **Jože Robič** iz PD Gozd Martuljek.

Kot določa Pravilnik o priznanjih Planinske zveze Slovenije v svojem 8. členu, spominsko plaketo PZS podeljujejo posameznikom za njihovo uspešno delovanje in izjemne dosežke ob njihovih življenjskih jubilejih (50, 60 let itd.). Spominska plaketa se podeljuje le posameznikom, ki so za svoje dosežke in delo že prejeli zlati častni znak PZS. — Spominska plaketa se podeljuje tudi planinskim društvom in organizacijam ob njihovih jubilejih za najmanj 40-letno delovanje. — Spominska plaketa se posameznikom podeli samo enkrat. — Spominska plaketa PZS je okrogle oblike, izdelana iz brona z reliefnim obrisom severne Triglavske stene, vejico na levi strani in vgraviranim napisom, komu se podeljuje in datum podelitve.

Glede na to, da so nekateri zaslužni člani slovenske planinske organizacije spominsko plaketo prejeli že ob svojih nižjih okroglih življenjskih jubilejih, lani pa so dopolnili drugačno okroglo obletnico, je PZS na prireditev na grad Tabor v Laško lanskega 16. decembra povabila tudi te jubilante. Njen predsednik Andrej Brvar je čestital za lanskoletno 80-letnico **Franku Gašparutu** iz PD Dol pri Hrastniku, **Karlu Padjeri** iz PD Kranj, **Ferdu Riflju** iz PD Gornji Grad, **Viliju Verbeku** iz PD Maribor Matica in **Petru Vovku** iz PD Kočevje, za 90-letnico pa **Antonu Omanu** iz PD Gozd Martuljek.

Slovesnost v Laškem je polepšalo petje moškega kvarteta Spev.

Po slovesnosti so organizatorji prisotne povabili na zakusko, ob kateri se je obudil marsikateri spomin in bila izrečena marsikatera lepa beseda, kajpada večidel o gorah.

Zakaj Triglav ni na ravnini

S senčne, hladne strani nad Velim poljem pridem prek zelenega Konjskega sedla na sončno razčlenjeno pobočje pod Kredarico. Ura je še zgodnja, toda sončni žarki me že objemajo z vso močjo.

V senčici večje skale ob stezi naletim na utrujenega možakarja, ki počiva z rokami, uprtimi v skalno steno, glavo pa drži spuščeno med njimi.

Lepo ga pozdravim in previdno vprašam:

»A bo šlo?«

Počasi me pogleda in reče:

»Počas'... bo že... počas'...! Po ravnem še k'r hod'm, n'jbolj me pa mot', kadar gre navzgor!«

Na Stol

Manjša skupina planincev v poznih srednjih letih se počasi in s težavo vzpenja proti vrhu Stola. Daje jih sapa in po čelu jim polzijo potne kapljice.

Pa priteče mimo nekoliko mlajši planinec, na hitro izusti tisti svoj »živjo« in že ga ni več.

Pa pravi prvi v skupinici:

»Ti, poglej, ta pa še teče!«

Drugi mu pa odgovori:

»Kar naj teče, če mu paše, ampak petdeset jih ne bo dočakal. Tak' tud' hit'r gredo!«

Franci Erzin

MIHI POTOČNIKU, PRIJATELJU IN PREDSEDNIKU

GROB POD TRIGLAVSKIM ZNAMENJEM

TOMAŽ BANOVEC

Na Mihov pogreb so prišli domači in prijatelji. Bili smo tisti, ki smo ga poznali, prijateljevali in delali z njim. Ko smo bili pred leti na Tonetovem pogrebu, nas je Miha popeljal na svoje zadnje počivališče. Pokazal nam je svoj bodoči grob in ploščo, ki skromno simbolizira obris Triglava. Ta mu je pomenil veliko; tudi ob vsaki spremembi planinskega statuta je predlagal, da bi drzno Jalovčevo ostenje v grbu zamenjali s triglavskim.
Sedaj počiva pod svojim simbolom.
Z **Mihom Potočnikom** sva sodelovala in prijateljevala več kot 30 let, skoraj vse moje »odraslo« življenje. Kako pisati o tako bogatem opusu človeka, ki sem ga poznal kot načelnika GRS, predsednika in kasneje častnega predsednika PZS, svetovalca in prijatelja, in o katerem so že v petdesetih letih pisali članke, reportaže, kasneje pa knjige? Že mladi smo veliko vedeli o njem, o zlati navezi in vsem, kar ga je že takrat dvigovalo in označevalo.

KOORDINATOR GORNIŠKEGA DELA

Kot mlad alpinist sem v petdesetih letih neko pozno poletno popoldne na Kredarici slišal iz njegovih ust pridušanje nad nekimi alpinisti, ki so njegovi navezi — *vodil je Marjana in Borisa — valili kamenje na glavo.* Greh sem priznal in odpustil mi je. Z Mihom sva se tako osebno spoznala, izven prostorov PZS v takratni baraki *na Likozarjevi cesti. Se še kdo spomni te barake?* Po požaru so nas stisnili v novo, še manjšo barako in predvsem Mihova zasluga je bila, da smo dobili sedanji Zlatorog, *kjer je sedež PZS.*
V času Fedorjevega predsednikovanja je Miha najprej reševal težave, nastale v GRS. Takratni upravni odbor *je bil podoben drugim planinskim upravnim odborom.* Imeli smo dva pravilnika, kar je bilo dovolj (o GRS in alpinizmu), in še to bolj zaradi posebnih skromnih *športnih dodatkov, ki jih je država dajala plezalcem.* Miha že takrat ni preveč maral napisanih in konkretnih pravil; vedel je, da se vse spreminja, raje je imel *poskus in svobodo ideje. Tudi če bo napaka, velja* poskusiti. Tako smo imeli jamarje, potem so prišli zmajarji in še nekatere danes že samostojne skupine — *vse je lahko prišlo pod Zvezin dežnik.*
Potem je Miha po poprejšnjem dolgem premišljevanju stopil na mesto **Fedorja Koširja**. Raje bi delal v GRS in *več hodil v gore. Spomnim se njegovih besed, ko smo* ga prosili za to: pristal je — za kratek čas, je dejal; ostal je 13 let. Čast in srečo sodelovati z njim sem delil z *drugim prijatelji in sodelavci do lanskega žalostnega* oktobra.
Vedel je, da so odnosi med sodelavci in ljudmi *najpomembnejši in posebno rad je bil tam, kjer je kaj*

Dr. Miha Potočnik

nastajalo in se razvijalo. Z njegovim soglasjem smo pred davnimi časi prevzeli organizacijsko rešitev o koordinacijskih odborih takratnih mladinskih odsekov tudi za današnje in meddruštvene odbore planinskih društev.
Mlade v Zvezi je prej »krotil« kot priganjal. Vedno je bil zaskrbljen nad poklicnimi usodami načelnikov Mladinske komisije in tistih mladincev, ki so na terenu pogosto kar goreli od planinskega dela.
Še pred kratkim je spraševal o njih. Ko je izvedel, da so vsi končali svoje šole in so v življenju uspešni, razsuti po domovini in svetu, in da nekateri še kar nosijo nekaj ali veliko bremena planinske organizacije, je bil posebno vesel. Podprl je idejo za mladinski tabor v Bavšici in vse druge mlade ideje.
V sedemdesetih letih se je članstvo Zveze povzpelo na skoraj 100.000. Obisk gora je naraščal s standardom, popularnost organizacije tudi, gospodarski odbori in marljivi predsedniki so se znašli pred novimi problemi. Ukinjali so železnice — Miha je reševal železnico v svoji *Dolini*, a ni pomagalo. Avto je že nakazoval svoj zmago-

viti pohod. Nove gozdne ceste so vodile vedno višje in bližje nekoristnemu, a tako lepemu svetu. Dobili smo proste sobote, pred tem še potne liste. Družine, posamezniki, organizirane skupine, vsi so nekaj iskali v gorah.

MEDNARODNO POMEMBNA PLANINSKA OSEBNOST

Potrebno je bilo obnoviti tisto, kar je bilo po vojni za silo in na hitro zgrajeno, to širiti in prilagajati za nove potrebe. Miha je pripravljal družbeni dogovor o pomoči planinskim postojankam. S svojo iskrivostjo in duhovitostjo je predlagal tekst za dogovor in zakonsko rešitev ter za moto na vrhu besedila napisal: »Planinsko gospodarstvo je kot pes v cerkvi: vsi ga brcajo, gospodar pa se ga sramuje.« Takratni državni sekretar za finance ga je vprašal, če iz besedila lahko črta tega psa, Miha ga je črtal in potem večkrat povedal, da je takrat prodal najdražjega in celo neobstoječega psa. Danes je ta dogovor vsebinsko vključen v proračun nove države v drugačni obliki, a z istim namenom.

Škoda, da se njegove iskrive misli in načini dela ne bodo mogli zbrati v celoti. Kjer je bil Miha, ni bilo nobenemu dolgčas.

Del množice slovenskih planincev smo takrat usmerjali v gore skupne države, v evropske gore in nekatere vrhunske alpiniste tudi v daljne Ande in Himalajo. Tudi Mihova zasluga je bila dobra povezava s planinskimi prijatelji iz Hrvaške in BiH. Delo s sosedi je bilo tudi zelo konkretno: dolge planinske poti Ljubljana—Reka in Ljubljana—Zagreb in tiste, ki jih imenujemo evropske, je podprl in se navduševal nad njimi. Pomembna je njegova vloga pri razvoju sodelovanja treh dežel, kar smo planinci počéli veliko pred drugimi na področju prekomejnega sodelovanja Slovenije. Miha je znal voditi, ločiti bistveno od nebistvenega in trmasto vztrajati, kadar so hoteli slovenščino racionalizirati ali pozabiti na naša zamejska društva.

Tudi njegovo sodelovanje v UIAA je bilo uspešno. V prejšnji državi so naši prijatelji — južni planinci UIAA razumeli drugače kot Slovenci, Miha pa predvsem praktično — za stike in prenos znanja. Nadarjenost za jezike in komunikacije ter ugled sta Miho naredila za mednarodno pomembno planinsko osebnost. Slovenija je z njim in z drugimi svojimi delegati zasedla skoraj vse delovne komisije te organizacije.

Vse Mihovo delo je bilo povezano z vprašanjem sožitja in bivanja človeka v naravnem okolju. Težko je biti predsednik organizacije, ki si je zadala nalogo, da vključi čimveč prebivalcev v čudoviti gorski svet, pomaga pri razvoju domačega turizma, razvija množičnost in kvaliteten ter vrhunski alpinizem, zraven pa gradi gospodarsko infrastrukturo za vse to početje, zalaga karte in vodiče, ki opisujejo in vodijo v zadnji košček te naše čudovite domovine in je hkrati varuh okolja. Miha je videl človeka v tem okolju, kulturno in za človeka sooblikovano krajino. Bil je presenečen in prizadet, ko so bolj skrajna stališča zmagala v ZVOS. To se je zgodilo prav njemu, ki je med najbolj zaslužnimi za splošno zaščito in novo zakonsko varovanje Triglavskega narodnega parka.

MIHOV PEČAT NA PLANINSKEM DELU

Ko je delovna skupina pomagala določati območja in režime v parku, je Miha sodeloval in ubranil v TNP planinsko funkcijo in uveljavil visok status organizacije. Ne gradimo več veliko, samo še obnavljamo. Veliki val onesnaževanja se je umiril. Miha je bil vedno vesel, ko smo mu pravili, kako je samo še malo ali zelo malo smeti v gorah, in veselil se je novih sanacij postojank — pa ne samo v parku, ki mu je načeloval prvo obdobje. V juliju 1995 na odpiranju Doma TNP na Logu v Trenti je opazil, kako malo so govorniki povedali o planinstvu in organizaciji ter njenem pomenu za razvoj parka in Trente. Zamahnil je z roko in rekel, da verjetno splošnih resnic in že dokazanega govorniki niso potrebovali in zato tudi niso govorili o tem.

Vedel je, da organizacijo spodbujajo veliki cilji in naloge, in to take, ki ne angažirajo samo organizacije, marveč tudi vse njeno okolje. Posebnost med njegovimi velikimi pobudami pa je bila Kredarica. **Gregor Klančnik** je prevzel veliko breme, Miha mu je bil izredno hvaležen za storjeno in se mu je zahvalil v svojem zadnjem javnem govoru na Gregorjevem pogrebu na sončnih Ravnah.

Tudi dnevom planincev je dal svoj pečat. Po intervenciji na Češkem leta 1968 smo celo zasedali slovenske gorske vrhove in prehode. Pošiljali smo si sporočila preko vrhov, da smo tu in da bomo ostali. Ni bilo prvič in upali smo, da je bilo zadnjič. Ponovilo se je, a na kratko in uspešno, in spet upamo, da se ne bo več ponovilo.

Miha je gore na poseben način doživljal tudi kot aktivist OF. Velikokrat je povedal, da je imel srečo tudi takrat. Med dvema partizanskima kolonama, ki sta se umikali pred nemško ofenzivo, ni bil v tisti, ki je šla na Porezen. S prijatelji je potem hodil na to tragično goro, dokler je mogel.

Njegova ljubezen so bili poleg družine in gorá tudi gozd, živali in lov. Vendar ni maral strogih lovskih obrednih zadev. Poznal je lovske poti in prehode, veliko je vedel o divjih lovcih in večkrat dal pobudo za film o Zlatorogovi pravljici ter o drugih predstavitvah v modernih medijih.

Ko so se čudoviti vrhovi v ljubljanski okolici, v Polhograjskih Dolomitih in drugje zaraščali, je dejal, zakaj ne bi nekoliko posegli v to ter popravili in očistili poglede in razglede.

Ta misel in način komuniciranja sta nam še ostala. Razmislimo o tem, kaj vse se je že zaraslo v naši lepi domovini in koliko pogledov in razgledov nam je očistil Miha, kolikokrat nam je opisal, kaj mislimo, da vidimo in kaj v resnici vidimo, in kako je sprejemal tudi naše poglede.

Vremenske napovedi so zdaj že tako zanesljive, da vsakemu gorniku ni treba biti sam svoj meteorolog. Nepreudaren in celo neodgovoren je tisti ljubitelj gorskega sveta, ki se med napovedanim močnim sneženjem odpravi na gorsko pobočje, kjer je mogoče pričakovati snežne plazove. Bolje se je odpovedati še tako goreči želji po občudovanju zasneženega deviškega visokogorja kot spravljati sebe in nemara še reševalce v nevarnost.

SISTEM RECCO ZA ISKANJE ZASUTIH V PLAZU

DODATNA OPREMA ZA SMUČARJE

TOMAŽ VRHOVEC

Turno smučanje, zimsko gorništvo in alpinizem, pa tudi smučanje zunaj urejenih smučišč so prijetni in čudoviti športi. Vendar sodelujočim v vseh teh dejavnostih v zasneženih zimskih gorah grozijo tudi nevarnosti, med njimi snežni plazovi. V Alpah v plazovih vsako leto umre okoli 80 ljudi, plazovi pa vsako leto odnesejo, deloma ali povsem zasujejo vsaj desetkrat toliko obiskovalcev gorá. Večinoma se nesreča s plazom konča brez posledic. Če plaz ob zaustavitvi ponesrečenca zasuje, se začne tekma s časom: v prvih dveh urah po zasutju je treba žrtev najti in izkopati, kasneje je verjetnost preživetja zasutega le zelo majhna. Večino živih zasutih v plazu najdejo njihovi tovariši na turi, tovariška pomoč je najbolj učinkovita, seveda pa morajo biti iskalci izurjeni in primerno opremljeni.

SERIJSKA IZDELAVA

Pred leti je švicarska firma RECCO začela razvijati naprave za iskanje zasutih v snežnem plazu. Njihova zamisel je bila, naj bi bili smučarji na smučiščih, turni smučarji in drugi, ki jih ogrožajo snežni plazovi, opremljeni z drobnim odsevnikom za radijske valove. Ko ponesrečenca zasuje plaz, pride reševalna ekipa z močnim usmerjenim oddajnikom in občutljivim sprejemnikom radijskih valov, prečeše območje nesreče in iz odboja radijskih valov določi mesto zasutega — podobno kot radar zazna letalo v zraku. Zasutega je treba potem le še odkopati iz plazovine. To iskanje naj bi bilo preprostejše in učinkovitejše od iskanja z lavinsko žolno: odsevnik RECCO ne potrebuje nobenega energijskega vira (baterije se ne iztrošijo kot v žolni), z oddajnikom-iskalcem delajo izkušeni reševalci, tako da naj bi ne bilo težav z neizkušenostjo. RECCO oddajnik-iskalec naj bi lahko uporabljali tudi iz helikopterja.

Zamisel se je kar dobro prijela: izdelanih in prodanih je bilo že več kot milijon odsevnikov RECCO (cena proizvodnje enega odsevnika je le okoli 1 CHF, prodajo ga za okoli 20-krat dražje). Nekateri modeli smučarskih čevljev in oblačil imajo odsevnike že kar všite, na nekaterih smučiščih so jih vgradili kar v smučarske karte. Oddajnikov-iskalcev RECCO so izdelali okoli sto, z njimi so opremljena nekatera smučišča v Švici in v Franciji, oddajnik in sprejemnik RECCO uporablja tudi švicarska reševalna služba REGA in francoska žandarmerija.

Z uporabo in obširnim testiranjem se je pokazalo, da sistem RECCO ni popoln. Tekoča voda radijsko valovanje močno vpija: če je sneg zelo južen, je v njem precej tekoče vode, ta vpije upadlo in tudi odbito radijsko valovanje, tako da sprejemnik ne zazna globoko v južni sneg zasutega odbojnika. Skozi 30 centimetrov globoko vodno plast že ne pride nič radijskega sevanja. Količina vpitega sevanja je odvisna od dolžine poti skozi sneg; navpično navzdol RECCO lahko zazna odbojnik v suhem snegu nekaj metrov globoko, če pa je sprejemnik usmerjen povprek skozi snežno odejo, se pot sevanja skozi sneg podaljša; ugotovili so, da lahko z višine iskalca s premikanjem roke naenkrat prečešemo okoli 10 metrov širok pas. V primerjavi z lavinsko žolno novejše izvedbe je to malo: že slabše žolne lahko zaznajo druga drugo na trideset metrov, najboljše pa se slišijo kar na 100 metrov daleč.

Oddajnik-sprejemnik RECCO ne more zadeti odbojnikov, ki so za trdnimi ovirami (skale, drevje, zemlja), saj trdne snovi radijskega sevanja ne prepuščajo. Isto velja tudi za lavinske žolne, vendar te oddajajo radijsko sevanje v vse smeri, tako da lahko za oviro skrite žolne zaznamo s kakšnega drugega mesta ali pa iz z odbojem oddanega sevanja.

PROBLEMATIČNA UČINKOVITOST

Pomembno je tudi, kje na telesu ponesrečenega so nameščeni odbojniki: če ponesrečenec leži na odbojniku, je debelina telesa in količina vode v telesu tolikšna, da s sprejemnikom ne moremo zaznati odbitega sevanja. Zaradi te okoliščine priporočajo, da ima vsak smučar vsaj dva odbojnika, nameščena na različnih delih telesa; vsaj eden tako ne bi bil zasenčen s ponesrečenčevim telesom. Zanimivo pa je, da se dá z RECCO sprejemnikom zaznati tudi lavinske žolne: močan elektromagnetni pulz se odbije od žolnine antene in žolno lahko zaznamo, čeravno ni prižgana.

Sprejemnik-oddajnik RECCO naj bi oddajal sevanje v čim ožjem snopu in iz te smeri naj bi tudi zaznaval odbito sevanje: z oženjem snopa se poveča natančnost

Plazovi v Avstriji pozimi 1994/95

Tuja nesreča lahko pomeni bogato izkušnjo, če ji hočemo in znamo prisluhniti. Četudi sami v dogodke nismo vpleteni, saj so se primerili daleč na tujem, bi se kaj podobnega lahko zgodilo tudi pri nas (in se najbrž tudi je, le da za to ne vemo, ker se je bila nesreča iztekla brez žrtev, škode in klepetavih prić).

Kot že marsikatero pisanje me je tokrat spodbudilo poročilo Lawinenunfälle in Winter 1994/95 in den österreichischen Alpenländern **dr. Helmuta Bauerja**, vodje Službe za sneg in plazove pri Koroški deželni vladi v Celovcu in referenta za plazove Avstrijske Gorske reševalne službe.

***

V šestih deželah Avstrije (Koroški je bilo tokrat prizanešeno) je znanih 36 nesreč. S plazovi je imelo opravka 86 ljudi, 33 jih je bilo povsem, 52 pa delno zasutih, medtem ko sta dva prizadeta obležala na vrhu plazovine.

Brez tuje pomoči se jih je rešilo 36. Izmed preživelih se jih ima 19 za življenje zahvaliti tovariški pomoči, 7 pa organiziranim reševalcem.

Zimsko reševanje na Begunjščici

Foto: J. Kermelj

določanja mesta zasutega, hkrati pa se podaljša čas, potreben za prečesavanje plazine.
Med uporabo RECCO v Švici se je pokazalo, da je oddajnik-sprejemnik RECCO zelo občutljiva naprava. Narejen je namreč tako, da zazna že zelo majhne količine odbitega elektromagnetnega valovanja (od odbojnika se ga odbije le malo, pa še to sevanje oslabi v vlažnem snegu), vendar je v prostoru vedno tudi precej drugih elektromagnetnih valovanj. Tako reševalec med upravljanjem z iskalcem RECCO ne sme imeti pri sebi svojega odbojnika RECCO, ne sme imeti lavinske žolne (tudi ugasnjene ne), ne sme imeti digitalne ure ali višinometra, na kratko: v bližini ne sme biti nobene elektronske naprave.
Snop radijskega sevanja, s katerim iskalec prečesava plazino in iz katerega tudi dobi odziv, je sicer ozek, vendar so možni tudi stranski vplivi. Pri iskanju iz letečega helikopterja je vpliv letalske elektronike tako velik, da uporabo RECCO iz helikopterja odsvetujejo.
Leta 1994 je RECCO doživel še en udarec. Avstrijska pošta je zapečatila vse tri sprejemnike-oddajnike RECCO, ki so bili v Avstriji, ker uporaba oddajnikov moti poštne telekomunikacije. Frekvenca, ki jo uporablja RECCO za oddajanje močnih radijskih pulzov, je bila že pred leti rezervirana za brezžični telefonski promet, pokazalo pa se je, da so bile zaradi uporabe RECCO motene poštne povezave. Enak predpis velja tudi na Bavarskem, kaj verjetno je, da ga bodo začeli izvajati tudi drugod v Evropski skupnosti.
Mednarodna zveza reševalnih organizacij IKAR je že pred leti sprejela stališče, naj bi bil sistem RECCO uporabna metoda za iskanje zasutih v bližini organiziranih smučišč, saj je le tam lahko zagotovljen dovolj kratek čas med zasutjem in začetkom iskanja. IKAR meni, da RECCO ni primerna metoda za tovariško pomoč, saj ni verjetno, da bi skupina turnih smučarjev s seboj nosila drag in okoren sprejemnik RECCO. Čas, ki je potreben za dostavo sprejemnika RECCO iz doline, pa je enak času, ki je potreben za dostavo lavinskega psa, ki je še vedno najbolj učinkovit iskalec zasutih v plazu.
Znanih je le nekaj primerov dejanske uporabe in najdbe zasutega v plazu s pomočjo odbojnika RECCO. V dveh primerih so našli mrtvo žrtev, obakrat pa so žrtev iskali z lavinskim psom in z RECCO in obakrat so jo našli na oba načina.

V plazovih je umrlo 23 ljudi, od tega kar 23 s smučmi (desko) na nogah. Večina — 14 — je bilo turnih in 6 variantnih smučarjev zunaj organiziranih smučišč. Med mrtvimi sta po en deskar in en gornik-pešak.
Razmerje med smučarji in pešci zbuja dvoje misli:
1. ali so pešci tako zelo previdni in izkušeni, da jih v kritičnem času preprosto ni v gorah,
2. ali pa jih je tako malo zategadelj, ker bi v Avstriji praktično nihče več ne hodil pozimi v gore brez smuči.

Verjetno bo veljalo drugo in če je tako, lahko po nekaj letih tudi pri nas pričakujemo hujšo žetev plazov. Turno smučanje zadnja leta ob boljši opremi in omasovitvi zimsko športne dejavnosti v gorah pospešeno pridobiva pristaše, kar ne bo moglo ostati brez posledic. Če nič drugega, smo slabše opremljeni z lavinskimi žolnami, pa tudi naša samozaščitna kultura je še zelo revna.
Zanimivo je primerjati podatke o preminulih v plazu v Avstriji v obdobju 1974/75 do 1994/75. V tem času so v Avstriji imeli 525 mrtvih, niti ena zima ni minila brez smrtnih nesreč. Pri nas, v Sloveniji, smo v istem obdobju imeli 27 mrtvih, največ, 8, v zimi 1976/77; devet zim se je izteklo brez žrtev. Razmerje med preminulimi je skoraj 1 : 20 v našo korist; upajmo da se ne bo bistveno poslabšalo!
Varnostno ozaveščenega bralca razveseli podatek, da so bili udeleženci v 20 odstotkih nesreč opremljeni z lavinskimi žolnami. Gospod Bauer ugotavlja, da število uporabnikov žoln počasi narašča (med preživelimi v zimi 1994/95 so našli štiri prav s tem pripomočkom). Hkrati obžaluje, da veliko ljudi za žolno najbrž ne ve ali pa je nočejo uporabljati.
Sicer pa nas osupne dejstvo, da ljudje povsem nekritično zapuščajo varna smučišča in se tako rekoč ne glede na vreme odpravljajo na pot.
Kar naprej se dogaja, da so žrtve (dobri!) alpinisti, ki se ob nepravem času in neopremljeni podajajo v očitno slabe in nevarne razmere.
Hudo je, če vodnik (sam opremljen z žolno) vodi varovanca brez žoln (oba sta v plazu umrla) v razmerah, ko bi bilo bolje ostati v dolini.
Čudno se sliši, če umrejo ljudje v spremstvu smučarskega vodnika. Izgubljenih življenj ne more vrniti niti sodna obravnava niti obsodba vodnika.

Pavle Šegula

TURNI SMUK V KANINSKEM POGORJU, KO JE IMELA SREČA MLADE

POUČNA ZGODBA S SREČNIM KONCEM

JANEZ ŠEME

O tejle turi vsaj zdaj gotovo še ne bi pisal, če me ne bi bil spodbudil članek **Pavleta Šegule** o nesrečah v snežnih plazovih v zimi 1993/94 na začetku 6. lanske številke Planinskega vestnika. Na vrhu druge strani članka namreč omenja molčečnost nekaterih udeležencev nesreč, ki so se pač srečno iztekle, pri tem pa da se niti sami verjetno niso iz tega ničesar naučili, kar potrjujejo že s tem, da so o svojem podvigu tiho.

No, jaz sem se iz svoje izkušnje (ki še ni bila nesreča) *kar precej naučil in zato tudi tiho ne bom, čeprav po* drugi strani priznavam, da ne morem biti nikoli tako star in izkušen, da bi bil vedno dovolj pri pameti — morda še toliko manj, če se z nevarnostjo soočam sam. Želje po takih in drugačnih višinah so pač lahko tolikšne, da se nevarnost celo zavestno prezira ali vsaj odrine v kot zavesti. Tu hribovci nismo nobena izjema. Priznati pa nam je treba, da je to največkrat le ogrožanje sebe brez nasilja nad drugimi, s čimer seveda ne opravičujem takega ravnanja.

SMUK S HUDEGA VRŠIČA

Idejo za smuk s črnelskega Hudega vršiča (2344 m) sem dobil na Krasjem vrhu v Polovniku (1773 m), kjer sem bil s smučmi med prvomajskimi prazniki leta 1995. Dan je bil krasen, sneg sem ujel res le še »za rep«, da sem prav z vrha lahko smučal tudi po labirintu obraščenih dolcev nad Volarnico skoraj do lovske koče nad planino Zapleč. Z vrha sem z daljnogledom natančno pregledal vse vrhove, žlebove, doline in zasnežena pobočja od Bab prek Kanina, Rombona, Loške stene pa vse do Krna, da bi dobil navdih za kakšen nov turni smuk v tem sicer sorazmerno malo smučarsko obiskanem predelu, če seveda ne štejem kaninskih žičnic. Vedel sem, da moram čim višje, peljal pa bi rad čim dlje in čim nižje, kot pač vsak turni smučar. Videl sem kar precej možnosti, kjer še nisem risal smučine in ki so se mi zdele sorazmerno varne, odločil pa sem se, da bom najprej poskusil s Hudega *vršiča med Lopo in Črnelskimi vršiči, saj je bil od vseh* vrhov v tem delu Kaninskega pogorja le ta brez prekinitve zasnežen vse do vrha, pod njim pa obširni nagnjeni zasneženi podi prek Črnel in Kotla pod Lopo zagotavljajo lepo smuko prav v Krnico tudi še ves maj, kar sem vedel že od prej. Vsi drugi vrhovi v tem predelu so preveč skalnati in strmi, da bi se lahko običajni turni smučar (s sicer prek 30 leti izkušenj in z nekaj »trojkami« že v zrelih letih) z njih spustil s smučmi, vsekakor pa tega ne bi mogel nihče v takih razmerah.

Ob natančnem pregledu gorske panorame s Krasjega vrha sem bil torej dal prednost poskusu smuka s Hudega vršiča (Črnela) v Krnico in 4. maja sem se v kras-

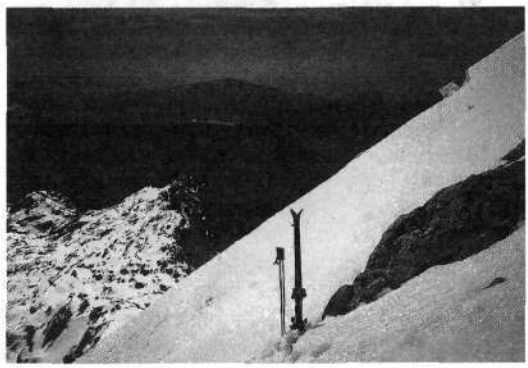

Tudi to je sreča v gorah: plaz pod črnelskim Hudim vršičem, v ozadju Matajur

nem jutru s svojo »Justi« na štirikolesni pogon pripeljal mimo vseh ovir (skale od zime na poti!) mimo postaje B kaninske žičnice prav do konca gozdne ceste pod planino Krnico. S smučmi na ramah sem potem hodil skozi Krnico dobro uro, nakar sem presodil, da bo šlo laže s »psi« in smučmi na nogah, tako da sem bil po daljši prečnici desno iz doline in po vzponu cik-cak nad njo kar hitro v Kotlu pod mejnim grebenom. Po v tej višini še pretežno trdem snegu sem prišel na lepo zalito ramo v stranskem jugovzhodnem grebenu. Tu sem si po skoraj treh urah vzpenjanja na višini okrog 2100 metrov prvič privoščil daljši počitek, h kateremu me je tokrat prisilila predvsem moja zelo pogosta bolezen — lakota. Od tam do grebena oziroma vrha ni bilo daleč, celotna pot pa se ni videla, ker strmina ni enakomerna.

NENATANČNA OCENA STANJA

Preden sem se dobro podprl in nadomestil izgubljeno tekočino, pa je sonce že pokazalo svojo majsko moč in kljub višini je sneg na prisojnih pobočjih postajal že mehak. Ker pa je tako vreme trajalo že dovolj dolgo, so se vsi večji in nevarnejši plazovi že sprostili, kar sem budno opazoval že vso pot sem. Vsa velika plazišča pod Lopo so bila od sonca že tako obdelana, da je bilo jasno, da je moralo od zadnjih plazov miniti že vsaj pet dni. Tudi na obeh prejšnjih turnih smukih med temi prazniki sem ocenil, da je večja nevarnost snežnih plazov mimo.

Vedel pa sem tudi, da je z višino stabilnost snežne odeje vse manjša. Že zaradi varnosti sem se torej proti vrhu raje vzpenjal po zaobljenem in še debelo zasneženem hrbtu, ki poteka prav z grebena med Grdim *in Hudim vršičem (to poimenovanje se ujema s tistim* na zadnji karti Zahodne Julijske Alpe, ne pa s tistim v zadnjem vodniku Julijske Alpe) in ki je obetal tudi ob povratku prav lepo smuko. Desno (vzhodno) od tega hrbta poteka sicer lepa dolinica prav pod vrh, vendar je taka varianta vselej manj varna, saj se je bilo vanjo

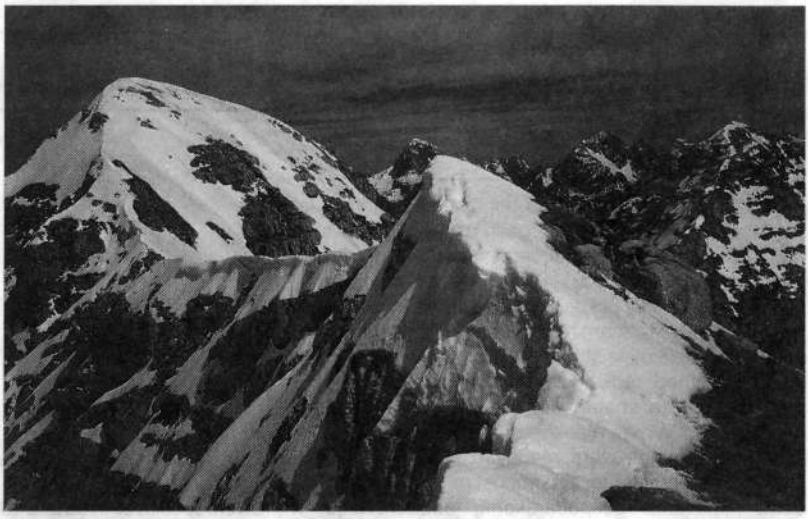

Črnelski Hudi vršič z mejnega grebena, zadaj Mangart in Jalovec

steklo že nekaj plazov in kdo ve, če ni bil še kakšen načrtovan prav za ta dan.

Tako sem prišel po vse večji strmini do točke, kjer so morale smuči na ramo. Že blizu grebena sem presojal, ali bi bilo bolje nadaljevati naravnost na greben in potem po njem desno na vrh, ali pa naj raje prečim manjšo strmino (še vedno pa prek 40°) pod grebenom proti vrhu, ki je bil že prav blizu. Odločil sem se desno in — prav. Ko sem bil namreč le kakih trideset metrov od točke, kjer sem se prej oziral po nadaljnji poti, je tik pod grebenom in točno nad tistim stojiščem rahlo počilo, nato pa se je zaslišalo značilno potegnjeno šumenje. Če si sam, si še veliko bolj pozoren na okolico, ker so misli jasnejše, zato sem se takoj ozrl:

Po pobočju, ki sem ga maloprej prečkal, se je počasi vsul plaz in se odpeljal v širini kakih desetih metrov v omenjeno dolinico prav do dna. Plast speljanega snega, razen prav zgoraj, ni bila debela več kot kakih 20 centimetrov, vsekakor pa bi se z njo odpeljal prav v dno, če bi počila malo prej, pa še kakšno skalo bi lahko »objel« spotoma.

UŽIVAŠKI ZAVOJI

In kaj je bil vzrok plazu ob sicer že zelo stabilnih razmerah na prisojnih pobočjih? Zadnji sneg, ki je bil padal v teh višinah pred kakim tednom dni, ni bil obilen in se je kmalu stopil s podlago, le na grebenih in po vrhovih ga je veter ponekod nanesel tudi prek pol metra. Tako je bilo tudi tu in moja teža tik pod grebenom je bila očitno dovolj, da se je podrla labilna debelejša plast zadnjega snega tik pod grebenom. Četudi bi opazil to plast že prej, saj se je sneg po belini ločil od starejšega, ne bi verjel, da ga bom spravil iz ravnotežja. Noge se mi namreč niso pogrezale v sneg niti do vrha čevlja. A tu ni kaj filozofirati; tudi plaz je navadno splet številnih okoliščin, jaz pa sem še danes vesel, da so bile zame vseeno ugodne.

Prav na vrh potem nisem šel, saj je trikotno jugozahodno vršno pobočje zelo strmo in dovolj dolgo, da bi že z vožnjo po njem preveč izzival... Da pa bi si dokazal, da se nisem (dovolj) ustrašil, sem nesel smuči na oster greben, ki je na italijansko stran še navpično odrezan; ko sem se napil čudovitih razgledov na Zahodne Julijce in proti Dolomitom, pa sem šel po grebenu proti zahodu do točke tik pod vmesnim vrhom pred Grdim vršičem, od koder sem potem odsmučal: sprva previdno in z obrati skoraj na mestu, potem pa v vse lepših in uživaških zavojih po smeri vzpona do točke, kjer sem gor grede »tankal«. V idealnih razmerah, ko ne bi bilo niti opasti, kakršne so bile ta dan ponekod na grebenu, pa bi se dalo s Hudega vršiča ali vsaj z vmesnega vrha proti Grdemu vršiču brez posebnega tveganja prav lepo smučati, čeprav tega ne bi priporočal ravno vsakemu turnemu smučarju, saj je ves greben res oster in padec niti na našo stran ne bi bil zaželen. Vrh vsega so idealne razmere res redke.

Smuk v Kotel je bil potem čudovit, prečenje pobočij pod Grdim vršičem in Lopo pa precej manj zaradi ostankov številnih plazov, ki utrudijo noge bolj kot vijuganje po kakršnemkoli uležanem snegu. Vsepovsod je žarel beli visokogorski maj in kar želel sem si že bližino zelenega ruševja. — Pod izrazitim kamnitim plazom v Lopi je potem tisti ozek in strm prehod v Krnico, ki sem ga najprej zgrešil in zašel nad skoke, potem pa kmalu našel in od spodaj ugotovil, da se je dalo le še tam peljati naravnost v Krnico, ne da bi moral snemati smuči.

Kot navadno sem potem vozil prav do konca zadnjega jezika snega, ko me je v pravi vročini puhteče rušje opozarjalo, da je čas misliti na poletje. V četrt ure sem bil nato peš na planini in v slabe pol ure pri avtu. Šele ko sem že vozil v skalnem useku navzdol, sem ta dan srečal prve ljudi (tekače).

Za menoj je bilo še eno veliko doživetje in pameten sklep, za katerega pa ne jamčim, da se ga bom vedno držal, če ne bom imel za to res dobrega razloga. A če bo še komu ta moja izkušnja v spominu ob podobnem lovu za srečo v zasneženih gorah, je tole pisanje doseglo namen.

GEOGRAF DR. DRAGO MEZE — SEDEMDESETLETNIK

PREUČEVALEC GORATE SLOVENIJE

MILAN NATEK

Konec letošnjega januarja bo dopolnil sedemdeset let bogatega, ustvarjalno plodnega in uspešnega življenja naš priznani, uveljavljeni in cenjeni geograf **dr. Drago Meze**, znanstveni svetnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti v pokoju, pisec številnih in raznovrstnih ter odmevnih znanstvenih razprav, poljudnoznanstvenih prispevkov in strokovnih poročil.

Je eden izmed redkih slovenskih znanstvenikov — geografov, ki je znaten del svojih raziskav namenil preučevanju našega alpskega in predalpskega (predvsem) hribovskega sveta, njegovim naravnim in pokrajinskim značilnostim ter posebnostim, tamkajšnjim ljudem, njihovemu gospodarskemu udejstvovanju in sploh obče značilnim karakteristikam kulturne pokrajine skozi posamezna obdobja njenega zgodovinskega razvoja. Naš jubilant je s svojimi raznovrstnimi raziskavami razgrnil podobo naših hribovskih predelov in njihovih pokrajin, njihove gospodarsko-proizvodne potenciale, predsem pa je v žarki luči predstavil hribovskega človeka kot najpomembnejšega dejavnika in usmerjevalca gospodarskega razcveta, napredovanja ali usihanja naših alpsko-hribovskih predelov.

V Mezetovih znanstveno-raziskovalnih izsledkih stopajo v ospredje tisti temeljni naravni in pokrajinski dejavniki, ki so skozi posamezna obdobja vplivali na preoblikovanje in razvoj kulturne pokrajine in njene fiziognomske podobe. Hribovski svet z vsemi svojimi aktualnimi in raznoterimi problemi je bil v določenih obdobjih temeljna in osrednja raziskovalna usmerjenost Mezetovega znanstvenega dela. S svojimi novimi in izvirnimi izsledki ni obogatil samo slovenske geografske misli, temveč je z njimi zarisal prenekatera obče veljavna spoznanja, ki so podrobneje in dokumentirano osvetlila odnose in razmerja med naravo oziroma okoljem in človekom oziroma družbo. To so tisti enkratni in neponovljivi spleti pokrajinotvornih sestavin, ki dajejo sleherni pokrajini nenadomestljivo individualnost, obenem pa odmerjajo svojstven ritem in utrip vsakdanjega načina življenja vseh socialnih slojev prebivalstva. In to so le nekateri utemeljeni razlogi, da se spomnimo dr. Draga Mezeta ob njegovem življenjskem jubileju tudi v našem Planinskem vestniku.

ŠTEVILNA PODROČJA DELA

Rodil se je 26. januarja 1926 v Ljubljani. Brezskrbno otroštvo je preživel v Logatcu. Že pred drugo svetovno vojno se je s starši preselil v Ljubljano, kjer je obiskoval gimnazijo. Maturiral je leta 1946 in šest let kasneje diplomiral iz geografije na ljubljanski univerzi, kjer je leta 1965 tudi doktoriral s tezo »Geomorfološki razvoj Gornje Savinjske doline«. Že od leta 1949 je honorarno delal kot pomožni asistent na Inštitutu za geografijo pri SAZU. V obdobju 1952—1991 je bil tam redno zaposlen (od leta 1976 Geografski inštitut Antona Melika), najprej kot asistent, od leta 1963 višji strokovni delavec, nato višji znanstveni sodelavec in od leta 1973 dalje kot znanstveni svetnik SAZU. Ob mnogovrstnem raziskovalnem delu je bil dejaven še na številnih drugih upravno-vodstvenih področjih: bil je tajnik (1967—1976) in upravnik (1987—1992) Geografskega inštituta Antona Melika, urednik Geografskega vestnika, sourednik Geografskega zbornika, član najrazličnejših strokovnih teles itd. Za svoje vestno in uspešno delo je dobil več javnih zahval in priznanj: nagrajen je bil s študentsko Prešernovo nagrado (1950), dvakrat je prejel nagrado za znanstveno-raziskovalno delo — nagrado Sklada B. Kidriča (1967 in 1983), pa nagrado in priznanje Skupščine občine Mozirje (1970), državno odlikovanje red dela z zlatim vencem (1982), priznanje Geografskega društva Slovenije (1972) itd.

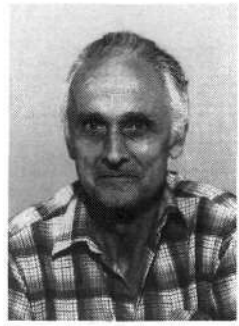

Dr. Drago Meze

Mezetova raziskovalna dejavnost je bila usmerjena na različna področja razvejane geografije. V tem priložnostnem zapisu ob njegovem jubileju se bomo omejili predvsem na omembo tistih področij, ki so neposredno povezana z našim gorskim svetom, alpskimi dolinami in kotlinami, kakor tudi z nadvse pestro in slikovito sestavo slovenskega predalpskega sveta.

PREUČEVANJA HRIBOVSKIH KMETIJ

Geografska podoba in problematika slovenskega alpskega sveta je bila ena izmed osrednjih tematik, ki jo je dr. Drago Meze z vso predano odgovornostjo in zavzetostjo preučeval več kot štirideset let. Suhoparno statistično naštevanje pokaže, da obsega njegova bibliografija s tega področja blizu sto bibliografskih enot; sestavljajo jo študije in razprave, objavljene v slovenskem ali tujem strokovnem tisku, članki, kritični in polemični zapiski, pa številna gesla v Enciklopediji Jugoslavije, kakor tudi v njeni slovenski izdaji, v Enciklopediji Slovenije itd.

V Mezetovih raziskavah in preučevanjih je zajeta pestra problematika našega alpskega sveta in sega na različna področja močno specializirane geografije. Njegova preučevanja v alpskem svetu obravnavajo ledenike, snežišča, geomorfološki razvoj, poplave in povodnji, problematiko hribovskega podeželja itd. Izvirna in nadvse dragocena so njegova preučevanja hribovskih kmetij (samine), prebivalstva in njegovih socialnih in de-

mografskih sestavin. Posebno zvrst zajemajo nekateri poljudno-znanstveno obarvani vtisi in popotni zapisi. Kljub izredno obsežnemu delu, ki ga je opravil dr. Meze na raziskovalnem področju hribovskega sveta, s čimer ga je približal tudi širši strokovni javnosti, skušajmo vsaj v nekaterih glavnih obrisih zajeti in predstaviti vsebinsko izredno široko problematiko, ki jo s svojimi pojavi, procesi in sploh z vso aktualno in kompleksno pojavnostjo poraja in ponuja naš gorski svet.

Večletna in sistematična preučevanja so zajemala celotno Gornjo Savinjsko dolino in dokumentirano prikazujejo razvoj in oblike tamkajšnjega površja v zadnjih obdobjih zemeljske zgodovine. Kdorkoli želi dobiti podrobnejši vpogled v nastanek današnjih površinskih oblik, ki sestavljajo razgibano ozemlje v porečju zgornje Savinje, kjer so tipične alpske ledeniške doline, bo moral seči po Mezetovi knjgi »Gornja Savinjska dolina. Nova dognanja o geomorfološkem razvoju pokrajine« (Lj., 1966, str. 199). Tudi naravnogeografske poteze in obrisi doline Kokre, ki so ji dali ledeniki iz Kamniško-Savinjskih Alp značilne oblike, je podrobno preučil naš jubilant in zarisal njeno podobo od pleistocenskega obdobja do današnjih dni (1974).

RAZISKOVALEC HRIBOVSKIH SAMIN

Podrobno je predstavil razvoj in stanje na ledenikih pod Triglavom in Skuto v začetku petdesetih let. Kogarkoli bo zanimala problematika obeh naših ledenikov, ki sta na skrajnem vzhodnem obrobju evropskih Alp, se bo moral poglobiti v Mezetova preučevanja. Pri tem ne moremo prezreti Škafa v Matkovem kotu: pod severovzhodnim ostenjem Mrzle gore (2203 m) nastaja v snežišču iz leta v leto kotanja, ki jo izdolbe vodni curek, ki pada s previsne stene na snežišče.

S posebno ljubeznijo in z vso znanstveno natančnostjo je preučeval prebivalstvo, njegovo sestavo in prenekatero aktualno problematiko, ki se je pojavljala pri gospodarskem preoblikovanju kmečkih družin. Prikazoval in utemeljeval je rast števila prebivalstva in njene posledice na spreminjanje pokrajinske fiziognomije.

V sklopu Mezetovega raziskovalnega dela, ki je bilo namenjeno alpsko-dinarskemu svetu, zavzemajo posebno mesto poplavna območja (Gornja Savinjska dolina, 1973; Bloke, 1977), ali pokrajinski učinki katastrofalnih poplav ob Savinji leta 1990. Niso ga zanimala le razdejanja, ki jih je povzročila vodna ujma, temveč tudi učinki in posledice odpravljanja obstoječih razdejanj.

Posebno mesto zavzemajo v Mezetovem znanstveno-raziskovalnem opusu hribovske kmetije z vso njihovo pestro geografsko in socialno-gospodarsko ter demografsko problematiko. Na nekatere geografske vidike, ki jih je izluščil s preučitvijo hribovskih samin v Gornji Savinjski dolini, je opozoril že leta 1960 v Geografskem vestniku — Melikovem zborniku. Odtlej je bila problematika hribovskega gospodarskega prostora stalno v ospredju in osredju Mezetovega znanstvenega dela. Podrobno, tudi in predvsem z razvojnega vidika, je prikazal kmetije na Solčavskem (1963), v Lučki pokrajini (1965), pa v vzhodnem delu Gornje

Hribovske kmetije na območju Paškega Kozjaka (naselje Kozjak)

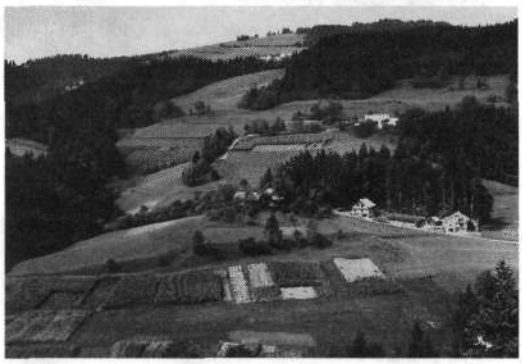

Pogled iz Spodnjega Doliča na kmetije v Paki na južnem Pohorju

Savinjske doline (1969). V tem zaporedju so bile podrobno preučene hribovske samine v Gornji Savinjski dolini: zarisana je bila njihova razvojna in sočasna gospodarsko-proizvodna usmerjenost. Vsa ta preučevanja so nudila dobro izhodišče za izdelavo metodologije preučevanja hribovskih kmetij na Slovenskem (1980), ki je potekalo pod vodstvom in mentorstvom dr. Mezeta v osemdesetih letih v okviru inštitutskega raziskovalnega programa. V tem raziskovalnem projektu je Drago Meze preučil blizu 5000 hribovskih samin na Slovenskem. Najprej je v obliki strnjene sinteze zarisal podobo in stanje hribovskih kmetij v Gornji Savinjski občini po letu 1967 (objavljeno 1979). Sledile so njegove dragocene študije, ki so prikazovale hribovske kmetije ob Kokri in v Krvavškem predgorju (1981), med dolinami Kokre in Drage (1983), v Polhograjskem hribovju, v njegovi bližnji okolici in v sosednjih Rovtah (1985), pa v Selški dolini (1986), na Idrijskem in Cerkljanskem (1987), na Šentviški planoti in v Trebuši (1988).

SOAVTOR VEČ KNJIŽEVNIH DEL

Mezetova preučevanja hribovskih kmetij so prinesla mnoge nove poglede na stanje kmetijstva v hribovskem svetu. Z njimi smo dobili natančen vpogled v posamezne pokrajinske sestavine, ki pomembno vplivajo na socialno in gospodarsko podobo domačij (npr. velikost posesti, nadmorska višina obdelovalne zemlje, nagnjenost — strmina kmetijskih površin,

Pohorske samine med Skomarjem in Pako

Foto: Milan Natek

prometna dostopnost in infrastrukturna opremljenost, gospodarska usmerjenost, strojno-tehnološka opremljenost, demografska sestava in potencial na kmetijah živečega prebivalstva itd.). Tako zasnovana preučevanja so dala dragocena izhodišča za aplikativno vrednotenje stanja po hribovskih kmečkih domovih.

V vsaki Mezetovi razpravi o hribovskih kmetijah je tudi poglavje o oblikah in spremembah kmečkega doma, ki je socialno-gospodarsko osrčje sleherne kmetije. Dolgoletna raziskovalna spoznanja je strnil v nekaj preglednih razprav, kot so: Spremembe v hribovski kmečki kulturni pokrajini (1986) ali Hribovska pokrajina se spreminja (1989), Učinki povezave gornjesavinjskih hribovskih kmetij s cestami (1981), Nekaj o kmečki hiši hribovskih kmetij v Gornji Savinjski dolini (1981).

Kdo ne pozna Mezetove knjižice o Logarski dolini, ki jo je napisal skupaj s **prof. dr. A. Ramovšem** in je izšla kot 82. zvezek v zbirki Kulturni in naravni spomeniki Slovenije (1978)! Za monografijo Slovenske gore (1982) je prispeval poglavje »Raziskovanje«; v njem so na pregleden način predstavljeni vsi najpomembnejši preučevalci našega gorskega sveta, in sicer z različnih znanstvenih področij.

Albanske Alpe

Tudi Albanija ima svoje Alpe, ki se razprostirajo na severozahodu države nedaleč od Skadarskega jezera. Ena izmed dolin, ki se zajedajo globoko med pogosto zasnežene vršace, se odpira nedaleč od Skadra. Dolina, na koncu katere leži vasica Boge, se v toplejših mesecih blešči v zelenju sočnih pašnikov, nad katerimi se strmih pobočij oklepajo od snežnih plazov nenavadno zverižena drevesa.

Hoja po čudoviti pokrajini je pravi blagoslov in nagrada za dolge ure poskakovanja na trdih sedežih majhnega avtobusa, ki tod pomeni redko zvezo s svetom. Ljubitelji visokogorskega trekinga *bi lahko tod uživali še bolj kot v vedno obleganem Nepalu.* Narava je še bolj nedotaknjena in nič manj divja, ljudje pa prijazni in še nepokvarjeni kljub dejstvu, da v njihovo kraljestvo le zaidejo redki tujci. Ozko dolino obdajajo strmi vrhovi, še pozno pomladi ujeti v snežne zamete. Morda bodo tod nekoč zrasla celo visokogorska smučišča, toda še lep čas — pravzaprav je mogoče upati, da za vedno — bo dolina ostala takšna, kot je.

Prav tako ne moremo mimo številnih Mezetovih prispevkov, ki jih je objavil Planinski vestnik v petdesetih in šestdesetih letih. V njih je pisal o Skutinem ledeniku in Martuljku ali geografskih poteh po Gornji Savinjski dolini. Prikazal je pokrajinske značilnosti v povirju Savinje na Solčavskem, zakrasele Golte, Smrekovško vulkansko pogorje, pa Lučko pokrajino z Raduho (2062 m) in osamljeno Menino (1508 m). Opisal je obiske vrhov in dolinic v porečju Drete in še marsikaj drugega.

SPOZNANJA ZA ZAKLADNICO ZNANJA

Številni Mezetovi članki s širšo planinsko in gospodarsko-turistično problematiko so bili objavljeni tudi v Turističnem vestniku. V njih je predstavil geografski oris Posavinja in pisal o turizmu v Logarski dolini, pa o hribovskih kmetijah in kmečkem turizmu. Bil je prvi, ki je predstavil pomen nove avtomobilske panoramske ceste, ki je speljana med Olševo (1929 m) in Logarsko dolino.

Za tretjo knjigo Krajevnega leksikona Slovenije (1976) je podrobno predstavil vsa naselja v Gornji Savinjski dolini. Za Enciklopedijo Jugoslavije kakor tudi na njeno izdajo v slovenščini je prispeval več kot 50 gesel z območja slovenskega alpskega ali hribovskega sveta. Sodeluje tudi pri Enciklopediji Slovenije z najrazličnejšimi gesli.

Skratka, Mezetova raziskovalna bera je izredno bogata. S svojimi deli nam je predstavil vsakdanji utrip slovenskega alpskega sveta in problematiko njegovega človeka. Za vse, kar nam je dal, mu nismo hvaležni samo ljubitelji in obiskovalci naših gora, temveč vsi, ki se zavedajo lepot slovenskih pokrajin. Dr. Drago Meze je s svojimi preučevanji razkrival zapletene odnose med človekom in okoljem, še zlasti v izredno občutljivih predelih našega hribovskega sveta. Za vse, kar nam je *dal v zakladnico našega védenja o slovenskih pokrajinah*, smo mu iskreno hvaležni.

Ob njegovem življenjskem in delovnem jubileju mu želimo obilo trdnega zdravja in da bi nas tudi v prihodnje razveseljeval z novimi spoznanji o slovenski zemlji in njenem človeku.

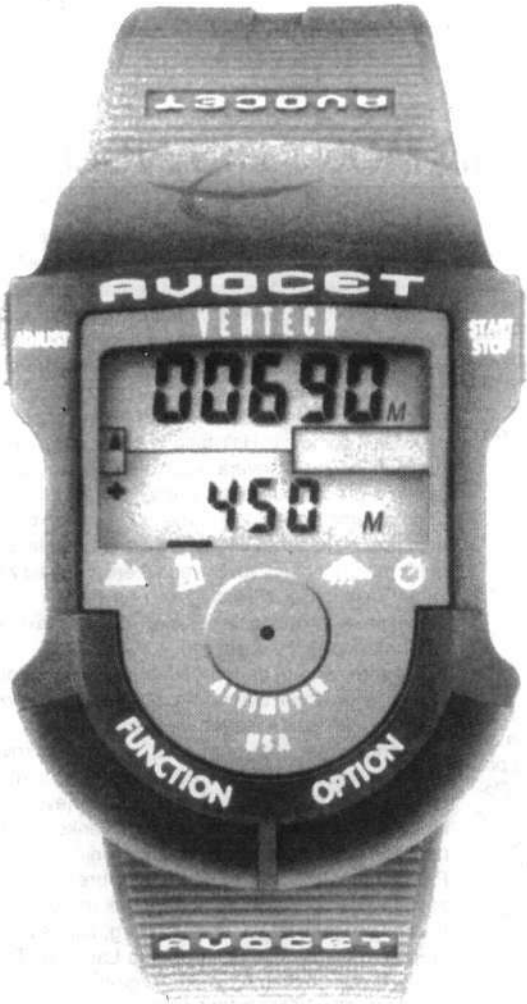

NADMORSKA VIŠINA

PREHOJENI VIŠINSKI METRI

ZRAČNI PRITISK

ŠTOPARICA

Merilec prehojenih višinskih metrov

VERTECH ALPINE

Ura, termometer, barometer, višinomer

Generalni zastopnik: **EKO PROJEKT** Novo mesto

Slavka Gruma 34, tel: 068 26.645, fax: 068 32.10.60

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

MED ŠMARNO GORO IN MONT BLANCOM

JANKO MLAKAR

*V mariborski založbi Obzorja je v zbirki Domače in tuje gore v uredništvu **Franceta Vogelnika** izšla knjiga **Janka Mlakarja** »Med Šmarno goro in Mont Blancom«. To je po devetih letih že druga izdaja te knjige, za katero je gradivo izbral in ga jezikovno pregledal France Vogelnik, spremna beseda in opombe pa so — enako kot v prvi izdaji — ostale delo **prof. Tineta Orla**. Barvne posnetke je prispeval **Peter Janežič**, risbe pa **Danilo Cedilnik**. Knjiga, ki jo je opremil **Bronislav Fajon**, je v drugi izdaji izšla v nakladi 1500 izvodov.*

*Urednik je na zavihku druge izdaje te knjige zapisal, da »v čas med 100. obletnico ustanovitve Slovenskega planinskega društva, v katerem je bil Janko Mlakar vseskozi eden izmed najvidnejših odbornikov, in 100. obletnico izhajanja Planinskega vestnika, pri katerega bralcih so bili skozi dolgih šestdeset let najbolj priljubljeni Mlakarjevi iskrivi prispevki, vsekakor sodi pričujoča nova izdaja Mlakarjevih planinskih spisov, ki ne bodo nikdar izgubili svoje svežine«. V njej je na nekaj več kot 300 straneh 26 Mlakarjevih planinskih potopisov, napisanih mikavno pripovedno, »nekaj blizu tistega, kar si je želel **Levstik** v ‚Popotovanju', ko je govoril o pripovedi v šaljivi obliki,« kot v spremni besedi k prvi in tej izdaji piše pokojni Tine Orel. »Mlakar ima sicer oko za naravo, razgled, lepoto panorame in posameznih gora,« nadaljuje Orel, »tudi za pot samo in kako se ona premaguje, za planinsko gospodarstvo, za turizem in pojave, ki jih ta nezadržno prinaša s seboj, vendar iz vsega tega ne dela problemov in ne tare orehov. Čeprav je jasno, da mu ne gre za dokumentacijo vsega, kar je spravil v Alpah podse, je vendarle bolj poudaril tisto, s čimer svoj potopis ‚beli'. K tej ‚zabeli' so ga vabili vsi uredniki, s katerimi je prišel v stik, v strahu pred drugimi opisi, iz katerih se je norčeval že **Jurčič** v ‚Desetem bratu' pred več kot sto leti. To ‚zabelo' išče Mlakar v smešnih situacijah in smešnih človeških lastnostih, za katere ima izjemno ostro oko.«*

Z dovoljenjem urednika te knjige dajemo bralcem Planinskega vestnika v pokušino eno od zgodbic iz te Mlakarjeve knjige, da bi potem vzeli v roke knjigo in užívali v branju tega mojstra slovenske planinske besede. (Op. ur.)

DACHSTEIN

Vsak ljubitelj narave, ki se vozi v lepem vremenu ob ljubkem Hallstatskem jezeru, občuduje mogočno pogorje, ki se v silnih sivih in snežno belih pragovih vzdiguje skoraj naravnost iz vodne gladine proti nebu.

To je Dachstein. Pa to ni samo ena gora, marveč celo pogorje, 870 kvadratnih kilometrov obsegajoče, nad 2000 metrov visoka planota, iz katere se dviguje več lepih vrhov. Najvišji med njimi je Hoher Dachstein (2995 m). Prvi, ki je nanj stopil, je bil zopet **Thurwieser,** in sicer leta 1834. Z dvema kmetoma, bratoma **Gappmayroma,** je šel na Gosauski ledenik ter potem splezal na vrh, na katerega so postavili lesen križ, ki so ga bili prinesli s seboj. Posebno se je za Dachstein zavzemal znani planinec **Simony.** O svojem prvem vzponu je poročal nadvojvodi **Janezu** in pridobil za svoje načrte tudi druge nadvojvode in kneza **Metternicha.** Tako se mu je posrečilo, da je zbral 260 goldinarjev, s katerimi je naredil Dachstein vsaj nekoliko pristopnejši. Dandanes olajšuje dohod več lepih planinskih domov; iz Hallstatta Simonyhütte, iz Ramsaua Austriahütte in od severa Adamekhütte. Najlepša izmed teh tur je prehod od Hallstatskega jezera h Gosauskemu, torej iz Simonyhütte v Adamekhütte. Nasprotno, kakor sem jaz šel, je zaradi strmega sestopa na Hallstatski ledenik manj priporočljivo. Seveda meni ni kazalo z Werfna, kamor sem prišel s Hochköniga, iti najprej v Hallstatt, potem pa od ondot na Dachstein. To bi bilo tako, kakor bi hotel z levico seči v desni žep.

Peljal sem se torej naravnost po železnici v Golling, od tod pa s poštnim avtom skozi slikovito Lammertal v Abtenau, ki leži v severovzhodnem znožju pogorja Tennengebirge. Ker sem imel do Adamekove koče enajst ur hoda in porabim rad jutranji hlad, sem zapustil prijazno vas, ko je še vse ležalo v Morfejevem objemu. Nebo je bilo brez oblakov in vitki Blerikogel (2412 m) nad dolino tako blizu, da bi ga kar prijel in nanj sedel. Prijetno je bilo hoditi po lepi cesti, brez strahu, da te zavije v prah kak avto ali podere kak motocikel.

Ko zavijem proti letovišču Annaberg, zapustim cesto in jo udarim po bližnjici dol k potoku Lammer. Tako sem se ognil velikanskemu ovinku, ki ga naredi tu cesta. Pri siromašni kapelici, postavljeni na čast sv. Janezu Nepomuku, zagledam most in tablo, ki me je poučila, da se začne onstran potoka zaznamovana steza na Zwieselalpe (1548 m). Poleg mostu stoji stari »marterl«, če sploh še stoji. Vsaj takrat, ko sem ga jaz videl, je visel tako, kakor bi premišljeval, ali naj vstane ali naj pade. Najbrž ga bo kmalu — če ga že ni — zadela usoda mostu, o katerem pripoveduje napis pod sliko, s primernim besedilom: Brückle ganga Brückle bracha Obigfolla Und dersoffa.

V gorenjskem prevodu se ta napis glasi takole: Na brv stopiva, se brv zrušiva, v vodo čofiva in se utopiva.

Sedanji most je dober in trden; zato se nikomur ni treba bati, da bi mu kdaj postavili kak »marterl«.

Onkraj potoka se jame steza dvigati, pa ne posebno strmo. Na prvem ovinku sem došel večjo družbo štirih dam iz vseh štirih letnih časov in dveh gospodov, ki sta imela čevlje, dobre za Matterhorn, poleg tega pa svetle rokavice in monokle. Avtomobil, s katerim so se pripeljali menda iz kopališča Abtenau, sem srečal doli malo pred mostom, ko se je prazen vračal.

Šel sem hitro mimo; kajti »salonskih« planincev ne vidim rad. Zdi se mi, da spadajo prav tako malo v planine kakor moderni šolni z visokimi petami k slovenski narodni noši.

Pot se zelo vleče; šele po štiriurni hoji sem prišel do gostilne, ki jo je podjetni posestnik planine združil s planšarijo. Ker sem bil še tešč, sem pogledal, kam bi sedel k zajtrku.
Na prostoru pred hišo je bilo vse polno gostov. Slednjič sem vendarle iztaknil mizo, pri kateri sta sedela samo dva, gospod in gospa. Ko sem z vljudnim vprašanjem, ali je dovoljeno, prisedel, je on gledal grdo, ona pa strupeno. Izprva sem mislil, da ti »prijazni pogledi« veljajo meni; sčasoma se je pa pokazalo, da sem s svojim prihodom prekinil majhen zakonski prepirček.
Ko sem namreč vprašal, kje je toliko hvaljeni razgled s Zwieselalpe — izpred gostilne je namreč pogled zelo omejen — je gospod takoj vstal in me povabil s seboj. Očitno je željno zgrabil za to priliko, da se je otresel »ljubeznive« družbe »boljše« zakonske polovice.
Po komaj četrturni hoji sva prišla na vzvišen prostor, kjer se nama je odprl eden izmed najlepših, a tudi najlaže dostopnih razgledov na Salzburškem. Na edini, zložnim turistom namenjeni klopi sta sedela dva mlada človeka različnega spola. Držala sta se za roke in si gledala v oči.
»Zato jima pač ni bilo treba priti sem gor in nama zasesti prostor,« je rekel nekam pikro moj tovariš in se zleknil v travo. Gotovo je govorila iz njega nevoščljivost. Mora se je pri tem pogledu spomnil na svojo družico, ki jo je pustil doli pred gostilno. Prav rad sem legel na mehka zelena tla. Kajti takole v zelenju sedeti in gledati v božji svet je užitek, s katerim si človek lepo, poceni in brez greha sladi tostransko, večkrat tako grenko življenje.
Naravnost pod menoj so ležala Gosauska jezera, obkrožena s temnimi gozdovi, nad katerimi se dvigujejo strahovito razsekani gorski grebeni. Mene je seveda predvsem zanimal Dachstein. Kakor kralj sedi ponosno na svojem ledenem prestolu, obdan s sivimi strmimi vrhovi. Z veseljem sem tudi pozdravil Übergossene Alpe, ki se je kar kopala v soncu, seveda zame dva dni prepozno. Bolj daleč na obzorju sem zagledal same stare znance s prejšnjih tur: Hochalpenspitze, Ankogel, Grossglockner, Wiesbachhorn in Venediger. In na vse te planinske krasote je usipalo dobrotno sonce prav razsipno svoje žarke. Bilo je prijetno toplo in čudovito mirno. Ptiči so molčali, hrup iz gostilne naju ni dosegel, zaljubljenca na klopi sta se pa tako pogovarjala samo z očmi.
Tedaj pretrga nejevoljno to sladko tišino moj sosed. »Poglejte ju, še vedno se držita za roke in sta slepa za vse drugo. To je mlada zakonska dvojica, ki je prišla sem v gore uživat medene tedne. Pa ju bo kmalu minilo. Čez nekaj let se ne bosta več tako skupaj tiščala. Tam v Švici sem videl nekje na klopi napisano tole: 'Tu sem bil s svojo ženico; bilo je nebeško...' Nekdo pa je pozneje spodaj pripisal: 'Tu sem bil brez svoje ženice, bilo je še bolj nebeško...' Tudi jaz sem včasih takole sedel kakor onadva, sedaj pa...«
Namesto da bi bil povedal, kako sedaj sedi, je udaril s palico z vso jezo po tleh. Udarec seveda ni bil namenjen nedolžnim planinskim cvetlicam...
»Vi pa hodite kar sami po svetu?« se je po tem izbruhu jeze ozrl vame. »Ali ste poročni prstan previdno skrili ali pa ste morda tako pametni, da se niste poročili?«
»Ne, ničesar nisem skril,« sem se nasmehnil. »Sam sem in sam ostanem.«
»To je pametna beseda,« me je pohvalil in pristavil: »Ste se gotovo vedno skrbno ogibali ženskega spola?«
»Ravno nasprotno; imel sem zelo veliko z njim opraviti.«
In to je res. Kajti več kot pol življenja sem poučeval žensko mladino in jo še danes učim.

Alison se ni vrnila s K2

Alison Hargreaves, 33-letna angleška alpinistka, ki je kot prva ženska sama in brez uporabe dodatnega kisika prišla na vrh Mount Everesta, se lansko poletje skupaj s petimi drugimi člani odprave ni vrnila s K2, druge najvišje gore na svetu. Ko je njen mož **Jim Balard** izvedel žalostno novico, je dejal: »Nisem žalosten, če je umrla. Bolj bi bil nesrečen, če ne bi priplezala na vrh. Težko vam to pojasnim. Če je umrla, je umrla v gorah, ki jih le ljubila, in to potem, ko je kot prva ženska priplezala na dva najvišja vrhova na svetu brez uporabe dodatnega kisika iz jeklenk in brez pomoči soplezalcev.«
Alison je pustila doma dva otroka, šestletnega Toma in štiriletno Kate. Jimu je bilo od vsega najtežje to, kako naj otrokoma pove, da se mamica ne bo vrnila domov. Obljubil jima je, da ju bo peljal pogledat mamičino zadnjo goro.

Alison Hargreaves je bila rojena alpinistka. Ko je bila stara 15 let, je vsak konec tedna preživljala v stenah gora. Pri dvajsetih je opravila celo vrsto težavnih vzponov v Alpah. Na Eiger se je povzpela, ko je bila šest mesecev noseča. Po rojstvu otrok je nekaj časa pustila plezanje, toda komaj sta se dobro skobacala iz plenic, so jo gore spet pritegnile. Mož in otroka so jo pogosto čakali ob vznožju. Otroka sta bila zmeraj v njenih mislih. Imela je rahlo slabo vest, ker ju je zaradi gora zapuščala, čeprav je vedela, da oče skrbno pazi nanju. Z vrha Mount Everesta se jima je oglasila po radijski zvezi: »Sem na strehi sveta in zelo vaju imam rada,« je dejala. Domotožje jo je najbolj mučilo na Himalaji. Ko je leta 1994 prvič poskušala priti na Everest in je kazalo, da bo dobila omrzline, se je spomnila prijatelja, ki jo je nekoč vprašal, kako se bo počutila, če bo z dlanmi brez prstov jemala svoja otroka v naročje. Obrnila se je nazaj komaj 400 metrov pod vrhom gore.
Lanskega oktobra je njen mož peljal otroka pogledat goro, kjer je za zmeraj ostala njuna mati. Skupaj z dvema prijateljema zdravnikoma je družina prehodila šestnajst kilometrov po pobočjih neusmiljene gore, ki neustavljivo izziva drzne alpiniste in je doslej terjala že 45 življenj.
»Alison je drugim ženskam dokazovala, da lahko uresničijo svoje želje, čeprav se jim to zdi nemogoče. Njena smrt tega ne spremeni. Kakor da mrtva Alison govori vsem nam, ki jo pogrešamo: Dosežeš lahko vse, kar si želiš, le hoteti moraš. Če ti spodleti, vedi, da si vsaj poskušal,« je dejal njen mož.

»No, potem ste pa res imeli pasjo srečo, da niste 'noter padli'. Pazite, da se zdaj, ko vam že lasje silijo v sivo barvo, ne zagalopirate! Starim samcem se to rado zgodi.«
»Bodite brez skrbi; kljub sivim lasem se ne bom zagalopiral,« sem mu zatrjeval resnega obraza.
»Jaz sem se pa že, ko sem bil še moker za ušesi (grüner Junge). Da bi se vsaj ne bil...«
In mož mi je povedal največjo zmoto svojega življenja. Bila je zgodba idealnega mladeniča, ki misli, da mora v lepem telesu bivati tudi lepa duša.
»Vam je lepo,« je sklenil, »ko greste, kamor hočete, jaz pa moram tisto ksantipo...«
In zopet je udaril togotno s palico po tleh.
Ker se je medtem sonce pomaknilo že precej visoko, sem se poslovil od moža, ki mi je zavidal zaradi mojega samskega stanu, in se napotil v dolino. Na klopi sta še vedno sedela novoporočenca, se držala za roke in si pogledovala v oči. Ko sem šel mimo, sem na tihem želel, da bi jima to sonce nikdar ne zašlo...
Ker se nisem držal poti, ki vodi v velikih vijugah navzdol, marveč sem jo ubral kar naravnost, sem bil v slabi uri že na cesti, po kateri se lahko pripelješ z avtom preko Gosaua v Hallstatt. Kmalu nato se je odprl pred menoj kotel, v katerem leže Gosauska jezera: Prednje jezero, Lacke in Zadje jezero. Prednje jezero je zelo podobno Bohinjskemu, samo da je za dve tretjini manjše. Na desni se dviga nad temnimi gozdovi in zelenimi planinami strahovito razorani Gosaukamm z vrhovi: Grosser Donnerkogel, Grosswand in Bischofsmütze; na levi se bolj polagoma vzdiguje s strmega brega gosto poraslo pobočje Klammkogla in Rossrückna, v ozadju pa stoje nad Gosauskim ledenikom Hohes Kreuz (2937 m), Dachstein (2995 m) in Torstein (2948 m).
Ako bi se v ozadju nad Bohinjskim jezerom namesto Bogatina, Podrte gore in Škrbine dvigal Dachstein z ledenikom in s svojima sosedoma, bi pač težko našli kaj lepšega v planinah, vsaj kar se tiče jezer. Sicer je pa Bohinjsko jezero lepše od Gosauskega, dasi je to bolj divje in romantično, brez naselbin in vil. Brez ceste, brez elektrarne ob jezerskem odtoku in preproste gostilne, v kateri ti postrežejo z jedjo, pijačo in razglednicami, bi bilo še popolnoma tako, kakor je počivalo samotno skozi tisočletja v naročju zelenih planin, temnih gozdov, bleščečih se ledenikov in sivih skal.
Sicer pa nisem imel nič proti napredku, ki je že prodrl tudi v ta samotni in še pred nedavnim časom od ostalega sveta odrezani kraj. Kajti pot po lepi cesti ob vzhodnem bregu je bila prav prijetna, četudi kratka. Do konca jezera bi bil hodil samo 20 minut, da me ni zadržal velik junec. Postavil se je na najožjem mestu počez, tako da se je z zadnjim koncem skoraj dotikal navpične skarpe nad cesto, z rogovi pa je kazal v jezero.
Ker se je nabralo že »precej občinstva« (dva gospoda in ena dama), ki je čakalo, da se ta živa pregraja dvigne, sem se hotel izkazati junaka. Zato stisnem pogumno cepin in se pripravim, da bi obšel sovražnika na čelni strani. Ta pa dvigne rep, nagne glavo, pihne skozi nosnice in — brez zaleta se mi je posrečil imeniten zadenjski skok v daljavo. (Pri prihodnji olimpiadi v Ljubljani bom tekmoval v takem skoku; treniral bom pa na deželi pri kakem posestniku, ki ima hudega bika.)
Ker s silo ni bilo nič, poskusim svojo srečo z diplomacijo. Ogromni, brezobzirni živali sem rekel »ljuba živalca« in jo prosil, naj me pusti mimo, češ da se mi mudi na Dachstein; pa je bilo vse zaman.
Tedaj pride pastir, dvigne palico, nahruli neotesanega junca z »lumpom« in pot je bila prosta. Zopet sem spoznal, da pri surovežu pomaga le surova sila. Jaz sem rekel juncu »ljuba živalca«, pa ni niti z repom mahnil; pastir ga je ozmerjal z »lumpom«, pa je postal takoj ponižen in pokoren.
Od Prednjega jezera vodi do Zadnjega dobro nadelana pot, ki je prirejena tudi za mule in osle. Nekako sredi med njima leži Gosau-Lacke, ki je res podobna veliki luži. Pot je zelo senčnata, ker se vije po gozdu, toda brez razgleda. Zato sem nestrpno pričakoval, kdaj pridem zopet na prosto. Hodil sem pa debelo uro, preden so se drevesa toliko razmaknila, da sem skozi vrzel zagledal gore in v njihovem znožju Zadnje Gosausko jezero. Samotno je še veliko bolj ko Prednje.
Lepa zelena trava na bregu me je zapeljala, da sem odložil nahrbtnik ter legel. Bilo je vse tiho in mirno; celo ptiči so molčali. Izprva sem mislil, da sem popolnoma sam. A kmalu sem opazil nedaleč od sebe damo in gospoda, ki menda nista prišla v to samoto zato, da bi ločena od sveta uživala medene tedne. Gotovo sta jih imela že daleč za seboj, kajti sedela sta precej narazen; tudi se nista držala za roke, niti si nista gledala v oči.
Jezdna pot se začne v koncu jezera dvigati, se vije po precej strmem, deloma z ruševjem poraslem pobočju v daljših in krajših ovinkih ter se neha ob robu Gosauskega ledenika pri velikem, v eno nadstropje zidanem planinskem domu Adamekhütte (2196 m), ki je last Alpenvereinove sekcije »Austria«. Pot je zelo kratkočasna, ker se odpirajo prelepi pogledi na vse strani. Globoko pod seboj vidiš Gosautal z jezeri, na levi Bischofsmütze z njenimi sosedi, izza katerih radovedno pogleduje Hochkönig, pred teboj se pa vedno bolj — čim više prihajaš — odpira Dachsteinovo kraljestvo. Koča sama ima lepo lego v zavetju strmih sten Schreiberwandkopfa. Izpred nje vidiš ves zelo obširni in precej razpokani Gosaugletscher, ki ga obrobljajo Hohes Kreuz, oba Dachsteina (Visoki in Nizki), Mitterspitz, Torstein in Hohe Schneebergwand, ki skoraj vsi (razen »Križa« in »Stene«) presegajo po višini Triglav, seveda le za nekaj metrov.
Ker sem imel dosti časa — bilo je še zgodaj popoldne — sem si nekoliko ogledal pot na Dachstein, ki je čisto preprosta. Od koče greš čez velik ledenik po dolgem do škrbine Obere Windlucke (2700 m), ki je globoko zarezana med Dachstein in Mitterspitz, potem pa po zahodnem grebenu na vrh.
Lepa večerna zarja je obetala jasno jutro, pa je ostalo le pri obljubi. Ko sem drugo jutro pogledal na vreme, se je držalo kislo. Dachstein je imel kučmo do ušes potegnjeno, in megle so se zibale sem ter tja, kakor bi premišljevale, ali naj padejo ali se dvignejo. V koči je še vse spalo, samo dva vodnika sta postopala okrog hiše, čakala na gospodo in se prepirala, kako se bo »naredilo«, jasno ali dež.
Jaz sem si »osvojil« optimistovo mnenje in sem se napotil čez ledenik. Storil sem prav. Ko sem namreč

prišel v poldrugi uri v Windlucke do vstopa v skale, se je Bischofsmütze pravkar odkrila in tudi Torstein se je znebil sitnih megla, ki so se gnale naravnost proti jugu. Ponoči se je prejkone bila bitka med sovražnima vetrovoma in zmagal je sever.

Globoko in skoraj navpično pod seboj zagledam ob vznožju 600 metrov visoke Dachsteinove stene — stal sem na njenem robu — snežišča in ledeniške groblje, bolj spodaj pa planine in gozdove; doli Ramsau in Ennstal sta bili še v megli, iz katere so gledali posamezni vrhovi Nizkih Tur.

Iz Windlucke je izpeljana »zavarovana pot« po zahodnem grebenu na Visoki Dachstein. Včasih je bila res dobro zavarovana, namreč takrat, ko so bile vrvi (iz konopnine) še trdne in cele. Zdaj so pa vse preperele in deloma tudi potrgane. Zato sem se zanesel rajši na kline, na katerih so vrvi pritrjene, na skale ter na kolena in roke. Posebnih težav pa nisem našel nikjer in v slabi uri sem bil že na vrhu.

Hoher Dachstein ima dve višinski številki, poletno in zimsko. Poleti meri 2995 m, pozimi 2999 m. Znan je po svojem lepem in razsežnem razgledu. Vse gore in doline od Češkega Lesa do Julijskih Alp, od Dunajskega Schneeberga do Visokih Tur objameš s pogledom, če je čisto. Jaz jih nisem. Kljub temu sem bil zadovoljen s tem, kar sem videl; kajti ves Salzkammergut je ležal pred menoj lep in jasen, kakor na dlani.

Takih »shodov« kakor naš Triglav Dachstein ne trpi; ima pač premalo prostora. Poleg mene sta bila na vrhu še neki vodnik in njegov gospod, ki sta prišla iz Simonyhütte, pa so bili skoraj vsi »sedeži« zasedeni. Ko sem zagledal spodaj na Hallstatskem ledeniku célo procesijo, sem vprašal vodnika, kam bo vse to šlo.

»To so večinoma izletniki iz Simonyhütte; eni se samo sprehajajo po ledeniku, drugi gredo do krajne zevi; sem gor jih pride komaj tretjina. Da se nam pa ne bo treba v Žlebu umikati, je najpametneje, da jo poberemo dol.«

In pobrali smo jo. Navzdol je zelo strmo. Žleb (Rinne) je sicer kratek, a vendar precej izpostavljen. Nevarnosti pa ni nikjer, ker je izvrstno zavarovan s klini, verigami in držaji, s katerimi so nadomestili stare vrvi iz konopnine. Paziti pa je treba na kamenje, ki si poišče vedno svojo pot skozi Žleb.

Gospod z vodnikom je hotel Žleb »premagati« z »gvišno nogo« in je sedel takoj pri vstopu na tla; a vodnik mu te seje ni privoščil, češ da bo prožil kamenje in tako bombardiral tiste, ki so morda že v steni. Imel je pa precej opraviti, preden ga je spravil na vse štiri.

Plezanje je lahko in prijetno, prava telovadba, samo na kamenje je treba res paziti, ker ga je vse polno lepo naloženega, kakor bi čakalo, kdaj ga kdo malo pobeza in pošlje dol na ledenik. Zadnji del med steno in obrobno zevjo (Randkluft) je bil nekoliko siten, ker je bil tam čist led, popolnoma brez snega. Ostala pot čez Karls Eisfeld in Hallstatski ledenik je pa prav lep sprehod. Seveda, o kaki samoti, ki vlada navadno na ledeniku, tu ni govora. Kakor veliki črni madeži so se videle tu in tam cele gruče izletnic in izletnikov, ki so ogledovale redke odprte razpoke ali pa pazljivo zasledovale tiste, ki so plezali na Dachstein. Na ploščah pod Simonyjevo kočo na koncu ledenika jih je pa vse polno polegalo in se sončilo kakor kuščarji.

Ogroženo prvenstvo Triglava

V šolskih učbenikih, na turističnih zemljevidih in različnih prospektih ter v vodnikih nekdanje Jugoslavije je Triglav vedno veljal za najvišji jugoslovanski vrh. Občasno so se kje na jugu države sicer pojavljali »geografi« in »merilci«, ki so »izmerili« nekatere gore tedanje države višje, kot so bile v resnici in kot je visok Triglav, toda uradna geodezija je potem njihove trditve vedno ovrgla. Ko je Jugoslavija razpadla in ko je šla balkanska vojna h koncu, so se nekateri spet začeli na vse kriplje truditi z merjenji nadmorskih višin svojih vrhov in zdaj spet poskušajo dokazovati, da so že prej imeli v skupni državi vrhove, višje od Triglava.

V turistični prilogi Nove Makedonije, največjega dnevnega časopisa v Makedoniji, je tako rečeno, da je najvišji vrh na tem območju in na ozemlju nekdanje skupne države Korab, kar naj bi sicer že leta 1973 ugotovili planinci iz Gostivarja, vendar te njihove ugotovitve takrat iz neznanih razlogov niso upoštevali. Omenjeni planinci so se menda povzpeli na enega od najvišjih vrhov tega gorskega masiva na zahodu Makedonije, ki jih je menda okoli sto, in ugotovili, da je med prejšnjimi meritvami prišlo do pomote, saj je dejanska višina najvišjega od teh vrhov 2872 metrov, kar seveda pomeni, da je gora za osem metrov višja od Triglava.

To kajpada ni veliko, je pa po svoje kljub temu pomembno. Zdaj nekateri predlagajo, da bi ta vrh (menda pa je na Korabu celo še nekaj višjih vrhov) znova uradno in strokovno izmerili. Prepričani so, da bi bilo to velikega pomena za predstavitev omenjene gore, za katero bi se gotovo začeli zanimati planinci iz Evrope in od drugod, seveda pa bi se s tem povečalo zanimanje za celotno območje, pa tudi za samo državo Makedonijo.

Makedonski turistični delavci poudarjajo, da vrhovi tega gorskega masiva niso težko dostopni. Na nižje bi se gotovo lahko povzpeli tudi manj izkušeni ljubitelji goratega sveta.

Sicer pa je postalo merjenje gorskih vrhov nekakšna nova moda po vseh nekdanjih južnih jugoslovanskih republikah in sedanjih samostojnih državah. Vsi rezultati sicer še niso znani, vendar pa mnogi napovedujejo, da bodo gotovo odkrili kakšno višjo goro od Triglava. To bi bilo lahko znamenje nekakšnega nenavadnega prestiža.

Za nov rekord te vrste so že poskrbeli Črnogorci. Ugotovili so, da njihov najvišji gorski vrh ni na Durmitorju, kot so se prej učili otroci v šolah, ampak na Prokletijah. Imenuje se Maja karanfil. Še celo za nekaj metrov višji od tega pa naj bi bil Maja rossi, vendar je ta vrh, žal, že na albanski strani Prokletij. Pa tudi če ne bi bil tam, do nadaljnjega po višini ne more konkurirati Triglavu.

Delo

Koča (2206 m) ima ob robu širnega ledenika in pod strmimi stenami Schöberla (2422 m) kaj lepo lego in je zelo obiskovana. Ob lepem vremenu je čez dan sicer večinoma prazna, zato se pa proti večeru toliko bolj napolni. Veliko zaslugo za dober obisk ima pet ur dolga, a lepa jezdna pot iz Hallstatta, po kateri tu in tam celo priropota kak motociklist. Takoj nad kočo stoji lična kapelica (Dachstein-Kirchlein).
Ker sem se namenil drugi dan še pogledat v »Riesenei-shöhle« na planini Untere Schönbergalpe (1348 m), sem poizvedoval v koči, kako bi najlaže prišel do nje, da mi ne bi bilo treba dol v Hallstatt. Oskrbnica mi je povedala, da se pride tja čez Gjaidalm v sedmih urah. Svetovala mi je pa, naj grem rajši spat v Hallstatt in drugo jutro do Eishöhle, češ da je »bližnjica« zelo grda, sicer zaznamovana, a brez nadelane steze. Jaz sem se seveda držal »bližnjice«.
Danes, ko imam to pot za seboj, sem vesel, da sem jo prehodil; ako bi jo moral pa še enkrat, bi naredil rajši deset takih ovinkov, kakor je oni Hallstatt, kakor da bi pobiral še enkrat stopinje po tistih neštetih jarkih pod različnimi Krippensteini in spravljal v nevarnost svoje kosti po strugah hudournikov. Zato svetujem vsakemu, kar je meni oskrbnica v Simonyhütte; in uboga naj me, sicer bo prišel tako zbit v Eishöhlenhütte na Schönbergalpe, kakor sem prišel jaz.
Drugo jutro sem si ogledal slovito Dachsteinsko ledeno jamo. Lepa je, zelo lepa, pa tako ledeno hladna, da sem bil prav vesel, ko sem prišel zopet na sonce.

ŠTIRI DNI GORSKIH VRHOV NAD NEPREGLEDNIMI LEDENIKI

LEDENA PROSTRANSTVA BERNSKIH ALP

ANDREJ PRIMC

»Andrej, poglej, kako lepe rože!« je zaklicala Tončka, medtem ko si je pripravljala fotoaparat. In res, po dolgem času je bil pogled na živorumene, regratu podobne cvetove prav mikaven. Zadnje dni namreč nisva imela priložnosti občudovati rož, ker sva gostovala v krutem svetu silnih ledenikov in mogočnih vrhov.
Štiri dni sva s prijateljico **Tončko Egart** potovala skozi *osrčje Bernskih Alp, vseskozi na višini okrog 3000* metrov, se vzpela na najvišji vrh in premerila največje alpske ledenike podolgem in počez. In tako je bil sedaj pogled na travnata pobočja z drobnimi cveticami in bistre studence ob jezeru Oberaar res pravi počitek za oči.
Zgodba se je začela nekega julijskega večera v kampu ob reki Rhone. K vznožju Bernskih Alp sva se pripeljala, da bi opravila kakšno zanimivo turo v tem pogorju. Ob baterijski svetilki sva v šotoru prelistavala knjige in na zemljevidu iskala opisane ture. Vprašala sva se, kaj si sploh želiva: da, videti kakšen velik ledenik, se vzpeti na kakšen visok vrh in se po možnosti vračati po drugi poti. In tako se je rodil načrt za turo, ko naj bi prespala v treh kočah, prečila pet velikih ledenikov in se, če bo sreča, povzpela celo na najvišji vrh v teh gorah.

V LABIRINTU LEDENIŠKIH RAZPOK

Naslednji dan sva se odpeljala do mesteca Fiesch. Od tod sva se z žičnico (naj nama čisto pravi planinci oprostijo) peljala do višine 2200 metrov, nato pa sva se s težkima nahrbtnikoma podala preko visokogorskih pašnikov proti prvemu ledeniku. Pot naju je vodila tudi skozi kilometer dolg predor. Ob dveh slikovitih jezerih stoji koča Marjelen. Tu je zadnja priložnost, da se človek zlekne v travo.
Po dvajsetih minutah hoje sva prišla do prvega imenitnega razgledišča. Udobne planinske poti je tu konec, nadaljevati je možno le preko prostranstev ledenika, do čigar roba sva pravkar prišla. Njegove razsežnosti so

Kot velikanska bela reka: osrednji del ledenika Aletsch

veličastne. Stojiva namreč na robu Aletschgletscherja, ki mu po dolžini v Alpah ni para. Daleč zgoraj, na njegovem vzhodnem robu, lahko samo slutiva kočo, do katere sva danes namenjena.
Spustila sva se do ledu in se pripravila za pot po ledenem labirintu. Ledenik sicer ni strm, a se je zaradi razpok vendarle potrebno navezati, obuti dereze in vzeti v roke cepin. Prvih deset minut sva si lahko privoščila za vajo, nato pa se je začelo zares. Prišla sva do prvih razpok. Zelo slikoviti so ledeniški potoki, ki zbirajo vodo s površja ledenika in potem izginjajo v modro zelene ledene globine. Najprej sva prečila prav do sredine le*denika, do enega od ozkih pasov kamenja, ki ga le*denik nosi na svojem hrbtu. Ta ozka morena je bila potem najin kažipot navzgor, proti severu. Včasih je treba iskati prehode med razpokami, včasih kakšno preskočiti. Nekatere so prava brezna, za katera sva lahko samo ugibala, kako globoka so. Tudi na slikovito jezerce sva naletela, ki se je ugnezdilo na tem nekaj sto metrov debelem ledu.
Pet ur je trajala ta pot, povzpela sva se do višine 2700 metrov. Treba je bilo še prečiti razdrapano bočno moreno in znašla sva se na melišču. Od tod vodijo števil-

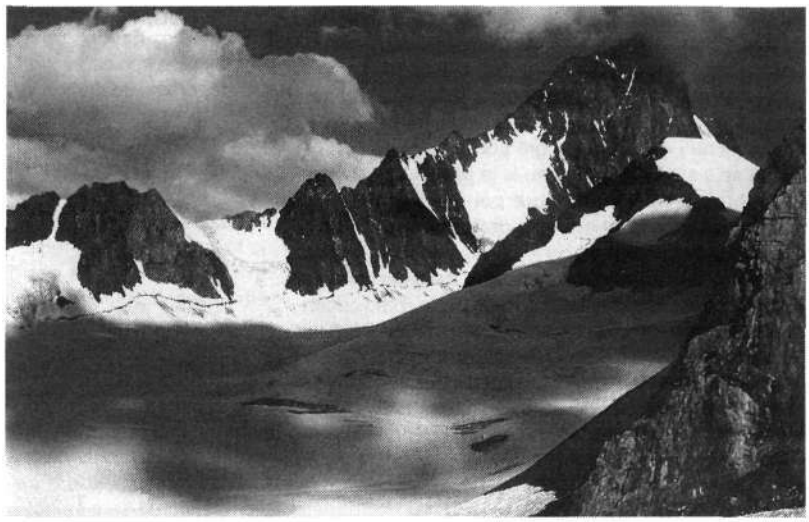

Gora, da se ji odkriješ: Finsteraarhorn, fotografiran z vzhoda

ne stopnice in lestve do koče Concordia, ki ima svoje mesto na skalni polici strmega pobočja. Sonce se je pomaknilo že daleč proti zahodu, ko sva odložila nahrbtnika in se usedla na klop pred tem znanim zavetiščem.
Ampak kakšen razgled je od tod! V neki knjigi ga imenujejo kar »arktični«. Koča stoji prav nad sotočjem štirih ledenikov, in sicer ravno prav visoko, da ima obiskovalec dober pregled nad celotnim območjem. Tu spodaj torej z združitvijo štirih velikih ledenikov nastane največji ledenik v Alpah, Aletschgletscher. Po zadnjih meritvah znaša debelina ledu na njegovem gornjem koncu nepredstavljivih osemsto metrov, dolžina njegovega jezika pa okrog 22 kilometrov. Čudovit je pogled proti jugu, po dolini, kamor se razteza to silno ledeno polje, preko katerega sva danes prišla. Pa še nekaj si nestrokovnjak le težko razloži: kako nastanejo slikoviti, samo nekaj metrov široki in kilometre dolgi pasovi kamenja, ki ga ledenik nosi na svojem hrbtu.
Svoj ožgani obraz sem si moral zaščititi z majico, da sem lahko še naprej ostal zunaj. Sonce se je vedno bolj bližalo horizontu, svetloba je postajala rumena in pozneje rdeča. Večina ljudi se je umaknila v kočo k večerji. Morda so takih prizorov že vajeni; zame pa je bil pogled na bleščeči se ledenik nekaj, čemur se nisem mogel odreči. Kot v filmu sva spremljala prehajanje barv poslavljajočega se dneva. Šele prve zvezde in hlad poznega mraka so naju opomnili, da bo treba iti v kočo. Vse je mirno, le na desetine parov čevljev, nogavic in gamaš, ki so se sušili pred kočo, daje slutiti, da ima koča veliko obiskovalcev.
Cene v tej koči (ki menda velja za eno od dražjih in bolj imenitnih) so resnično »švicarske«. O kakem popustu s planinsko izkaznico za prenočišče nočejo nič vedeti. To pa nama nikakor ni pokvarilo dobre volje in lepega večera.
Zjutraj sva počakala, da so vodniki s svojimi skupinami zapustili kočo in splezali preko dolgih lestev do roba ledenika. Nekateri imajo tudi do deset ljudi na vrvi. Večina se jih bo vrnila po isti poti, kot so prišli; midva pa sva namenjena dalje proti severovzhodu, prav proti osrčju Bernskih Alp. Najprej naju čaka dveurni vzpon preko manjšega ledenika do sedla Grünhornlücke, od koder se bo že videl najin glavni cilj te štiridnevne ture.
Med vzponom sva doživela še majhno presenečenje: iz severne stene nekega vrha na najini desni strani se je utrgal velik kamnit plaz. Bila sva sicer v varni razdalji, ko sva gledala, kako stokilogramske skale padajo na ledenik, ampak čisto malo naju je bilo pa vendarle strah. Krnica pod steno se je odela v prah, tako da potem sploh ni bilo več videti, kaj se je še dogajalo.

KRALJU BERNSKIH ALP NAPROTI

Po zmerni dveurni hoji v navezi sva prispela na sedlo: odprl se je pogled dalje proti vzhodu. Pred nama je naslednja dolina, v njej pa naslednji velik ledenik, Fieschgletscher. Na drugi strani doline v vsej svoji veličini kraljuje najvišji vrh Bernskih Alp, Finsteraarhorn.
Najina ponižna želja je bila, da bi jutri stala na njegovem vrhu. V knjigi imam opis pristopa na vrh. Piše, da je treba prečiti dva ledenika in da je zadnjih 200 višinskih metrov lažje plezanje v skali. Prav od tu se lepo vidi celotna smer vzpona. Ničkolikokrat sem premeril celotno pobočje gore, ko sva v prijetnem tempu prečila ledenik Fiesch in se bližala koči ob vznožju najine jutrišnje gore.
Prišla sva do koče Finsteraarhorn. Kot običajno se tudi do te pride po lestvi. Ker je bilo ravno sredi dopoldneva, je bilo vse mirno, le oskrbnik s pomočnikom je bil tu. Malo smo pokramljali, pospravili tovore, ki jih je dostavil helikopter in dan je hitro mineval. Popoldne so se ljudje začeli vračati z vrha gore. Utrujeni in zagoreli so videti. Seveda, prek 1200 metrov strmega vzpona preko ledenikov ni od muh. Do večera se je koča napolnila in na skupnih ležiščih je bilo ravno prav prostora za vse.
Zjutraj nas je oskrbnik prebudil ob štirih. Z zanimanjem sva opazovala obnašanje švicarskih planincev, njihov red in disciplino. Vsi naenkrat vstanejo, zajtrkujejo, vsi

naenkrat si obuvajo čevlje in nadevajo drugo opremo, ki so si jo pripravili že prejšnji večer... Midva pa kar bolj po domače, marsikaj je treba še poiskati in marsikaj bova verjetno pozabila. Pa nama je vseeno uspelo med prvimi zapustiti kočo. Tema je še — dobro, da sva si prejšnji dan ogledala, kje gre pot.

Začne se s skalnim odsekom, ki je precej krušljiv, a je pot dobro urejena. Čez dobre pol ure sva prišla do roba ledenika, zato sva spet morala navezati dereze. Led je trd in strm, preskočiti je bilo treba nekaj razpok. Skalni greben, ki loči oba ledenika, se sicer imenuje »prostor za zajtrk«, ampak midva sva si le malo oddahnila in nadaljevala vzpon preko drugega ledenika. Sedlo Hugisattel na višini okrog 4000 metrov ni bilo videti daleč, ampak snežnih planjav ni hotelo biti ne konca ne kraja. In končno: tu je sedlo in tisti vsem planincem znani užitek, ko človek radovedno pogleda na drugo stran, v neznano. Seveda, pokazali so se novi ledeniki in novi grebeni gora, ki jim takrat še nisem vedel imena.

Odložila sva ledno opremo in nadaljevala po vršnem, severozahodnem grebenu. Pogled na razdrapan in strm ledenik Finsteraargletscher tisoč metrov pod tem grebenom je naravnost grozljiv. Sam greben nudi prijetno plezanje druge stopnje. Kot druga naveza sva priplezala na vrh. Čeprav Švicarji po moji oceni niso posebno zgovorni, smo si vendarle izmenjali nekaj stavkov.

Razgled je veličasten: ledeniki na vseh straneh, prekinjajo jih le ošiljeni temni vrhovi. Vsi veliki vrhovi Bernskih Alp so kakor na razstavi, Aletschhorn, Jungfrau, Mönch, Eiger; le najvišjega ne vidiva: na njem, 4274 metrov visokem Finsteraarhornu, namreč sedajle stojiva. Tončka je navdušeno izjavila: »Končno spet ena velika gora!« Nad razgledom sem bil tako navdušen, da sem posnel celotno panoramo, saj sem v ta namen celo prinesel stativ s seboj. Nobenega vetra, nobenih težav z višino, samo prijetno toplo sonce... Poldrugo uro sva ostala na vrhu. Kako bi si mogel te občutke čimbolj vtisniti v spomin?

Sestopila sva po isti smeri. Sneg na ledeniku se je medtem spremenil v gosto kašo, ki se je nabirala v dereze, da so potem postale kot nerodne cokle. Zgodaj popoldne sva bila spet pri koči, od koder sva zjutraj krenila. Nadvse zadovoljna in precej utrujena, čeprav si tega nisva hotela priznati. Pred nama je namreč še lep kos poti. Še danes bi namreč rada prišla do naslednje koče. Eden iz skupine nemških planincev, ki je pravkar prišla od tam, je rekel, da pot vodi preko visokega sedla, do katerega je treba iti skozi krušljiv ozebnik. Ker nisva vedela, kaj naju v resnici čaka, sva se kmalu podala na pot.

Sprva sva se po ledeniku spustila precej daleč navzdol. Po eni uri hoje pa se je že pokazalo, kako bo naprej: sedlo, čez katerega morava, je visoko nad nama, do njega pa vodijo melišča, ki ne obetajo udobne hoje. Spogledala sva se: štiristo metrov se bo treba povzpeti. Za nameček se je še pooblačilo in v daljavi je že grmelo. »Ja, nič ne pomaga, vključiva svojo gorenjsko trmo, pa bo šlo!« sem dejal.

KO JE TUDI VREME POSTALO ARKTIČNO

Gledal sem konice svojih čevljev in štel korake. Enkrat do sto, drugič do sto, ne vem kolikokrat se je to ponovilo. Šele ko je začelo treskati v okolici, sem pogledal okrog sebe. Ravno najbolj neprijeten del poti je bil pred nama, ko je začela padati sodra, bliski pa so začeli sikati skozi ozračje. Zato sva vso kovinsko opremo navezala na vrv, ki sem jo vlekel za sabo. Ne vem, če je to kaj prispevalo k najini varnosti pred strelo, a imela sva vsaj občutek, da sva nekaj ukrenila. Tu je torej ta sitni ozebnik: precej strm in krušljiv, posut z drobnim gruščem, pomešanim s prstjo. Z malo balansiranja in veliko potrpljenja sva se nekako prerinila skozenj in končno prišla na sedlo Gemschlicke. Tu se nama je, kot sva že vajena, odprl pogled na naslednjo široko dolino z ledenikom. Na drugi strani doline je na strmem skalnem pobočju koča, najin današnji cilj. »Še kako uro, pa sva tam,« sem dejal Tončki v tolažbo, čeprav sem jo morda sam še bolj potreboval.

Dež, sodra, veter so bili najini spremljevalci na tej poti. Na srečo je bila vidljivost dobra, pa tudi sledi v snegu so naju zanesljivo vodile v pravo smer. Pri zadnjem vzponu je bilo najhuje; oblečen sem bil čisto malo, da bi mi kaj suhega ostalo še za v kočo. Zato me je mokrega do kože na orkanskem vetru zeblo kot še nikoli v življenju. Tončki se gotovo ni godilo nič bolje, le da se ona zlepa ne pritožuje. Povsem prezebla in v strahu pred strelo sva se povzpela preko strme lestve do koče Oberaarjoch.

V koči je bilo sicer prijetno toplo, midva pa sva bila tudi še potem, ko sva se preoblekla, kot politi miši. Ni pomagal ne čaj, ne juha, sedela sva zavita v svojih puhovkah in se tresla od mraza. Ne vem, kako so naju videli drugi planinci, ampak nihče se ni zmenil za naju. Nobenega vprašanja »od kod pa vidva« ali da bi nama kdo ponudil požirek iz tiste steklenice, ki je krožila pri sosednji mizi... Kje sta planinska domačnost in sočutje, ki smo ju vajeni po naših hribih in kočah? Šele gora odej na skupnih ležiščih me je za silo ogrela, ko sem premišljeval o današnjem dnevu: najlepšem, najnapornejšem, najbolj razglednem, najbolj hladnem, naj...

Naslednjega dne naju je čakal samo še sestop s sedla Oberaarjoch proti vzhodu do velikega akumulacijskega jezera na višini 2300 metrov. Še en pogled in posnetek sva namenila Finsteraarhornu in ledenikom, ki ga oklepajo, nato pa sva spet navezana in opremljena, kot se spodobi, krenila navzdol, življenju, travnatim poljanam *in toploti naproti. Pa tudi ta zadnji ledenik ni hotel* odjenjati: ko sva že mislila, da sva na suhem, se je šele začel tisti sitni del, ko človek ne ve več, kaj je led, kaj je skala, ko je treba hoditi cik-cak med razpokami, ki so komaj vidne med gruščem. Šele ogromna luknja prav na repu ledenika, iz katere teče prava ledeniška reka, je bilo zanesljivo znamenje, da je z ledom nepreklicno konec.

Tu sem tudi zbral korajžo in pogledal, kaj me je že nekaj dni skelelo na obeh petah. Seveda, na obeh nogah sem imel žulja, velika kot kovanec za pet frankov.

odmevi

Javno dopisovanje

S Katedre za planinstvo Fakultete za šport v Ljubljani je bilo 20. 11. 1995 odposlano pismo z naslednjo vsebino:

»Spoštovani predsednik Planinske zveze Slovenije **g. Brvar!**

V več kot letu dni nam ni uspelo dobiti vodniške značke za našega diplomanta **Joška Hrovata**, čeprav smo poslali Odboru za planinske vodnike obsežno poročilo o njegovem delovanju. Sprva je bila podelitev značke diplomantom Fakultete za šport zavrnjena, čeprav absolvirajo veliko obsežnejši vzgojno-izobraževalni program kot na tečajih Planinske zveze Slovenije. Ker je želja po supervizorski vlogi ene od komisij Planinske zveze Slovenije nad Športno fakulteto, ki vzgaja kadre za vse športne zvrsti, milo rečeno nekoliko nenavadna, smo Odboru za planinske vodnike in Komisiji za vzgojo in izobraževanje še enkrat posredovali obsežno pojasnilo (ki ga prilagam) o konkretnem primeru in sploh o smiselnem sodelovanju med Fakulteto za šport in Planinsko zvezo Slovenije. Posebej je treba opozoriti, da Fakulteta za šport v okviru usmerjenega študija izobražuje trenerje za športno plezanje, inštruktorje alpinistične vzgoje in inštruktorje planinske vzgoje. Zato je toliko bolj nerazumljivo, da nekdo Fakulteti izpodbija šolanje vodnikov najnižje kategorije. Takšna prizadevanja so skregana z zdravim razumom.

Pojasnilo, ki je bilo naslovljeno na Komisijo za vzgojo in izobraževanje in Odboru za planinske vodnike, ni bilo uvrščeno na dnevni red seje Komisije za vzgojo in izobraževanje, čeprav smo izrecno želeli, da se razprava odvija v širšem krogu! Šele na moje posredovanje smo na eni od sej razpravljali o konkretnem primeru in sploh o sistemskem vraščanju Fakultete za šport v izobraževanje najnižjega vodniškega kadra. Po razmeroma vroči razpravi, predvsem zaradi nasprotovanja enega ali dveh članov KVIZ-a Fakulteti za šport, je ta slednjič vendarle sprejel razumen sklep, da absolvent Fakultete za šport lahko dobi naziv vodnika že na fakulteti, če seveda izpolnjuje vse pogoje, ki jih pravilnik o vodništvu določa.

Od tega sklepa je minilo osem ali devet mesecev, vendar še vedno čakamo na vodniško značko za kandidata Joška Hrovata (ki že več kot 15 let pridno vodi šolsko mladino v gore).

Ni se mogoče znebiti občutka, da nekdo iz takšnega ali drugačnega razloga zadržuje uresničitev sklepa KVIZ-a. Zagotovo ne gre za dobronamernost. Težko je verjeti, da gre zgolj za birokratsko malomarnost. Ob tem ni mogoče mimo primera **prof. Krpača**, ki so ga isti birokrati, ki nerazumno bedijo nad vodniškimi nazivi, pregnali iz Planinske organizacije.

Oba primera, tako Hrovat kot Krpač, sta povod za naše razmišljanje o popolni osamosvojitvi in popolnoma samostojnem podeljevanju vodniških nazivov, vključno z lastnimi diplomami in lastnimi vodniškimi značkami. Če bo potrebno, bomo sami izvajali tudi redno licenciranje. V to nas silijo nevzdržni postopki ene od komisij Planinske zveze Slovenije oziroma posameznikov v tej komisiji, čeprav menimo, da takšna rešitev ni najboljša.

Spoštovani predsednik, prosimo, da z vašo funkcijo in vašo avtoriteto posredujete, da nemudoma dobimo značko za našega kandidata. V primeru, da bo zahteva po znački zavrnjena, prosimo za pismeno obrazložitev. Od ravnanja Planinske zveze Slovenije bo odvisen naš odziv in naše nadaljnje ravnanje.

Priloga: Dopis KVIZ-u in Odboru PLV od dne 12. 12. 1994.

Vodja katedre za planinstvo:
Dr. Silvo Kristan, izr. prof.«

* * *

V zvezi s poslano izkaznico na ime Joško Hrovat pojasnjujemo naslednje:

Kandidate, ki si hočejo med študijem na Fakulteti za šport pridobiti naziv vodnika, »zaznamujemo« že v 2. letniku in nato tri leta opravljajo posebne naloge na naših visokogorskih pohodih ali tečajih turnega smučanja pod vodstvom habilitiranega visokošolskega učitelja ali habilitiranega sodelavca. Izpit iz predmeta **planinstvo** je v četrtem letniku. Tudi izpit za vodniške kandidate je »zaostren«. Kandidati so torej tri leta neprekinjeno pod ustreznim strokovnim nadzorstvom, iz razgovorov pa tudi za slehernega vemo, kaj počne še izven fakultete. Takšnega »filtra« nima noben drug vodniški kandidat v planinski organizaciji. Vodnika Joška Hrovata pa že vrsto let srečujemo v gorah s skupino deklet iz višnjegorskega vzgajališča.

Vsak naš predlog je stokrat pretehtan in za vsakega kandidata, ki ga mi predlagamo, jamčimo z imeni učiteljev in imenom institucije in prepričani smo, da se našemu vodniku ne more zgoditi Košutnikov turn, kot se je zgodil vodnici, ki jo je promovirala Planinska zveza Slovenije.

Zato menimo, da kandidati, ki jih bo predlagala Fakulteta za šport, med študijem opravijo tudi pripravniško dobo in jim zato pripada tudi vodniška značka. S tem je tudi zadoščeno pravilniku o enotni klasifikaciji vodnikov v PZS. Hkrati tudi ne moremo dopustiti, da je beseda kakšnega amaterskega vodnika z osnovnošolsko/srednješolsko izobrazbo ali upokojenega društvenega funkcionarja bolj kompetentna od mnenj habilitiranih visokošolskih učiteljev. Takšno cehovstvo in nadvladje družbene organizacije nad profesionalno institucijo bi bilo skregano z zdravim razumom.

Seveda pa bodo vodniki, ki bodo dobili naziv na Fakulteti za šport, vnaprej potrjevali licenco sami z delovanjem v svojem planinskem društvu ali pa **na šoli.** Nedopustno bi namreč bilo, če bi za potrditev licence veljalo le delovanje v planinskem društvu, ne pa v šoli. Mar si ne prizadevamo za širjenje planinske in gorniške vzgoje v šolah? Priznavanje licence zgolj za delovanje v društvu, ne pa tudi za bogato planinsko interesno delovanje na šolah, bi bila še ena nezdrava cehovska poteza.

Zaradi izredne dopisovalske vneme naših dopisnikov in sodelavcev, ki je seveda pohvale vredna, in zaradi pomanjkanja prostora bomo odslej lahko v rubriki Odmevi, Iz planinske literature in Društvene novice objavljali le članke, dolge do največ 45 tipkanih vrstic. Prosimo dopisovalce, da to upoštevajo.

Uredništvo

Fakulteta za šport na podoben način izobražuje trenerje za vse športne zvrsti, za vaditelje in učitelje plavanja, za reševalce iz vode ter za vaditelje in učitelje smučanja in pri tem ne sprašuje posameznih športnih zvez, če bodo te nazive priznali. Športne zveze z odprtimi rokami sprejemajo vse te strokovnjake. Nasprotno se Planinska zveza oziroma eden od njenih odborov s svojimi stališči zavzema za izjemen položaj, ki ne velja za nobeno drugo športno zvezo. Po zgledu vseh ostalih nazivov bi Fakulteta za šport lahko popolnoma samostojno podeljevala vodniške nazive in značke, vendar sem se osebno vedno zavzemal za smiselno in usklajeno sodelovanje s Planinsko zvezo Slovenije.

Prosim, če dopis razmnožite in ga posredujete članom KVIZ-a za obravnavo na naslednji seji, da enkrat za vselej razčistimo z nesmiselnimi in nezdravimi postopki. Hkrati pričakujemo značko za kandidata Joška Hrovata, ki jo bo prejel hkrati s potrdilom o permanentnem izobraževanju, ki ga je opravil na naši fakulteti.

P. S.:

Ni nam všeč, da smo več kot mesec dni čakali na obrazec za prijavo kandidata. Zagotovo bi čakali še dlje, če ne bi osebno prišli po ta obrazec. Nato smo spet čakali skoraj mesec in pol na knjižico. Ob takšnem poslovanju smo že resno začeli razmišljati o izdelavi lastnih značk in izkaznic.

Lep pozdrav!

Silvo Kristan

Smučarske palice — čudovita pomoč pri hoji

Medtem ko se je na straneh Planinskega vestnika malone vse lansko leto vlekla razprava o tem, ali naj bi med hojo po gorah uporabljali smučarske ali teleskopske palice in kdaj naj bi jih, če bi jih že, je bil na to temo v lanski novembrski številki »Sporočil« Sekcije popotnikov Avstrijskega Alpenvereina objavljen prispevek »Smučarske palice pri planinstvu — dragocena pomoč«, ki sta ga napisala **Erika** in **Fritz Kunfer**. Objavljamo ga, da bi o tej zanimivi tematiki nemara zvedeli še kaj novega. (Op. ur.).

* * *

Vedno bolj prihajajo v ospredje smučarske palice kot dragocen pripomoček pri hoji po gorah. Pred nekaj leti so se temu pripomočku številni še posmehovali (»Ali si se zmotil v letnem času?« ali »Kje pa si pozabil smučke?«), zdaj pa je mogoče videti vedno več — predvsem tudi mladih — gornikov in drugih planinskih obiskovalcev, ki v smučarskih palicah vidijo takšne prednosti in koristi, da jih že imenujejo gorniške (številnejši pa teleskopske) palice. Razbremenijo predvsem celoten gibalni aparat, predvsem še kolenske in medenične sklepe in hrustančne ploščice.

Vedno več športnih zdravnikov svetuje, naj bi takšne palice uporabljali pri hoji po gorah, predvsem še na daljših turah, da bi preprečili poškodbe sklepov ali jih omilili, če je do njih že prišlo, ko bi jih s pomočjo palic razbremenili. S tem, ko prenesemo del telesne teže na palice, »hodimo po štirih nogah«, to pa nam poleg tega pomaga, da bolje ohranjamo ravnotežje in se ne spotikamo.

Največji pomen gorniških palic pa je pri hoji navzdol. Ob tem je potrebno opomniti, da je skakanje prek skalnih skokov, kar pogosto dela predvsem mladina, pravi greh, ki se slejkoprej maščuje. Pri tem prihaja do izredno velikih trenutnih obremenitev sklepov, na hrustancih pa do drobnih poškodb, ki se sprva sicer ne kažejo kot bolečine, lahko pa pripeljejo do trajnih poškodb, do opraskanin hrustanca in pozneje do artroze, kar pa je seveda boleča zadeva. Takrat je kajpada prepozno, saj poškodb ni več mogoče ozdraviti.

Po najnovejših znanstvenih spoznanjih (**dr. Gottfried Neureuther**, deželni zdravnik Gorske straže, jih je popisal v Münchenskem medicinskem tedniku) palice razbremenijo spodnjo polovico telesa vsakič, ko se opremo nanje, med hojo po ravnini za pet kilogramov, med hojo navzgor ali navzdol pa za osem kilogramov. To pomeni, če preračunamo v uro hoje, da palice odvzamejo nogam, bokom in medenici težo 13 ton med hojo po ravnini, 28 ton med hojo po gori navzgor in 34 ton med hojo navzdol. Če to spet preračunamo na dnevno turo, ki traja osem ur, pomeni to razbremenitev spodnje polovice telesa za približno 250 ton!

Vsekakor ne bi smeli zamolčati niti nekaterih slabših strani uporabe palic med hojo po gorah. Če z njimi ne hodimo pravilno, če jih ne zapičimo prav, je lahko takšna hoja celo zdravju škodljiva. Poleg tega hoja samo s palicami zmanjša sposobnost ohranjanja ravnotežja. Zato naj bi s palicami hodili predvsem nekoliko starejši ljudje in tisti, ki so predebeli, predvsem na visokogorskih turah, ki trajajo več dni, pa tudi tisti, ki že imajo kakšne poškodbe na sklepih ali hrbtenici, največ pa naj bi jih uporabljali tudi med hojo po snegu, po mokrem, med prečkanjem potokov ter pri slabši vidljivosti in še predvsem, kadar nosimo težak nahrbtnik.

Zdaj pa še nekaj besed o pravilni rabi smučarskih palic!

Glede na oblikovanost pokrajine se poslužujemo posebnih tehnik hoje. Normalno naj bi bile palice med vzponom nepotrebne, med vzponom v velikih višinah ter pri hoji prek snežišč ali s snegom pokritih ledenikov, kjer bi se lahko globlje vdiralo, pa je uporaba palic priporočljiva. Poleg tega med hojo s palicami krepimo prsne mišice in pomagamo tudi pljučam. Počitek med hojo, ko smo oprti na palice, je vsekakor prijetnejši in si tako bolje oddahnemo.

Veliko zdravstveno vrednost imajo palice pri hoji navzdol, pri sestopih. Razbremenitev gibalnega aparata je učinkovita le tedaj, če palice zapičimo predse. Pritisk oziroma obremenitev palic se prenese s kolenskega sklepa in hrbtenice na roke. Tukaj ljudje delajo največ napak, opaziti pa je mogoče celo odrivanje s palicami. Tako palice niso samo brez vrednosti, ampak so celo zdravju škodljive.

Med prečenjem strmih pobočij vzamemo obe palici skupaj v eno roko, držaja stisnemo v roko, ki je

na strani, obrnjeni proti dolini, in se po potrebi rahlo odrivamo od brega, tako da so palice skoraj vodoravno ob telesu. Z roko, ki je ob strmini, se po potrebi opremo ob breg, s čimer preprečujemo nevarno nagibanje k strmini ter tako težišče telesa optimalno obremenjuje podplate čevljev.
Vsi ti argumenti naj bi zadostovali, da bi se otresli strahu pred smučarskimi ali gorniškimi palicami in da bi se v določenih situacijah odločili za gorsko popotovanje s tem dragocenim pripomočkom. Veliko trpljenja in bolečin nam bo prihranjenih ali pa bomo lahko kljub težavam, ki jih že imamo, vendarle še dolgo hodili po tako dragih nam gorah.

Neprepustne greznice pri planinskih kočah

V televizijski oddaji Zelena ura 28. novembra lani je bil govor o onesnaženosti jezera na Planini pri jezeru in vzrokih zanjo. Posebej je bilo poudarjeno, da Integralova koča za onesnaženost ni kriva, saj ima neprepustno greznico.
Ali se je strokovnjak, ki je to izjavo dal, kdaj vprašal, kaj bo potem, ko bo greznica slej ali prej polna? Na planini, mimo nje in okoli koče so v poletni planinski sezoni tisoči obiskovalcev. Če računamo, da je v koči vsak dan le deset ljudi, je taka greznica (recimo, da ima 30 m^3) polna v 60 dneh, v dveh mesecih torej. Mar takrat iz Bohinjske Bistrice pripeljejo trije kamioni-cisterne Komunalnega podjetja in jo izpraznijo, vsebino pa odpeljejo na komunalno odlagališče? In to se naj bi torej zgodilo vsaj dvakrat na leto? Ker pa vozila najbrž ne morejo na Planino, oskrbnik ročno izprazni greznico in vsebino odpelje v dolino? Ali morda v bližnji gozd v globoko vrtačo?
Vsa ta sklepanja so kajpada nerealna. Dogaja se, kar je pri nas najbolj običajen način: tekočina iz greznice se lepo preceja skozi stene v podzemlje, v razpoke — svet pa je tu kraški. Na nasprotni obali Jezera je pod stenami požiralnik, kamor odteka visoka voda.
Ni še raziskano, kje se ta voda znova pojavi na površju, domnevamo pa, da prihaja v enega od izvirov v Vojah. Te izvire pa uporabljamo za oskrbo s pitno vodo...

Dušan Novak

Gore brez reševalcev

Tega pisanja ne pišem predvsem kot dolgoletni aktivni član GRS postaje Celje, ampak kot dolgoletni alpinist in tudi redni davkoplačevalec. Pa tudi kot poznavalec Logarske doline in prijatelj gornikov iz teh krajev, torej tudi skupine reševalcev iz Solčave.
S spori in zdrahami ob veličastnem himalajskem osemtisočaku Lotseju smo rekli, da je padla še zadnja katedrala v športu; zdaj kaže, da se niti GRS ni ognila temu.
Najprej bi napisal, da sem postal gorski reševalec zato, ker imam rad gore, ki sem jim posvetil kar zajeten košček svojega življenja. Še vedno imam v gorah čudovit občutek, da tam živim le zase in za prijatelja, ki se je z menoj navezal na vrv, in za naslednji oprimek, ki ga želim doseči.
Torej tudi pomoč nudim v glavnem prijateljem in pričakujem, da jo bom sam deležen, ko mi bo potrebna. Zato niti ne pomislim, da bi kot gornik stal v dolini in »štopal«, koliko časa moji tovariši potrebujejo za reševanje.
Je pa res, da v gore že dolgo ne hodijo samo prijatelji, ampak tudi najrazličnejši ljudje, ki z njimi nimajo pravzaprav nobene notranje zveze in se bo zato tudi o bodočem reševanju pri nas potrebno temeljito pogovoriti. S tem mislim predvsem na organizacijo oziroma organiziranost GRS, stroških, reševalcih, nadomestilih za njihovo delo in podobno.
Veliko trditev v člankih in zapisnikih o GRS, objavljenih v Planinskem vestniku, je resničnih, precej zaradi statistike in malomarnosti pri pisanju najrazličnejših poročil. Celostno zgodbo bi bilo gotovo potrebno sestaviti iz obeh strani! Žal veliko prave resnice ni niti nikjer omenjene. Ta pa je, da hodimo premalo v gore in da se je namesto njih med nas vpletla politika.
Ko pišete o vaših dobrih alpinistih, gorniki iz Logarske doline, nič ne pišete o tem, od kdaj so ti podatki, in nič o tem, kakšni alpinisti ste vi oziroma smo mi. Kako je z našimi registracijami za alpiniste, obnavljanjem in sprotnim preverjanjem znanja? Gore počasi, a vztrajno postajajo spet tako visoke in nedostopne, kot so bile takrat, ko smo prvič stali pod njimi!
Nekdo je zapisal, da velike stvari nastajajo tiho in počasi.
Da so prvi reševalci oddaljeni od Logarske doline 50 ali več kilometrov, gotovo ni prav. Da pa je tako, ste krivi predvsem vi, prijatelji moji, ker ste neodgovorno bojkotirali naše skupno delo in celo izstopili iz naše GRS. Če bi bile motiv za delo še vedno gore, bi se to prav gotovo ne zgodilo.
Nikjer pa ne piše, da bodo reševalci vedno tako oddaljeni od Logarske doline in tudi večinoma ni bilo tako.
Za vami oziroma za nami so novi, mlajši alpinisti, ki jih tudi vi navajate in ki jim ni dovolj le obešanje po oprimkih na umetnih stenah in v plezalnih vrtcih. Mislite, da se od njih res nihče ni pripravljen vključiti v Gorsko reševalno službo, ki je pač zaenkrat organizirana tako, kot je?
Mi pa, ki se navidezno vsak na svoji strani borimo za neke sence, ki so vedno daljše, bi pa tem mladim in aktivnim alpinistom morali predvsem pomagati, da spet uhodijo poti tam, kjer so se zaradi nas že malo zarastle.

Ivč Kotnik

Odgovor PD Gornji Grad na odprto pismo

Zahvaljujemo se gospodu **Silvu Kristanu**, da je opozoril slovensko javnost, da v zakotni Zadrečki dolini obstaja »malomarno« PD Gornji Grad, ki oskrbuje naštete poti (in še nekaj jih je povrhu) in planinski dom na Menini planini (je eden od redkih planinskih domov, ki so odprti preko vikendov vse leto).
Ko smo prejeli Vaše pismo, smo nemudoma pregledali vse naštete poti in ugotovili, da so zadovoljivo zmarkirane, seveda pa so potrebne obnove. Resnici na ljubo naj povemo, da smo na poti Črnivec—

Menina planina odkrili kritično mesto, ki pa smo ga že popravili, tako da je pot enoumno določena. Tudi na poti Črnivec—Lepenatka smo na spornem mestu po sestopu s Kašne planine postavili table, tako da je grebenska pot še bolj določena. Tako naše poti za normalne planince niso problematične in lahko hodijo po njih brez sodobnih navigacijskih pripomočkov. Je pa res, da naše poti niso primerne za tiste »planince«, ki pričakujejo markacijo na vsakem drevesu ob poti (takim pravimo »močvirniki« in se navadno na planine pripeljejo kar z avtom).

Da pa naše trditve o zadovoljivo zmarkiranih poteh držijo, naj navedemo samo podatek, da je na vrhu Rogatca vpisanih preko dvesto planincev nedomačinov, od katerih jih je več kot polovica šla ravno po poti Črnivec—Lepenatka—Rogatec. Podatek, kako so našli pot, nam ni znan, domnevamo pa, da znajo slediti grebenski poti in si pri tem pomagajo z markacijami.

Spoštovani gospod Silvo Kristan, ob tej priložnosti Vas tudi obveščamo, da bomo v počastitev stoletnice prve planinske koče na Menini (ki se nam v teh letih bliža) temeljito obnovili vse naše planinske poti. Zato boste morali, žal, kakšno leto ali dve počakati, nato pa se boste lahko vrnili na naše poti brez sodobnih navigacijskih pripomočkov, še vedno pa bodo potrebne planinske izkušnje.

Vse ostale planince, ki imajo vsaj malo planinskih izkušenj, iz vsega srca vabimo v prečudoviti svet Menine planine, kakor tudi, za nekatere, še lepši svet »spečega meniha«.

Upravni odbor
PD Gornji Grad

Obeležje na Storžiču

Strinjam se z Vami, gospod **Janez Lončar st.** iz Tržiča, da je treba prenehati z delitvami, predvsem pa z zdraharstvom. Predvsem zdraharstvo, tudi v planinski organizaciji, pred katerim svarite v svojem prispevku »Slovenske gore — mogočni templji narave«, ni nič kaj ugleden pojav. Toda za ta namen je potrebno ne le pozivati na enotnost pogledov, temveč tudi sam kaj storiti za strpnost. Storiti vse, da bi vsi enako razmišljali, da bi vsi isto želeli, skratka, da bi bili v vsem enaki, je povsem jalov posel. Dopolnjevati se v drugačnosti, priznavati pravico do drugačnosti, jo skušati razumeti in sprejeti, to je po mojem prepričanju tista kvaliteta, ki daje človeku pravico biti človek.

Septembra 1990. leta je bila po dolgem času prva maša pri Češki koči, kjer bi lahko ocenili in ugotovili voljo in razpoloženje Slovencev

Menim, da nihče nima pravice tako avtoritativno in posestniško zastopati mnenja Slovenk in Slovencev, če si za to ni pridobil potrebnega naročila. Zato osebno in žaljivo javno obračunavanje s človekom (oz. dotično »Storžičevo« KS), ki je povedal svoje mnenje za postavitev obeležja vrh Storžiča — pa ne le povedal, ampak tudi nekaj storil, da se to obnovi — ne služi pomirjanju duhov, ampak delitvam, ki jim javno nasprotujete.

Osebno sem prepričan, da obnovitev znamenja vrh gore — zadnji križ je bil postavljen leta 1935 — ne more vnašati razdora med obiskovalce gora. Če pa se bodo tisti, ki jim križ pomeni tudi osebni verski simbol, bolje počutili, jim to iz vsega srca privoščim. Pogledati pa je le potrebno okrog sebe. Slovenke in Slovenci (ob zadnjem popisu prebivalstva Slovenije se je skoraj 1,3 milijona Slovencev izjasnilo, da so katoliki oz. pripadajo rimskokatoliški veri) so v preteklosti označili prenekateri vrh in na njem zgradili cerkvico. Torej je tudi to del narodove preteklosti — pa ne le preteklosti, tudi sedanjosti in planinstva.

Vsekakor se bomo morali vaditi v strpnem odnosu in vzgoji za sožitje, če bomo hoteli ohraniti narod in imeti lastno državo.

Peter Orehar,
Predoslje 135 A, Kranj

Slovenske gore, mogočni templji narave

V zvezi z omenjenim pisanjem moram pisca članka g. **J. Lončarja st.** iz Tržiča opozoriti, da bi bilo korektno in pošteno, da bi bralce PV in drugih sredstev javnega obveščanja seznanjal z resnico. V Delu 3. 8. 1995 je v Pismih bralcev zapisal: »Na Storžiču **nikoli ni stal** križ; križ je stal le na Škrlatici...«. V članku v PV pa piše: »Razdor in razcepitev področnega odbora gorenjskih PD...« Verjetno je mislil na Gorenjski meddruštveni odbor. Pojasniti moram, da ni prišlo do nikakršne razcepitve, pa tudi ne do razdora. Gorenjski meddruštveni odbor je delal in še dela tako kot od vsega začetka. Bile pa so pobude MDO, da bi na območju Gorenjske oblikovali dva meddruštvena odbora in s tem dobili dodatno delegatsko mesto v organih PZS; tako bi bila stališča Gorenjcev vsaj kdaj pa kdaj upoštevana. Vendar do te ures-

ničitve ni prišlo in je še vedno tako, kot je bilo. Gorenjski meddruštveni odbor je enoten, vendar je v njem dokaj pluralizma.

Če se kot »mulec« spominjam g. Lončarja s hribov, je bil omenjeni gospod razpoznaven predvsem po šiptarskem pokrivalu, beli čepici, nič kaj skladni s slovenskim planinskim okoljem. Zato so napadi na te naše aktivnosti povsem jasni in pričakovani. Mi smo demokratično razpravljali, kaj sodi na vrh slovenske gore, v razpravah pa so sodelovali intelektualci, diplomirani arhitekti, zavedni vaščani, rodoljubi, pa napredni predstavniki strank, pravi partizani, predsedniki PD, gorski reševalci, uradni predstavniki izvoljenih oblasti in policija. Torej tem dajete pomisleke, dvome, jim oporekate strokovnost? Vse se je in se sprejema na kulturen in pošten način. Kaj naj bo vrh gore in na kateri gori, je stvar predvsem domačinov in lastnikov ter za to pristojnih institucij.

Nič nismo vsiljevali, sprejeli smo samo pobude in upoštevali glas vaščanov izpod gore. Primeri, da so na vrheh, kjer je bilo kaj postavljeno, podirali, so pač ogledalo tudi države. V kulturnih, trdnih državah so to ohranjali in obnavljali. Na najlepši gori Evrope Matterhornu je stoletni križ nepoškodovan in svetovno razpoznaven. Tudi križ na Grossglocknerju je trden in v vsakodnevnem spotu avstrijske državne televizije.

Vendar pa taka dopisovanja predvsem kažejo na neinformiranost, nesodelovanje, zaverovanosti vase ter pomanjkanje alpskih mednarodnih standardov.

Območna geodetska uprava Kranj dne 25. 1. 1995 piše za vrh Storžiča: »Namera, da se na vrhu Storžiča postavi ustrezen signal — piramido ali kakšno drugo obliko, podpiramo ne samo s splošnega, ampak tudi strokovnega vidika. Uporabnost takega signala bo brez dvoma večstranska, za naše geodetske potrebe pa nedvomna.«

Prof. dr. Janez Bogataj z oddelka za etnologijo Filozofske fakultete v Ljubljani nas dne 17. 9. 1995 obvešča:

»Tematika (oznake vrh gora) je zelo zanimiva, predvsem pa vam želim čestitati, ker ste tako širokopotezno pristopili k reševanju zelo pomembnega segmenta naše dediščine na eni ter sodobnosti in prihodnosti na drugi strani. Ne le širokopotezno, ampak predvsem z upoštevanjem najrazličnejših **strokovnih** pogledov. Prav tega načina dela se v novi državi še nismo navadili.

Z zanimanjem sem prebral tudi zapisnik s pogovora na Kališču. Morda bo še priložnost, da o stvareh kdaj podrobneje spregovorim oz. napišem. Prav gotovo pa se že sedaj strinjam s tistimi, ki so na posvetu menili, da ne smemo dovoliti nekontroliranega, samovoljnega postavljanja znamenj na vrhovih. Seveda pa prav tako ne bi smele biti tudi razprave o posameznih znamenjih na vrhovih prežete z vsemi mogočimi in nemogočimi strankarsko pregretimi in žolčnimi razpravami. V nobenem primeru ne zagovarjam neke »slovenske« unifikacije, torej uniformiranega znamenja, ampak reševanje vprašanj od primera do primera, torej od vrha do vrha. Kar poglejmo stare planinske fotografije (npr. iz obdobja med obema vojnama) in bomo videli, da smo poznali neke vrste pestrost, vendar v okvirih zmernosti in preudarnosti, kar je sploh odlika vseh, ki zahajamo v gore in poskušamo živeti z njimi. Pretiravanja sodobnosti, ki smo jim priče na številnih postojankah in predvsem tudi v njihovi gostinski in turistični ponudbi, seveda lahko kaj hitro najdejo svoje pristaše tudi pri vseh mogočih »umetninah« na vrhovih gora. Večkrat sem že zapisal, da kozolec sodi na polje, slika in kip v galerijo, kapela v naselje ali na kako drugo sveto mesto, kolo na voz in sod v klet... Kot vidite, je vprašanj veliko. Prav gotovo pa bomo morali naša razmišljanja usmeriti k ohranjanju regionalnih posebnosti in tipik, ne pa k ustvarjanju nekih enotnih vseslovenskih znakov. Če pa bi že razmišljali o kaki skupni sestavini na vseh vrhovih, bi morda kazalo razmisliti o enotnih pojasnilnih tablah manjšega formata, ki bi poleg znaka vrha, nadmorske višine in morda še kakega podatka navajale predvsem tudi izvor imena gore. To bi bila nedvomno odlična vzgojno izobraževalna sestavina. Vendar tudi to misel navajam le v kontekstu začetnega razmišljanja.«

Osebno sem zadovoljen s takimi razpravami, predvsem s tistimi, ki so polemične. Zadovoljni pa bi morali biti tudi, da se tudi nergači kar sami javljajo in predstavljajo. G. Lončar med drugim še ni pojasnil, ali je verski obred lomskega župnika vrh Storžiča manj primeren od prodaje pivskih pločevink ne samo vrh Storžiča, ampak tudi na drugih slovenskih vrheh.

Glede »Ekarjeve piramide« pri Sveti Trojici pa bodo uredili in so že vse potrebno postorili Vrhovčani z Martinom Krpanom. Gre pač za različnost: jaz nosim klobuk Luisa Trenkerja na tri dežele, gospod Lončar pa belo filc čepico.

Franc Ekar

* * *

Pisanje **g. Lončarja** iz Tržiča spominja na prakso polpreteklosti, ko je bilo lahko zavajati javnost in brez vednosti množic postavljati templje brez temeljev. Zato ni naključje, da se nekateri »kritiki« oz. pisci zdaj borijo priti slovenskemu tradicionalizmu, proti tistemu, kar je že bilo, pa je izginjalo, kot na primer znamenja vrh gore, ki da so jih uničile strele, neurja, sneg... Zanimivo, kako dosledno hranijo v natančnih spominih in fototekah, kako je to izginjalo in kdaj, enako kot je izginila množica trdno grajenih, pa sedaj porušenih in izropanih sakralnih objektov po Slovenskem, še posebno Kočevskem.

Odločitev KS Bela, da obeležje na Storžiču obnovimo, so potrdile množične udeležbe pri planinskih slavjih, združenih s sv. mašo v 90. letih pri Češki koči, Kranjski koči na Ledinah, Robleku, Kališču, Kredarici...

Demokracija kritikom sedaj dopušča polemizirati tudi o tem, o čemer pred 90. letom nismo smeli niti razpravljati, kot ni bilo dovoljeno opravljati planinskih tradicionalnih obredov na gori. Večina teh kritikov

pa je manjkala tudi na letošnjih Aljaževih dnevih, kjer bi se lahko seznanili s koraki v slovenstvu in planinstvu.

Franc Bizjak, Zg. Bela

Nepopolno poročilo z Vršiča

Ena izmed osrednjih točk 6. lanskoletne seje Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije je bila namenjena obravnavi gradiva Mladi v *gorništvu in gorniški organizaciji*, ki ga je v razpravo predlagal Odbor za pripravo jesenskega zbora načelnikov MO.

Iz skopega sporočila sledi, da so člani UO brez zadržkov, pripomb in mnenj sprejeli ugotovitve, ki jih je urednik Obvestil povzel takole: »Nadalje so na tej seji sklenili, da se bo Upravni odbor PZS zavzemal za to, da bo delovanje celotne planinske organizacije odlikovala kvalitetna množičnost.«

Da poročilo ne zajame vsega, je jasno, zvenelo pa bi tudi v škodo članov UO PZS, ki naj bi potemtakem pomembne razvojne usmeritve (konec koncev pa tudi ocene preteklosti) *sprejemali kar tako.*

Povedati je treba, da je v razpravi sodelovalo kar nekaj članov UO. Prav tako je res, da je točka MK imela tudi svojo predpremiero. Člani UO so si namreč ob obravnavi zapisnika in sklepov letne skupščine PZS zastavljali podobna vprašanja in *izpostavljali* nekatere probleme, do katerih smo se dokopali tudi mladi. Ob ugotavljanju vzrokov za majhno soudeležbo planinskih društev na Skupščini je *prišlo do ugibanj, kaj to pomeni. Je* morda društev preveč? So MDO teritorialno neustrezno organizirani? Kaj je z vsebino dela članov PD? Kaj pomeni za PD dejstvo, da nima organiziranih mladih?

Upravni odbor je pred obravnavo gradiva Odbora sprejel naslednji sklep (povzeto po Obvestilih PZS, št. 7/8, str. 5, junij 1995): »Do začetka septembra se pripravi tabelarni pregled aktivnosti PD, ki ga prejmejo v obravnavo vsi MDO. *Ugotovitve MDO bodo skupaj s pregledom osnova za obravnavo delo*vanja društev v okviru PZS na seji UO PZS v mesecu septembru ali oktobru.«

Analiza dejavnosti PD, ki naj bi vključevala vsa PD *in mnenja* MDO, naj bi bila torej svojevrstna inventura »vsega«, kar se po društvih zdravega in manj zdravega dogaja. Tako bi bilo možno ugotoviti duhovno in fizično naravnanost našega gorniškega duha, ki naj bi ga za spremembo namesto dosežkov posameznikov prezentirala celota kot skupni rezultat dela pogosto pozabljenih anonimnih volonterjev in zagnancev.

Naj ob tem vskočim h gradivu Mladi v *gorništvu in gorniški organizaciji*. Mladi menimo, da je gorništvo celovita dejavnost, pri kateri smo mladi soudeleženi na celotni fronti. Hodimo v hribe, izdajamo biltene, plezamo, *onesnažujemo, pomagamo in* se učimo na vseh področjih, ki jih društvo razvija in utrjuje. Če društvo razvija eno samo dejavnost (pa naj gre samo za mladinski odsek, za izletniški odsek, gospodarsko dejavnost), mladi (in seveda tudi manj mladi) ostajamo prikrajšani za celovit odnos do gora. V celovitem pristopu, ki vključuje elemente aktivnosti, doživljanja, raziskovanja in zavedanja o svoji prisotnosti v gorah, pa je tudi smisel projekta Kvalitetne množičnosti.

Odbor, ki je posredoval UO PZS gradivo za obravnavo (med tem je MK izdala knjigo z enakim naslovom Mladi v gorništvu in gorniški *organizaciji, kjer je v širši okvir* postavljena tudi v tem pojasnilu navedena problematika), je sprožil v PZS že nekaj časa čuteno debato o našem delu. Ne samo o delu mladih, *dosežkih alpinistov, garanju* markacistov, usposobljenosti gorskih reševalcev, ekopogledu naravovarstvenikov, pač pa o dejavnosti, ki nas druži.

Čeprav je med tem minilo več mesecev, vsaj na MK ni bilo slišati, da bi koga zadolžili za »naš« del analize. Tajnik PZS kot eden izmed nosilcev naloge naj bi verjetno (upam, da ne posegam preveč v njegovo delo) angažiral ves strokovni aparat na Dvoržakovi ulici, ki *bi pripravil okostje analize (podatki o članih, število vodnikov, podeljenih teh in onih značk ter znakov,* tabori, inštruktorji, planinske šole in število absolventov).

Tolažim se, da bo tajnik v odgovor zapisal, da je temu kriva obnova zgradbe in nemogoči pogoji dela v času sanacije. In da temu ni posredi ugotovitev, da zdajšnje zrcalce ne kaže tistega, kar bi radi slišali in videli.

Borut Peršolja

Strpni gorniki ob »Gorniški«

Najprej pozorno poglej okrog sebe. Te kdo gleda? Naskrivaj škili v tvoji smeri? Ne? Dobro. Lahko začnemo sporočilo. To vam najprej pade v oči, ko prebirate knjižico, ki govori o velikih neumnostih, ki si jih je izmislil *človek. O antisemitizmu, nestrpnosti*... Pa nam odleže, ko smo si izmislili tudi besede, kot so dostojanstvo, strpnost, enakopravnost...

Ob lanskem Letu strpnosti, ki ga je razglasila Evropska unija (vsi smo drugačni, vsi enakopravni), se je akciji pridružila tudi MK pri PZS s *knjižico* »Gorniška«, v *kateri so* zbrane pesmi, ki, kot je zapisano, »v koči privabijo gorniško domačnost, ki dajejo šklepetanju zob v bivaku umetniško vrednost, ki nas pospremijo na začetku in na koncu«. Zbrala jih je **Kristina Jerančič** s sodelavci, naša bivša strokovna sodelavka v MK. Člani MK pa smo z izdajo pesmarice tudi želeli čestitati vsem, ki ste 40 let spodbujali, negovali in uglaševali dejavnost mladih v planinski organizaciji.

To je vse lepo in prav. Ampak nekaterim se je po izdaji zataknilo že pri naslovu Gorniška. Motilo jih je, da so v pesmarici zbrane pesmi, ki so v tematskem kazalu razporejene tako: taborniške, narodne, borbene, slovenske-ostalo, jugo, tuje, kar naj ne bi ustrezalo naslovu. V grlu se jim ni *zataknilo pri slednjem, sporno naj bi* bile uvrščene tiste pred njimi, jugoslovanske namreč. Kako je to sploh prišlo v knjižico in kako se to sklada z naslovom? »Sumnjaju neki, da nosi nas pogrešan tok, jer slušamo ploče i sviramo rok, a..., računajte na nas«, kot bi že zdavnaj *rekel* **Džole Balašević**. *Te pesmi so*

odraz moje in še katere generacije, so čisto svež prikaz tistega, kar se prepeva na taborih, izletih... To smo mi, to je del nas. Bi torej zaradi tega potrebovali cenzuro? Napak bi bilo, če bi bile v pesmarici pesmi, ki jih ne prepevamo in bi ji torej lahko očitali neažurnost. In prav vesela sem, da jih imam tako na kupčku zbrane v pesmarici, saj jih bom drugo leto skupaj s kitaro prav gotovo vzela na tabore.

Ko bom prepevala Bolje biti pijan nego star, Hajdemo u planine, Lipe cvatu, Pričo o vasi Ladačkom, Prokleta nedelja, Jugoslavijo, torej dobro mešanico hrvaške, srbske in bosanske glasbe, še ne pomeni, da podpiram jugoslovansko politiko. Glasba je in bo še vedno rušila vse meje. Poslušam tisto, kar mi je všeč in ne, kar je prav in kar ni prav, da poslušam. In prav v knjižici je zapisano, da je strpnost, ko drugim pustiš, naj poslušajo tisto, kar radi poslušajo. Naj pojejo tisto, kar radi pojejo. Čudim se le, da se kdo še ni obesil na to, da so v pesmarici tudi partizanske pesmi.

Svet je lep — pa ne samo v letu strpnosti.

Katja Krasko

iz planinske literature

Spremembe na Triglavskem ledeniku

V 34. zvezku Geografskega zbornika, ki je izšel z letnico 1994, je na 35 revijalnih straneh objavljena razprava akademika **prof. dr. Ivana Gamsa** »Spremembe na Triglavskem ledeniku 1955—1994 v luči klimatskih pokazateljev«, napisana v angleškem jeziku in opremljena z več primerjalnimi fotografijami, grafikoni in razpredelnicami.

V izvlečku k tej razpravi je med drugim napisano tudi tole (podatki pa velik del sovpadajo s podatki, ki jih občasno objavljajo o stanju drugih alpskih ledenikov): »Nazadovanje Triglavskega ledenika od sedemdesetih let preteklega stoletja dalje sovpada predvsem z zmanjšanjem oktobrskih padavin in s tem količine snega v redilni ledeniški dobi. Med vsemi klimatskimi prvinami dosežejo največjo statistično pomembnost z nihanjem ledeniškega konca poletne temperature in maksimalne dnevne temperature mesecev od maja do septembra. To je bilo ugotovljeno na osnovi letnega merjenja konca ledenika po letu 1946 in podatkov vremenske postaje Kredarica (2514m), ki leži 300 metrov stran od ledenika. Zaradi izjemnega porasta poletnih temperatur v tem desetletju, posebno pa v letih 1993 in 1994, se je ledenik, ki je v osemdesetih letih preteklega stoletja meril 45 hektarov, skrčil na okoli štiri hektare in spremenil sestavo ledu.«

Starejši obiskovalci Triglava se spominjajo precej večjega Triglavskega ledenika po drugi svetovni vojni; še leta 1946 je ta ledenik, ob Skutinem ledeniku edini v slovenskih Alpah, meril še skoraj 15 hektarov, leta 1948 celo 16 in leta 1951 malone 18, že leto dni pozneje pa se je skrčil na 13 hektarov in se od takrat dalje vseskozi neustavljivo manjša. Dr. Gams v razpravi s podatki vrednoti razmerja in odvisnosti med padavinami, sončnim obsevanjem, temperaturami, višinami snežne odeje in spremembami v obsegu ledenika, pri čemer pripisuje izredno pomemben vpliv pri manjšanju ledenika zmanjšanju oktobrskih padavin, ki so začele upadati že v začetku tega stoletja, izraziteje pa konec štiridesetih let. »Izpad oktobrskih padavin,« piše dr. Gams, »ni v celoti nadomestil rahli porast poletnih padavin od začetnih šestdesetih let dalje. Porast oktobrskih padavin pomeni na Kredarici več snega v redilni dobi, porast poletnih padavin pa manj ledu.«

Tisti gorniki, ki jih zanimajo pojavi in spremembe v visokogorju, naj bi prebrali to razpravo akademika Ivana Gamsa, tisti, ki bi želeli na lastne oči videti vsaj še delček našega nekdaj mogočnega ledenika pod najvišjo goro, naj bi se še to poletje podvizali na Triglavske pode. Vprašanje je, kaj bo čez nekaj let ostalo od Zelenega snega.

Marjan Raztresen

Knjiga brez napake

In brez slabosti. Avtor: **Pit Schubert.** Naslov: Sicherheit und Risiko in Fels und Eis (Varnost in tveganje v skali in ledu). Založil: Rudolf Rother, München 1994 (prva izdaja), za 25-letnico Varnostne skupine (Sicherheitskreis) pri DAV. (»Mitgliederausgabe« — izdaja za člane — ali to pomeni, da knjiga ni naprodaj? Če je tako, je škoda.)

Ni stavka, da ne bi razodeval absolutnega strokovnjaka v vseh gorniških zadevah (to ni nič pretirano rečeno!) in v pisanju. In v slikovni opremi knjige. Samozavestnega: »Der Autor weiss, wovon er redet!« (»Avtor ve, kaj govori!« — str. 35). Ni zastonj vodja »Sicherheitskreisa«. Ni zastonj vpraševan za mnenje v pravnih zadevah po nesrečah. Med redkimi avtoritetami za oceno plezalskih vrvi po normah UIAA je naveden tudi »**Prof. Avcin** aus Ljubljana«. (str. 59).

Bolj kot teoretiziranje o varnosti in tveganju je to ogrlica zgodb, ki jih je pisalo življenje. **Agatha Christie** s svojimi kriminalkami je prava reva vpričo napetih dogodivščin, ki jih oživlja — ne izmišlja! — iz enega, skoz in skoz pristno gorniškega kosa rezan esprit. Bralcu zastaja dih, ura gre čez polnoč, je tudi dve in tri, a knjiga ga še zmeraj premetava s sončnih grebenov navdušenja v temo depresije ob grozi brutalnih nesreč. To je težak realizem, zgodovinsko dokumentiran, ki se ne brani pokazati odtrgano nogo in zmrcvarjeno truplo, ki je strmoglavilo z višine ali ga je zmlel plaz. Poleg lepote gora in športnega poleta pozna in ima kritično očetovsko besedo tudi za človeško neumnost. Vse analizira in komentira in išče rešitve. Tu ni nič herrenvolkovskega, tu je krhka, smrtna človeškost, majhna in ranljiva, a brezpogojno poklicana, da preraste samo sebe, da preživi. Živeti mora namreč z nevarnostjo in jo ukrotiti. Čez vse je vržena bleščeča koprena humorja. (Humor, to ni zbijanje šal, to je globok, z esprijem in pronicljivostjo prekvašen pogled v vse pore življenja.)

Ne morem obnoviti niti ene zgodbe. To bi bila dvojna poneverba. Obno-

va »nima več slasti kot jed pogreta«, in vse, ves roj, živo mežikajo kot zvezde na nebu, skoraj toliko jih je. Katero naj izberem, da ne bom krivičen?

Komur je **Goethejev** Faust premajhna spodbuda, da bi se naučil nemško, tega bo nemara ujel Schubert na svoj trnek. In kdor bi si preizkušal prevajalske prste na oprimkih njegovega sloga, si jih bo obrabil do kosti, in še mu bo morala plezalska druščina pomagati do pristnega žargona in plezalski izobraženci do strokovnega izrazja. A ko bo pripeljal do srečnega konca, si bo oddahnil z avtorjevim malo ironičnim nasmeškom: »Nič ni lažjega kot rešen problem!« (Ali po naše: »Po bitki smo vsi generali pametni.«)

Naj živi življenje! Naj živita varnost in tveganje — kot en pojem!

Kdor še ni videl popolne gorniške knjige, naj se dokoplje do te. Jaz se javno zahvalim **Janku Mirniku**, da mi jo je pokazal.

Stanko Klinar

Nemci spoznavajo slovenske gore

V lanski oktobrski številki glasila Sekcije Marburg Nemškega Alpenvereina je bilo objavljeno poročilo o predavanju **prof. Franca Vogelnika** iz Maribora o gorniških turah po Julijskih Alpah in o potepanjih po vzhodni Sloveniji. Takole piše v tem nemškem glasilu:

»Prof. Vogelnik iz Maribora tukaj ni neznanec. Hessensko-slovenska družba in naša sekcija se trudita (slednja že kakšnih 40 let), da bi svoje člane seznanila s slovenskimi gorami. Tudi tokrat se je pokazalo široko znanje Franca Vogelnika o geologiji, morfologiji in biologiji visokogorja in sredogorja njegove domovine. Tako je pokazal gričevnat svet slovenske Štajerske z njenimi enonadstropnimi, pogosto še s slamo kritimi kmečkimi hišami, popotniška območja vinskih goric s čudovitimi razpoloženjskimi slikami s sadjem in rožami, ta svet vinskih goric pa je že stoletja dolgo pomemben za vinsko trgovino Maribora in Ptuja. Lepi, slikoviti posnetki so prikazovali Ptuj in Uršljo goro. Bolj alpsko se je potem avtor predavanja povzpel na Kamniške Alpe in na Košuto ter na Triglav iz doline Vrat čez Prag in mimo Staničeve koče ter prek Malega na Veliki Triglav.

Na že kar klasičnem prečenju nas je potem Vogelnik peljal mimo Koče na Doliču prek Kanjavca v Dolino sedmerih triglavskih jezer, mimo teh jezer in prek stene Komarče do slapa Savice, izvira Save, ter k Bohinjskemu jezeru. Prof. Franc Vogelnik je menda takrat popolnoma v svojem elementu, kadar ne pripoveduje samo o razgledih z gora svoje domovine, ampak lahko opozori tudi na redke rastline, od katerih imajo nekatere svoje najbližje sorodnike na Kavkazu.

Podnebje od Bohinja do Bleda

Kaj bi opisovali vreme v Bohinju, saj ga domačini prav dobro poznajo, zato se tudi radi pobahajo: »Mi, Bohinjci, sredi raja, kjer zima sedem mes'cev traja«! Samo privoščljivci pravijo, da ima v Bohinju dež mlade. Kljub vsemu je **Miran Trontelj**, znani napovedovalec vremena, ob 100-letnici rednih vremenskih opazovanj v Bohinjski Bistrici pripravil drobno brošuro z geografskim in geološkim opisom tega območja ter zbral vse podatke o vremenu in kroženju vode od najstarejših pisnih virov leta 1660 do danes.

Avtor je v knjižici izredno zanimivo označil območje Bohinja, in sicer takole: Če greste na Črno prst, sodi vse, kar vidite od tod, v Bohinj. — Prva redna opazovanja so bila tod že v letih od 1871 do 1874, ko je to delo opravljal župnik **Janez Mesar**, naprednjak, ki je v tem kotu veliko postoril tudi za napredek živinoreje in sirarstva. Danes opravlja to delo **Ana Rozman**, neprekinjeno že od leta 1948.

V bohinjskem kotu prevladuje alpska klima z mrzlimi zimami in kratkimi poletji. Največ dežja pade jeseni, najlepši dnevi pa so ob koncu zime in zgodaj spomladi. Kot kotlinska pokrajina je Bohinj izpostavljen pogostim temperaturnim obratom. Pod visokimi gorami se hladen zrak spušča v dolino, od koder le počasi odteka, zato se tu pogosto zadržujejo megle. Ker pa prihajajo vremenske spremembe z jugozahodne strani prek visoke planote Komne in njenih okoliških gora, je ob prisilnem dviganju zračnih mas nujno, da se v oblakih kondenzira razmeroma veliko vlage, zato so tu pogoste plohe in nevihte. Po deževnih dneh povsod izvirajo studenci, navadno kot prekrasni slapovi, ki pa se ob sušnih dneh izgubijo. Zato je res, kar pravi avtor v tej knjigi, da je v Bohinju vedno lepo, vedno lahko najdemo kaj drugačnega, kar nas privlači. V zimskem času je to prav gotovo zasnežena pokrajina in igra narave z ustvarjanjem ledenih kristalov na vodni površini ali kje drugje.

V osrednjem delu brošure je avtor predstavil vrsto zanimivih statističnih podatkov, kot so čas opazovanj na 18 različnih mestih, povprečne in maksimalne deževne in snežne padavine, povprečne in ekstremne letne, mesečne in dnevne temperature ter povprečno število vremenskih pojavov. Zelo zanimiv je tudi dodatek o vplivu bohinjske klime na ljudsko arhitekturo stanovanjskih in gospodarskih objektov, njihovo kritino, predvsem pa na znamenite slovenske kozolce-toplarje. Knjižica je opremljena z računalniškimi grafikoni, ki prikazujejo vremenska dogajanja, s starimi risbami pok. **prof. Pavla Kunaverja** ter z lepimi črnobelimi in barvnimi fotografijami bohinjske pokrajine, ki jih je večji del pripravil avtor sam.

Ciril Velkovrh

Etika in odgovornost v gorah

Uveljavljena založba Didakta iz Radovljice, zvesta svoji usmeritvi, ki jo razodeva ime, je dokaj tiho in komaj opazno v letu 1995 izdala brošuro Etika in odgovornost v gorah **dr. Toneta Strojina**. Izvirno besedilo obsega 89 strani, do 106. (to je zadnje) strani pa se kot dodatek in pravniški etični postulat za vsakdanjo rabo zvrstita dva dokumenta Planinske zveze Slovenije, Častni kodeks slovenskih planincev

in Pravilnik za delo disciplinskih organov planinske organizacije v Sloveniji.

»Etika je... srčna zadeva človeštva. Ne moremo govoriti o večji ali manjši etičnosti človeškega ravnanja. Etika je ali pa je ni.« (str. 5) V nasprotju z avtorjem sodim, da etika je. Vprašanj je le, kakšna. Osnovana mora biti na vesti, ta pa oblikovana po načelu »Ne stori ničesar svojemu bližnjemu, kar ne želiš, da on tebi stori.« (Cf. Mt 7, 12) Ali natančneje: »Kakor želite, da bi ljudje ravnali z vami, tako ravnajte vi z njimi.« (Lk 6 31) Sicer se lahko največji hudodelec sklicuje na etiko, češ da njegova metoda morda res ni najbolj prozorno razvidna kot etična, toda v končnem smislu, vsaj v nekem pogledu, je lahko tudi njegovo ravnanje usmerjeno k dobremu, torej je etično. Etika torej je, samo čigava in kakšna. (Tudi taka, ki je ne priznamo, ki ji pravimo negativna, to pa je konec koncev, kot pravi avtor, taka, ki je ni.)

To vsekakor ni »knjiga za lahkomiselne ljudi«, kot bi rekel **Cankar. Prešeren** pa bi, zavračajoč **Horacija**, ki »*dulce et utile* veleva«, njen slog in sporočilnost legitimiral z »nam *utile* je zrno, *dulce* pleva«. V tem, se zdi, je veličina in tragika te knjižice. Potrebna kot malokatera, a preresna. Potrebna kot vsakršna etika, ne samo za gornike, a obložena z zahtevnim branjem, ki hoče celega človeka, poglobljenega, z izklopljeno televizijo. Še ta bi grenko moralno pilulo laže požrl, če bi bila oblečena v čokoladni preliv. Se pravi, ob načelnem razglabljanju si želimo poučnih zgodbic, sličic iz življenja, s kakršnimi je narodovitil svoje analize **Pavle Šegula** v svoji knjigi Nevarnosti v gorah, ali prilik, s kakršnimi razgrinja svoj nauk **Jezus** iz Nazareta. — Dvomim namreč, da je o večnostni etiki mogoče povedati kaj bistveno novega. Vem pa, da je stare resnice mogoče povedati na svež način.

Marjan Raztresen pravi: »Tisti bralec, ki bo v tej knjigi iskal napol kriminalne planinske zgodbe o zločinu in kazni, bo seveda že med branjem prvih strani razočaran in bo knjigo neprebrano odložil. Bolj razmišljajoči obiskovalci gorskega sveta pa se bodo nad marsikaterim odstavkom v Strojinovi najnovejši knjigi globoko zamislili: prav ima doktor, bodo rekli, ljudje v gorah premalo premišljujejo o nekaterih vidikih svojega obnašanja v tem divje lepem svetu, marsikdaj so preveč zasvojeni s samim seboj in s svojimi obremenjenostmi, zato se obnašajo tako, kot se, kar pa je za druge pogosto moteče.« (Planinski vestnik 10/1995, str. 438).

Ni prvič, da glas vpijočega v nižavi potoži, da učenjaki brez potrebe pišejo preveč učeno in se zapirajo v slonokoščeni stolp visokih razgledov, kamor se znanja željni bralec ne more prebiti, ali pa se le s težavo. In da tako škodijo predvsem sebi in spravljajo modroslovje na slab (nebulozni) glas, ker delajo vtis, kot da najglobljih resnic ni mogoče povedati preprosto. Seveda je to pretirana ocena, ki vre na dan iz prenagljene pristranosti: ali bi namreč zaradi nenamerne kapljice bencina zagnali proč kar polno vedro najčistejše studenčnice? Tistih težaških, kvarnih stavkov nemara le ni več kot za kapljico. Z dobro voljo bi se jih dalo razbremeniti in uravnati po premočrtni jasnosti klasičnih idealov, da bi zlato zrno njihovega sporočila ne potonilo v pesku.

Lahko se torej zgodi, da prepotrebna knjižica ne bo zavzela slovenskih src v viharnem bestsellerovskem naletu, vendar bo pot do src našla posredno kot del vzgojne planinske literature. Kot iskan priročnik na tečajih (ali kakršnihkoli oblikah planinske vzgoje) bo nedvomno spregovorila skozi usta inštruktorjev. Ti bodo za urejenost in poglobljenost svojih misli in kot pripravo na predavanja segali po njej, in iz nje, tako upam, tudi kaj naglas prebrali. Morda se jim bo zdelo potrebno, odlomek poenostaviti v slogu klasi(cisti)čne jasnosti, kot sem si drznil (upam, da ne v avtorjevo nejevoljo) za zgled storiti z naslednjimi, ne čisto naključno izbranimi sentencami:

»Že **Jug** je opozarjal

— na razliko med tovariši in »tovariši«, rekoč, kdor se z gore vrne brez tovariša, je za njegovo smrt odgovoren...

— na to, da so zmage nad stenami zmage nad samim seboj...

— na dejstvo..., (da) brez žrtve ni boja, brez boja ni zmage in brez zmage ni resnične veličine...

— (na dejstvo, da) če postavi človek svojemu življenju življenja vreden cilj..., tedaj je dolžan živeti...«

Vzvišene misli. A kako se bo kdo po njih ravnal, bo presodil zase vsak sam. Neutajljiva je avtorjeva rdeča nit, pri teh in pri neštevilnih drugih navedkih in izpeljavah, naj bi nas nepopačena, nesprenevedava, torej pristna in premočrtna etična načela vodila v odnosu do sebe, do soljudi in do zunanje narave.

Stanko Klinar

Svet gora

Med kar številnimi glasili, ki jih izdajajo slovenska planinska društva, je zdaj eno od najboljših, če ne celo najboljše »Svet gora«, ki ga izdaja PD Jakob Aljaž iz Maribora in katerega četrta številka četrtega letnika je izšla lani. Pravzaprav je to nekako kar razumljivo, saj pri pripravi sodelujejo skorajda profesionalci: v uredniškem odboru so društvena predsednica **Slavica Tovšak, Ciril Tovšak, Otmar Zelenko** (ki je hkrati tudi tehnični urednik), **Lojz Štromajer** in **Hedvika Dobaj**, lektor pa je **prof. Franček Vogelnik**, sicer med drugim tudi urednik zadnje knjige iz zbirke Gore in ljudje mariborske založbe Obzorja in član uredniškega odbora Planinskega vestnika. Na 32 revijalnih straneh, vezanih med barvne platnice, niso mimogrede nabrane kakšne društvene novice, ampak skoraj sami tehtni prispevki, od katerih bi bilo mogoče marsikaterega smatrati za zametek društvene kronike, marsikateri pa bi bil deležen vse pozornosti tudi na straneh Planinskega vestnika.

Med prve tako sodijo »Kako je nastala Aljaževa soba« izpod peresa društvene predsednice, »O planinskem društvu Jakoba Aljaža« Hedvike Dobaj, natančna kronologija nastanka odmevne razstave ob 100-letnici Slovenskega planin-

skega društva, ki se je iz Maribora selila v Avstrijo, Švico in Nemčijo (tako avtorica razstave kot prispevka je Slavica Tovšak) in nekaj krajših novic o delu društvenih odsekov.

Vsaj dva prispevka naj bi prebral vsak društveni član, ki se redno ukvarja z gorništvom: »Kaj mora vedeti planinski pohodnik« **Martine Puconja** in »Poškodbe zaradi mraza« **dr. Mihe Zajca**.

Zadnji del revije je namenjen planinskemu leposlovju, članki na teh straneh pa v resnici zaslužijo to ime.

Držimo pesti, da uredniškemu odboru pri pripravi naslednjih številk ne bo pošla sapa in da bodo našli enako dobre sodelavce, kot so jih za lansko številko.

M. R.

100 let Aljaževega stolpa

Ob lanskoletni stoletnici Aljaževega stolpa na vrhu Triglava je neumorni gorniški zanesenjak **Matjaž Deržaj** popolnoma sam pripravil drobno, pa vendarle skoraj bibliofilsko knjižico »100 let Aljaževega stolpa« in jo tudi popolnoma sam, v samozaložbi, izdal v nakladi 200 izvodov. Kot smo v Planinskem vestniku že poročali, je vsak izvod označen s številko, vsakega pa je avtor tudi lastnoročno podpisal, večino že na vrhu Triglava ob praznovanju okrogle častitljive obletnice lanskega 7. avgusta. Za prav navdušene zbiralce take literature ima shranjenih še nekaj izvodov, ki jih je mogoče naročiti na avtorjevem naslovu.

Hkrati s knjižico je Deržaj izdal tudi poštno razglednico na recikliranem papirju, na kateri je natisnjenih okoli 30 žigov z vrha Triglava iz njegove zasebne zbirke. »Okoli 30« smo zapisali zato, ker je na naslovni strani natisnjenih 29 starih žigov, na drugi strani pa eden do trije odtisi žigov, ki jih je posebej za stoletnico Aljaževega stolpa dal po lastni zamisli izdelati avtor sam. Glede na to, da take razglednice s Triglava še nimamo, po njej pa je bilo že lani v poletni sezoni okoli Triglava veliko povpraševanje, se je avtor odločil, da bo do letošnje poletne sezone dal natisniti enako razglednico še na umetniškem papirju, na katerem bodo žigi prišli še bolj do izraza.

V omenjeni Deržajevi knjižici beremo o žigih s Triglava med drugim tudi naslednjo manj znano zanimivost: »Poleg Aljaževega stolpa je bil na vrhu Triglava za vse planince vseh generacij najvažnejši žig, ki so mu v starih časih rekli še štampiljka. Prvi žig sta za stolp darovala še v prejšnjem stoletju gospoda **Česnik** in **Mejač.** Na tem prvem žigu, ki je bil po svoji obliki zelo enostaven in se ni mogel meriti z umetniško oblikovanim žigom, ki so ga bili deležni obiskovalci Dežmanove koče, je bila majhna pravopisna napaka. Namesto napisa »Aljažev stolp« je pisalo »Aljažov stolp«. Pa tudi višina ni bila pravšnja, saj so k tedaj že zanesljivo izmerjenim 2863 metrom vrli planinski funkcionarji SPD prišteli še dva metra (višina stolpa) in tako je naš Triglav na našem žigu meril polnih 2865 metrov« (kar sicer lahko vidimo tudi na razglednici s triglavskimi žigi).

Vodnik po Zgornji Savinjski dolini

Zgornjesavinjska turistična zveza je izdala in založila vodnik Zgornja Savinjska dolina, Mozirje 1995. Turistični vodnik želi v danih razmerah predstaviti turistično ponudbo in opozoriti na lepote in posebnosti naših krajev. To je druga izdaja (prva izdaja iz leta 1991, izdal in založil Epsi), ki jo je uredil **Vojko Strahovnik**.

Vodnik podaja meje Zgornje Savinjske doline, geološki opis, podnebje, rastlinstvo, živalstvo (sesalce), arheološki pregled, meščansko arhitekturo, sakralne spomenike in posebej kraje Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Ljubno, Luče, Solčava in Gornji Grad. Seznani nas z razvojem turizma, naravnimi značilnostmi, opiše štiri itinerarje (naporna, zmerno naporna in zahtevna tura z lažjo plezarijo), spozna nas s planinarjenjem in planinskimi postojankami, alpinizmom, spustom po Savinji, gorskim kolesarjenjem, jadranjem, smučanjem in turno smuko. Tudi fotolov je opisan, pa gozdne učne poti, turistične prireditve in informacije ter nastanitev.

Vodnik je le osnovni opomnik. Kdor si želi ogledati in spoznati dolino podrobneje, mora seči po ustrezni strokovni literaturi. Preveden je v nemški in angleški jezik.

Pri opisu in njeni meji je to še vedno svet ene občine. Pri geološkem opisu so Golte že Mozirske planine (na karti je morda prav zapisano le Golte. Na prospektu Šaleške doline, 1993, so na karti zapisane Mozirske

planine na severnem delu karte). O planinah od Ojstrice do Boskovca na Golteh je precej pisal pokojni **Vladko Fajgel** (PV 1954/36, 96, 167), ki bi morda tudi danes razmišljal o tem na samotnem vrhu, kot je tedaj o alpinizmu (PV 1955/117). Najvišji vrh je verjetno Boskovec (1587 m) in nanj vodi od Mozirske koče na Golteh (1356 m) označena planinska spominska Severjeva pot, ki je sedaj speljana še na Male Isteje; tako je možna krožna hoja (Medvedjak, 1563 m, nekoč je bil na njem razgledni stolp).

Veliki Rogatec — markacist mi je v opombe zapisal, da pravijo le Rogac — je »ležeči očanec« in domačini mu pravijo »utrujeni menih«. Ali pa, kot so meni davno povedali in je tudi zapisano v planinskem vodniku (KSA, 1993, *239), Veliki Rogac ali Mrtvi menih. Ali je Menina ali Menina planina, ker je na tej planoti več pašnih planin? Nekoč bo v bazi podatkov potrebno imenoslovje le poenotiti.

Pri turizmu je zapisano, da je tod delovalo 12 registriranih vodnikov. Žal ni zapisano, da sedaj ne premore ta dolina nobenega gorskega vodnika (Spodnja ima le dva: **Silvester Jošt, Jože Koder**, Zgibanka ZGVS, 1995/96). — Po zadnjih podatkih KVIZ imajo PD le 5 PLV in 11 MPV (Ljubno 1 PLV, 3 MPV; Rečica ob Savinji 3 PLV; Gornji Grad 7 MPV; Luče 1 PLV — preminil v Himalaji, 1 MPV).

Vzemimo vodnik v roke in pojdimo si ogledat to dolino z okolico! Morda bo tudi že cesta iz Ljubnega do Luč urejena.

B. J.

19. mladinski planinski tabor »Vrata '95«

Mladinski odsek pri Planinskem društvu Nova Gorica je po lanskoletnem končanem taboru izdal glasilo z zgornjim naslovom.

Uvodnik je napisala dosedanja načelnica **Alenka Pegan**, ki je naključnega bralca opozorila, da so na istem tabornem prostoru postavili kar dva tabora. Poimenovali so ju »Veliki«, ki se ga je udeležilo 35 otrok, starejših od 10 let, in »Mali«, ki se ga je udeležilo 36 otrok od 1. do 4. razreda.

Iz utrinkov »malega« tabora izvemo, kako je bilo na turi na Golico (na Planino so se iz Vrat pripeljali z avtobusom, ki je imel luknjo) in kako so se namakali v Gozd Martuljku, mladi pa dokazujejo, da tudi ljubezenska pisma ne izgubljajo leska in romantike. Jasna, Mojca, Kaja, Anja in Alenka, ki skupaj štejejo 50 let, so napisale zgodbico o Velikanih. Kogar zanima, kako je nastal Triglav in kaj se dogodi malim velikanom, če dvigujejo deklicam krila, bo moral vsaj še enkrat v Vrata preverit vse trditve.

Mlade planinke in planince so ubogali **Oskar Birsa** (vodja tabora), **Mateja Koglot** (MPV) ter **Milena Modrijan** in **Alenka Pegan**.

V »velikem« taboru so bili dogodki nekoliko drugačni, kar je seveda povsem razumljivo. Mladostniki si po zatrjevanju vodstva ne pripovedujejo pravljic. Če pa si povejo kakšno, je ta z nekoliko drugačno vsebino in v njej ne nastopajo vile in škrati, pač pa kraljeviči in kraljične v sodobni verziji.

Posebna znamenitost tabora je bil pravcati Aljažev stolp, ki je služil kot nabiralnik šaljive pošte. Izbor najboljših je v publikaciji takoj za programom življenja in dela na taboru. **Matjaž Pegan** je zbral pogum in v članku »Kako smo borci 19. čete osvojili Staničevo bazo« kritiziral bojno taktiko poveljniškega kadra, ki si je za svoje geslo izbral načelo: »Čemu bi hodili po bližnjici, če lahko gremo po daljši poti.«

Generalštab so sestavljali **Franci Modrijan** (vodja tabora), **Andrej Colja, Ivan Tell, David Kravina, Matjaž Pegan** in **Gregor Gleščič**. Intendantski del so sestavljali **Darko Košuta, Avgust Ukmar, Vera Jurca** in **Marija Kodrič**.

Glasilo so oblikovali Matjaž Pegan (bogate ilustracije), Alenka Pegan (tekst) in Andrej Colja (dežurni fotoreporter).

Borut Peršolja

Zagovori močvirja

Knjiga **Iztoka Geisterja** »Ljubljansko barje«, ki jo je izdala Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 1995, je seveda veliko več kot zgolj zagovor močvirja, ponavljajoč to sintagmo za njegovo odlično knjigo »Zagovori narave«, ki jo je izdal v samozaložbi in tudi v njej govori o Ljubljanskem barju z vso zavzetostjo. Je zgodovinski, geološki, ekološki in torej splošno kulturni obredni spis o nekem naravnem pojavu, ki je skozi tisočletja odločilno vplival na območje, dosti širše od tistega, ki ga danes poznamo kot Ljubljansko barje. »Obredni spis« pravim zaradi tega, ker Geister govori v svojem imenu kot velik poznavalec ter zagovornik in v imenu močvirja, ki ga mora človek najprej poznati, ga celo imeti rad, da se ga vsaj podzavestno ne boji kot nečesa mračnega, megleničastega, nevarnega...

Knjigo o zagovoru Ljubljanskega barja, ki je bilo močvirje in ki bi moralo, če bi se mu hoteli, ekološko zavedni, oddolžiti, to vsaj delno spet postati, Iztok Geister sicer piše z ljubeznijo, vendar temeljito oprt na svoje naravoslovno znanje in na vsa tista znanja, ki se na najvišjih ravneh ukvarjajo z naravo in njenimi pojavi, od geologije do botanike in vseh vrst biologije. Kajti, kot pravi, nekoč jezero, potem močvirje in zdaj barje, so bili in so še prebivališča vseh vrst življenja, z njim pa se je spreminjal tudi značaj tal, kjer se je vse to dogajalo.

Geistrova knjiga pa s seboj prinaša še nekaj, kar strokovni literaturi ni vedno ravno imanentno. Prinaša lepoto »morosta«, kot barju pravijo Ljubljančani, lepoto tiste prostrane ravnice med Mokrcem, Krimom in Ljubljanskim vrhom na jugu, prvimi dolenjskimi vzpetinami na vzhodu, Polhograjci na zahodu in ljubljanskimi »stražarji« Golovcem, Rožnikom in Šišenskim hribom ter seveda z mestom samim na severu. Tisti, ki barje pozna in ga ima rad, ki od njega ni gospodarsko odvisen in ga ne ogroža njegova muhavost ob velikih vodah, bo v knjigi našel veliko spodbudnega za še temeljitejše druženje z njim. Za vse ostale pa velja, da se lahko prav iz Geistrove knjige z najmanj truda naučijo misliti »dolgoročno«, misliti na vedno bolj usodno dejstvo, da je človek le delček narave in nikakor njen absolutni

gospodar. Ker narava zna ravnati sama s seboj brez vnanjih »sugestij«, se lahko zgodi, da bo kaj ukrenila mimo ali brez človeka.
Tudi o tem pripoveduje ta knjiga.

Mitja Košir

Planinska vzgoja v diplomskih nalogah

MK PZS je že dolga leta zainteresirana, da področje in probleme njene dejavnosti rešujejo, obravnavajo in študirajo študentje v svojih seminarskih in diplomskih delih. Hkrati pa želi tudi fakulteta dati svoj prispevek k razvoju v praksi.
V šolskem letu 1994/95 sta na Oddelku za razredni pouk Pedagoške Fakultete v Ljubljani uspešno zagovarjali diplomsko delo dve študentki, ki se že več let ukvarjata s planinsko vzgojo najmlajših; tako ni naključje, da sta si svoji diplomski temi izbrali s področja vzgoje mladih gornikov.
Najprej je diplomirala **prof. Marija Ocepek** s temo Izletništvo, pohodništvo in planinstvo v vrtcu in na razredni stopnji osnovne šole. V njej obravnava probleme gorniške vzgoje, pohodništva in izletništva v vrtcih in na razredni stopnji osnovne šole ter na prehodu med njima v občini Vrhnika. Prilaga tudi izkušnje in modele gorniške vzgoje in dejavnosti s tega območja Slovenije.
Prof. Irena Mučibabic, tudi sama uspešna mentorica, se je v svoji nalogi Razvoj in pomen mentorstva mladim v planinstvu lotila dokaj pomembne in aktualne problematike mentorstva v planinski organizaciji in šolah, gorniškega področja, ki je igralo pomembno vlogo v razvoju vzgoje in izobraževanja mladih gornikov tako v okviru planinske organizacije kot v sklopu interesnih dejavnosti dogovorjenega programa na osnovnih šolah. Opaziti pa je tudi vpliv na zagotovljeni program. Prav zdaj, ko je klima v vzgojnem sistemu dokaj ugodna za aktivnosti v naravi, pa področje mentorstva nima v zadostni meri podpore in razumevanja v planinski organizaciji.
Ob pomoči MK PZS je na reprezentativnem vzorcu (vprašalnik je bil poslan vsem znanim formalnim in tudi neformalnim mentorjem v Sloveniji) posnela stanje in problematiko mentorstva v planinski vzgoji. Med drugim je opravila tudi zgodovinski pregled te problematike.
Obe nalogi, še zlasti slednja, sta lahko skromen prispevek pri iskanju novih prijemov in usmerjanju nadaljnje dejavnosti mladih v planinski organizaciji, ki je trenutno v manjši krizi.
Upajmo, da si bo še kakšna študentka izbrala temo s področja gorništva, izletništva in pohodništva, tako da bosta **dr. Rajko Vute** in **Franjo Krpač** še imela priložnost sodelovati pri izdelavi kakšne diplomske naloge, ki bo obravnavala katerega izmed številnih problemov gorniške vzgoje, vezanega na predšolsko stopnjo, razredno stopnjo osnovne šole in defektologijo.

Franjo Krpač

Okoli Mont Blanca

Ko človek sliši besedi Mont Blanc, pomisli na ledenike, ki segajo globoko v doline, na več kot 4000 metrov visoke gorske vrhove, na divje kamnite in ledene stene ali strme stolpe iz rdeče-zlatega granita. Te najvišje gore Evrope, o katerih obstaja prepričanje, da so rezervirane izključno za plezalce in alpiniste, pa ponujajo tudi »navadnim« planincem neizmerno veliko lahkih tur po okoliških dolinah, gorskih pašnikih in planinah.
Izjemen poznavalec tega gorskega predela **Hartmut Eberlein** predstavlja v 128 strani debeli knjigi — vodniku »Okoli Mont Blanca« (Rund um den Mont Blanc), ki je izšla v gorniški založbi Rudolf Rother v Münchnu in stane 155 avstrijskih šilingov ali 19.80 nemške marke, 49 skrbno izbranih planinskih tur, ki so skoraj vse pisane na kožo ne preveč zahtevnega planinca in torej primerne tudi za otroke. To pa seveda ne pomeni, da vse vodijo izključno po gorskih dolinah in sredogorju: nekatere peljejo prav blizu k ledenikom in skalnim stenam in številne se seveda vsaj dotaknejo ciljev pri vrhu, ki pa vendarle nikoli ne presežejo višine 3000 metrov. Vse pozornosti je posebej vreden opis trekinga okoli Mont Blanca v 17 etapah, ki se ga lahko lotijo tudi manj izkušeni gorniki. Vsem turam je skupno to, da ponujajo osupljivo lepe poglede na masiv Mont Blanca. Tako dobi gorski prijatelj, ki si ne drzne iti v vrtoglave višine, vendarle splošen vtis o tem visokogorskem svetu.
Planinske karte v merilu 1 : 50 000 z vrisanimi opisanimi smermi, kratek, vendar natančen opis poti in fotografija ob vsaki od opisanih tur popotniku olajšajo tako načrtovanje kot tudi izvedbo njegove ekskurzije. Številni predlogi in informacije dopolnijo ta vodnik, ki bo posebno dobrodošel ne preveč dobremu poznavalcu tega gorskega območja.

Biltena osnovnošolcev

Učenci Osnovne šole Griže so lanskega septembra izdali dva biltena, »Planinska šola v naravi« in »Pokljuka '95«. Že naslova opozarjata na vsebino obeh biltenov.
V prvem biltenu so učenci zapisali: »Gorniška vzgoja (izletništvo, pohodništvo) je našla svoje mesto tudi v naši šoli in tako poleg športnih dnevov s planinsko vsebino uvajamo tudi naravoslovne dneve, preživete v planinah, z namenom, da se učenci teoretično in praktično seznanijo z gorništvom in oblikujejo odgovorne odnose do narave.«
Opisujejo, da so se učenci 6. razreda 12. in 13. 9. 1995 v stenah *Kotečnika seznanili z osnovnimi tehnikami* plezanja, na Mrzlici so se seznanili z delom GRS, z orientacijo, spoznali so, kako se delajo vozli, predstavljeno je bilo življenje v taboru, učili so se, kako se postavijo šotori, spoznali so lokostrelstvo itd.
Pri vsem tem so sodelovali vodniki PD Zabukovica, tekmovalci v orientaciji, alpinisti AO Železar Štore, inž. **Božo Jordan**, taborniki Taborniškega odreda Temni rovi iz Griž, Lokostrelski klub Polzela, **Marko Gabrovšek** itd.
Učenci 6. razreda so bili na Mrzlici, učenci 7. razreda pa dva dni na Golteh. Tudi tu je imel planinsko predavanje inž. Jordan.

Učenci 3. razreda so šli čez Pohorje. Na dvodnevnem pohodu sta jih pospremila PLV in mentor iz matičnega društva, ki sta v PD Zabukovica sprejela učence Podružnične šole Liboje. Pohodnike sta seznanila s planinstvom.
Najmlajše iz Podružnične šole Liboje je **Srečko Čulk st.**, PLV, sprejel na Šmohorju v planinsko društvo.
Na jesenskem Živ-žavu na šoli so planinstvo predstavili PLV in MV iz društva.
Udeleženci desetdnevnega tabora, ki je bil lani od 2. do 12. julija na Pokljuki, so svoje vtise opisali v biltenu Pokljuka '95. Skupaj so taborili mladi iz PD Zabukovica, Braslovče in Vinska gora in skupaj so opisali svoje vtise v Biltenu.
Jana je opisala izlet na Uskovnico, Andrej je opisal, kako je bilo, ko so šli k Blejski koči, lepi so bili vtisi ob vzponu na Triglav. Povzpeli so se na Viševnik, bili so v Vintgarju, na Bledu je njihova medicinska sestra s planinskim imenim Mica padla v jezero itd. Imeli so intervju z **Ernestom Stoklasom**, članom GRS.
Večina udeležencev je v eni, dveh vrsticah opisala vtise o taboru. Poglejmo, kaj je zapisal Dejan:
»V taboru nam je bilo lepo, še bolj na turah. Čez Triglav ga ni, čeprav sem mislil, da zaradi vse preveč poškodb, tudi padca s postelje na Planiki (tu smo prespali), ne bom prišel do vrha.«
Vsi so dobili planinska imena.
Bilten potrjuje, da je tabor lepo uspel.

Franc Ježovnik

Mladinski odsek PD Domžale

Za uvod v šolsko leto 1995/1996 je Mladinski odsek pri Planinskem društvu Domžale na ekološkem papirju v 500 izvodih izdal brošurico »Gremo skupaj v hribe«.
Povabilo k branju je napisal načelnik MO **Aleš Peršolja**, ki je takoj na začetku napovedal še kakšno podobno izdajo. Mladinski odsek vabi k vpisu v osem planinskih skupin, ki delujejo na štirih šolah in v okviru Planinskega društva (Gorniška šola za učence vseh osnovnih šol).
Osrednji del brošurice je namenjen predstavitvi letošnjih izletov, ki jih odsek pripravlja vsako tretjo soboto v mesecu. Posamezne planinske skupine pripravijo ob teh izletih še dodatne izlete. Cilji izletov v tem šolskem letu so Storžič, Cicelj, ogled Pokljuške luknje in prečenje Pokljuke do Vodnikovega razgledника, v decembru pa je bil izlet v neznano. Letos si bodo člani PS lahko ogledali znamenitosti Kamniške Bistrice, se povzpeli na Krim, Uršljo goro in Planino Koren ter Golico. Za konec sledi še povabilo k udeležbi na poletnem taboru.
Ker se na odseku zavedamo, kakšnega pomena je dobro sodelovanje s starši, smo jim namenili članek o prijavah in pripravah na izlet. Seznanjamo jih s pomenom prijavnice za izlet, o težavah, ki nam jih povzročajo nepravočasne prijave (tako težko zagotovimo dovolj vodnikov) ter o opremi, ki naj jo otroci uporabljajo na izletih, da bo hoja varna in prijetna. Na koncu je dodan še seznam opreme, ki ga lahko starši izrežejo in prilepijo v Dnevnik mladega planinca in planinke.
Dejavnost MO je seveda namenjena mladim, zato so v brošuri objavljeni tudi utrinki z različnih izletov in akcij, ki so jih napisali udeleženci in člani planinskih skupin. Da je MO močno vpet v dejavnost društva, priča tudi povabilo k obisku Domžalskega doma na Mali planini.
Brošurico so pripravili **Saša Roškar, Aleš** in **Borut Peršolja**, ilustracije pa so vzete iz dnevnika Mladega planinca, ki je last **Metoda Južne**.

* * *

Posebno pomembna opomba:
Založniška dejavnost posameznih mladinskih odsekov in planinskih skupin je zares pestra in obširna. Ob posluhu urednika za literarne prvence in umotvore mladih se trudim, da bi vsako takšno reč predstavil bralcem Planinskega vestnika.
Zato naslavljam avtorjem različnih papirnatih tigrov naslednjo željo:
Vsako glasilo naj vsebuje naslov, uredniški odbor in avtorje, datum izdaje in založnika oz. zakladnika. Če je gradivo bogato dokumentirano s fotografijami, je prav, da napišemo tudi avtorja fotografij. Le tako bo zgodovinski spomin bližji objektivnosti, ko bodo zanamci čez stoletje ali dve brskali po PV.
Časopise in biltene pošljite na naslov MK v dveh izvodih (enega za seciranje, en izvod pa bomo shranili v knjižnici).

Borut Peršolja, MK PZS

društvene novice

In memoriam: Jože Kovačič

Mariborski planinci in umetniški fotografi so izgubili enega izmed svojih najbolj vnetih članov: v 84. letu je za vedno zaspal častni član PD Maribor Matica in Fotokluba Maribor, katerega soustanovitelj je bil. Z Jožetovo smrtjo se je končalo neko obdobje umetniške planinske fotografije na slovenskem Štajerskem.
Jože Kovačič je v avstrijski Radgoni, današnjem Bad Radkersburgu, 18. marca 1912 zagledal luč sveta. Odločil se je za poklic fotografa. Potem ko je po koncu prve svetovne vojne med slovensko in avstrijsko Radgono nastala državna meja, se je bil Jože z očetom in mamo prisiljen preseliti v na novo nastalo državo na desnem bregu Mure, saj so njegovo družino in tudi njega samega — nebogljenega fantiča — nemški nacionalisti zmerjali z »windischer Hund« (slovenski pes); Kovačiči so bili tarče nenehnega šikaniranja.

Jože je v Mariboru pognal korenine. Tu si je ustvaril dom, tu je našel življenjsko družico Mileno, in ker sta oba neizmerno ljubila gore, sta skupaj opravila brez števila tur. Skorajda ne bi našli pomembnejšega slovenskega vrha, kamor se ne bi bila povzpela; posebne Jožetove pozornosti pa sta seveda bila deležna Pohorje in Kozjak, gorstvi blizu njunega domovanja. Goram pa sta se s svojima družinama za vselej zapisali tudi Jožetovi in Milenini potomki — hčerki Urška in Metka.

Jožetu je bil na vseh planinskih poteh stalni zvesti spremljevalec fotoaparat. Jože je znal iz že tako prelepe narave izluščiti še kakšno posebno lepoto, neko izjemno mikavnost — in to je prestregel v svoj objektiv. Tako so nastale umetnine, ki jih je mojster razstavil na skoraj sto razstavah v domovini in širnem svetu — celo v Indiji in Južni Ameriki, šest samostojnih razstav pa smo imeli priložnost občudovati tudi doma, zadnji leta 1991 v mariborski Fotogaleriji Stolp in leta 1992 v razstavišču Ludvik na Osnovni šoli Ludvika Pliberška v Mariboru.

Jožetu sta iz časov šolanja ostala v posebno lepem spominu dva pedagoga: **Ivan Šumljak**, ki je bil Jožetov prvi slovenski učitelj sploh, širši slovenski planinski srenji pa znan kot »oče Slovenske planinske transverzale«, in pa gimnazijski ravnatelj **Josip Tominšek**, takratni urednik Planinskega vestnika. Pokojni Jože je večkrat poudaril, da mu je dal ravnatelj Tominšek kot dijaku »nekajdnevni dopust«, da je za Planinski vestnik poslikal Savinjske in Kamniške Alpe.

Kasneje se je Jože zapisal tudi med alpiniste: skupaj s soprogo Mileno sta plezala v Visokih Turah, Dolomitih, Stubaiskih in Ötztalskih Alpah in drugod.

Tako velik opus umetnij, nastalih z izjemno pretanjenim občutkom za tisto najlepše, kar že nam, povprečnim planincem, umetnikovemu očesu pa še posebno, ponuja čudovita narava, seveda ni ostal nezapažen v očeh javnosti, mojstrom umetniške fotografije pa sploh. Tako je Jože Kovačič že kot dvajsetleten mladenič — leta 1932 — na razstavi umetniške planinske fotografije na Sušaku prejel prvo nagrado za svojo sliko Pohorski gozd, leta 1957 so mu v Švici podelili naziv umetnik-artist, medtem ko sta ga mariborski Fotoklub in PD Maribor Matica izvolila za častnega člana.

S svojimi umetninami je Jože Kovačič sodeloval v knjigi **Pavla Kunaverja** Breze in vrhovi, njegove slike krasijo tri izdaje planinskega vodnika Kamniške in Savinjske Alpe ter vodnik Po gorah severovzhodne Slovenije, z njimi je bogatil Planinski vestnik, redno je sodeloval v nemškem planinskem koledarju Boldigs Alpenkalender, lani pa je izšla njegova fotomonografija Od pohorskih frat do savinjskih vrhov, kar je v bistvu Jožetovo življenjsko delo, saj je nastajalo prek petdeset let.

Jožeta Kovačiča ni več. Ostalo pa je na tisoče umetnij, njegovih posnetkov, ki bodo še desetletja razveseljevali ljubitelje umetniške gorske fotografije.

Milan Cilenšek

V spomin Karlu Benkoviču

Karel Benkovič je 19. julija 1993 odkril spominsko ploščo na Kendovi hiši v Kamniku, kjer je bilo tega dne leta 1893 ustanovljeno PD Kamnik

Življenjska pot **Karla Benkoviča** kot planinca in kot človeka, ki se je dobesedno razdajal, je bila izredno bogata, vsestransko uspešna in hkrati naporna. Rodil se je 20. septembra 1912 v Kamniku. Tu je preživel svoja mladostna leta. Osnovno šolo in uk za mizarskega pomočnika ter nadaljevanje izobraževanja na srednji delovodski šoli je uspešno dokončal. Vključil se je v lesarsko stroko. Skoraj celo delovno dobo je bil zaposlen v Stolu v Kamniku. Sposobnost in vztrajnost pri delu sta mu omogočili napredovanje do najbolj odgovornih delovnih mest. Bil je obratovodja, tehnični vodja in svetovalec.

Rojen je bil v veliki kmečki družini in od tu tudi izvira njegova ljubezen do narave; zlasti se mu je priljubil gorski svet. Številni obiski v najbolj zahtevne smeri so ga kalili v zavestnega in izredno poštenega planinca. Že mlad se je vključil v organizirano življenje Planinskega društva Kamnik. Od leta 1931 dalje je bil neprekinjeno povezan z delom planinske organizacije. Med vojno je bil pristaš NOB in je bil v partizanih. Takoj po vojni se je ponovno vključil v planinstvo. Vsak prosti trenutek, ki mu ga je dopuščala zaposlitev, je izkoristil za ogledovanje gorá in za organizirano delo. Zelo pomembno je bilo njegovo angažiranje v skupini mladih planincev med obema vojnama. V tem času je postal član odbora planinskega društva in je s svojim vplivom krepil vlogo in načela planinske organizacije. Prav po tej zaslugi je planinstvo na Kamniškem postajalo vse pomembnejše. Poleg organizacijskih dolžnosti, ki jih je vedno opravljal zelo dosledno, in poleg številnih obiskov gora je dalj časa sodeloval tudi pri reševanju ponesrečencev v gorah. Bil je član Gorske reševalne službe.

Takoj po vojni se je zavzemal za obnavljanje planinskih postojank, s katerimi je gospodarilo Planinsko društvo Kamnik. Delal je pri gradnji žičnic na Kokrsko in Kamniško sedlo, pri obnovi koč, pri urejanju Starega gradu, pri prenavljanju sedanjih društvenih prostorov itd. Nobena akcija ni šla mimo njega. Kot organizator in kot neposredni udeleženec v akcijah je znal pridobivati ljudi. Zaupanje in pridobljeno znanje je znal uspešno usmerjati v aktivnosti društva. V tem času mu je Planinsko društvo zaupalo mnoge pomembne dolžnosti v odborih in komisijah. Naložena mu je bila tudi najpomembnejša dolžnost — dolž-

nost predsednika planinskega društva Kamnik. S presledki je to nalogo opravljal polnih 18 let. Od leta 1973 dalje pa je bil vedno izvoljen za podpredsednika društva, kar je bil vse do svoje smrti.

Čeprav mu v zadnjih letih bolezen in visoka leta niso dopuščala težkega fizičnega dela, pa je kljub temu vztrajal in se udeleževal tudi še prostovoljnih akcij. Skoraj neverjetno se zdi, da mu je uspelo premagati samega sebe. To je bilo verjetno zato, ker se nikoli ni vdajal malodušju; zato je vedno lahko reševal še tako zahtevne in zapletene naloge.

Planinski prijatelji so ga cenili, spoštovala ga je širša okolica. Na njegovi zadnji poti 11. oktobra lani na kamniških Žalah ga je pospremila izredno velika množica ljudi. S tem se mu je hotela zahvaliti za njegovo plodovito življenje na planinskem in številnih drugih področjih.

V času svojega življenja je sprejel mnoga planinska in druga delovna odličja in priznanja. Leta 1994 je prejel tudi najvišje priznanje Planinske zveze Slovenije, Svečano listino.

Življenjska pot Karla Benkoviča je primer življenjske poti človeka, ki je z vsem srcem stalno delal za načela etike planinske organizacije in se zavzemal za načela solidarnosti. Z lastnim delom je dokazal, da je mogoče doseči napredek le s skupnim in nesebičnim delom. To je dokazal s stotinami in tisočimi urami brezplačnega prostovoljnega dela. Za vse so mu kamniški planinci iskreno hvaležni. Pogrešali ga bodo.

Stane Simšič

10-letnica planinske sekcije Galicija

Proslava ob desetletnici planinske sekcije Galicija je bila v soboto, 9. 12. 1995, v Zadružnem domu v Galiciji.

Planinska sekcija Galicija je bila ustanovljena 21. 12. 1985 in deluje v okviru PD Žalec. Med pobudniki za ustanovitev so bili **Ivanka Falant, Ladi Gmajner, Ivan Pohole** in **Dušan Šip**. Kmalu po ustanovitvi so pričeli razmišljati o pridobitvi soglasja za preureditev mežnarije v planinsko postojanko na Gori (Šentjungert, 567 m, sv. Kunigunda). S prostovoljnim delom so jo obnovili in jo odprli 16. 10. 1988. V postojanki so dežurali ob koncih tedna, sedaj pa ob nedeljah in praznikih, na izrecno željo zaključenih skupin pa tudi po dogovoru. Lani so opravili precej dela tako v notranjosti kot na strehi in fasadi, seveda ob pomoči številnih sponzorjev. V načrtu imajo še ureditev okolice, električne napeljave in črne kuhinje. Vsako leto organizirajo pohod po obronkih KS Galicije, kresovanje ob prvem maju, kresno noč, kostanjev piknik, planinski ples in ob tem še planinske izlete in pohode za člane. — Tak je kratek povzetek poročila predsednika sekcije **Viktorja Furmana**.

Za uvod v lansko praznovanje je moški pevski zbor (11 članov) iz Ponikve zapel »Oj, Triglav, moj dom« in na koncu še dve pesmi. Po pozdravu predsednika PD Žalec **Janeza Megliča** se je pričel prisrčen kulturni program, ki so ga pripravili podružnični šoli Galicija in V. Pirešca, osnovna šola Petrovče ter gališka dekleta. Učenci 3. in 4. razreda iz V. Pirešice so pripravili prizorček »Mama išče ime«, delo **Nade Kranjc.** Gališka dekleta so pod vodstvom **Anite Žagar** zapele dve pesmi ob spremljavi citer **Anite Brežnik** iz Lopate, ki nam je potem zaigrala še eno. Učenci iz Galicije so igrali na flavto, zapeli venček narodnih in »Tri planike« ter zaigrali prizorček »Škratek Prehladek«. Modernejšo popevko je zapela **Alekseja Doler**. Učenci iz Petrovč so se predstavili z recitalom — odlomkom iz knjige **Matjaža Kmecla** »S prijatelji pod macesni«. Za to vse priznanje mentoricam **Romani Gajšek, Heleni Razgoršek, Valentini Ašenberger, Sonji Rebernik** in **Bredi Šip**! Program je povezovala **Nataša Grobelnik**.

Za delo v društvu so prejeli nagrade **Ivana Falant, Ivan Pohole, Dušan Šip, Milan Ašenberger** in **Janko Cigale**, priznanja pa **Janez Meglič, Janko Grobelnik, Jože Ramšak, Slavo Vrhovnik, Franc Falant, Peter Krč, Martin Sedovnik, Gusti Brežnik** in **Srečko Podpečan**. Priznanja so dobili še sponzorji Cestno podjetje Celje, ki je bil tudi glavni pokrovitelj proslave, Emteks Žalec, Dom Nine Pokorn, Cinkarna Celje, OŠ Petrovče, Podružnični šoli Galicija in Velika Pirešica, Juteks, Žana in Coca cola, vsi iz Žalca. Za sodelovanje so dobili priznanja še PD Vojnik ter planinski sekciji Šmartno v Rožni dolini in Ponikva. Pozabili niso na največkratne obiskovalce postojanke na Gori **Alenko Bonajo, Alojza Smodeja** in **Franca Verdela**.

Proslavo so poleg glavnega pokrovitelja omogočili še Petrol PE Celje, Cinkarna Celje, Gradbena operativa in prevozništvo **Slavko Vrhovnik** in Žana Žalec.

Na koncu se je vsem zahvalil član UO PZS **Adi Vidmajer**, ki je sekciji zaželel še veliko delovnih uspehov.

Za veselo razpoloženje po tem delu je poskrbel ansambel Spektra sound iz Šentjurja.

B. J.

Zagažnova skala

Planinci in drugi ljubitelji gorá smo 25. oktobra lani na Mirni gori slavili 70-letnico ustanovitve prvega belokranjskega planinskega društva.

Ob tem dogodku sta se planinski društvi Črnomelj in Semič spomnili na **Ivana Zagažna**, ustanovitelja in predsednika prvega Belokranjskega planinskega društva leta 1925. Organiziral je gradnjo planinskega doma na Mirni gori. Goro je gledal s srcem. Sam je med prebivalci Bele krajine zbral toliko denarja, da so lahko začeli gradnjo doma.

Rodil se je 1884. leta v Zadobravi, v Vojniku pri Celju. Od leta 1922 do 1929 je bil ravnatelj in učitelj na Planini pod Mirno goro. Za učitelja na tem območju so bili takrat zelo težki časi. Učitelji so morali namesto nemščine Kočevarje učiti slovenščino. V Metliki in Črnomlju je za učiteljice in učitelje priredil knjižničarski tečaj. Poučeval in ravnateljeval je po mnogih šolah na Dolenjskem in Štajerskem, nazadnje v Rakovcu pri Vitanju. Tu je ob šoli izkrčil skale in uredil lep šolski vrt. Bil je vztrajen in dober pedagog, ljubitelj in varuh narave. Belokranjski

planinci smo njemu v spomin imenovali in označili skalo — »Zagažnovo skalo«.
Že pred leti mi je planinska samotarka Rezka povedala, da je bil na Planini neki učitelj Zagažen. Ta naj bi cepil lesnike izven sadovnjakov. Tako je cepil tudi lesniko ob stezi na Mirno goro. Ob označevanju skale smo našli to žlahtno jablano, ki je svojo vejo pognala prav na omenjeno skalo. Tu je našla toliko zemlje, da smo lahko ob delu okusili njene zdrave plodove.
Hvala Ti, spoštovani učitelj, spomin na Tebe naj bo vedno živ, Tvoje delo naj bo za zgled mladim rodovom, ki tu na gozdni učni poti Planina—Mirna gora spoznavajo naravo.

* * *

Viri: Planinski vestnik 1926
Slovenski šolski muzej, Plečnikov trg 1, Ljubljana.

Franc Janež, Črnomelj

Označevanje slovenskih gorskih vrhov

Na lanskoletni 7. seji Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije, ki je bila 23. septembra v Ljubljani, je bila posebna točka dnevnega reda »Označevanje vrhov«. Uvodno poročilo je podal načelnik Komisije za pota pri PZS **Tone Tomše**, v razpravi so sodelovali **Franc Svetina, Martin Aubreht, Mirko Mlakar, Lojze Anzelc, Karlo Kocijančič, Rudi Skobe, Stanko Jaki, Janko Mirnik** in **Andrej Brvar**. Bili so enotnega mnenja, da na vrh gore sodita le skrinjica in žig, vendar niso nasprotovali že obstoječim oznakam, ki naj ostanejo in naj jih po potrebi obnovijo. Karlo Kocijančič je še predlagal, naj bi na vrhove postavili le geodetske kote, ki označujejo sever in jug.
Janko Mirnik, podpredsednik PZS, je predlagal, naj bi planinska društva prejela vpisne knjige za vrhove od PZS brezplačno in naj bo to razvidno tudi iz Pravilnika Komisije za pota. Rudolf Skobe pa je predlagal, naj bi društvom ponovno ponudili tipizirane skrinjice in žige, ki bodo pritrjeni na ustreznih konzolah. Komisija za pota pri PZS naj pripravi ponudbo, ki naj jo prek Obvestil, uradnega glasila PZS, posredujejo društvom.
Janko Mirnik in Stanko Jaki sta ob tem načela vprašanje oznak na planinskih kočah. Predsednik PZS Andrej Brvar je predlagal, da bi o oznakah razpravljali v posebni točki dnevnega reda na naslednji seji Upravnega odbora PZS.
Po tej razpravi je Upravni odbor sprejel naslednje sklepe: UO PZS nasprotuje vsakemu novemu načinu označevanja vrhov slovenskih gora; predlaga planinskim društvom — članicam PZS, naj vzorno skrbijo za že obstoječe oznake na vrhovih in naj jih obnavljajo; naj Komisija za planinska pota pri PZS pripravi ustrezno ponudbo za naročilo kovinskih skrinjic in žigov (s konzolo) in ponudbo objavi v Obvestilih PZS; ker so se na planinskih kočah začele pojavljati različne oznake in je zaradi tega znak planinske koče večkrat neopazen, UO PZS predlaga, naj Gospodarska komisija pri PZS pripravi ustrezno gradivo za obravnavo na naslednji seji UO PZS.
Vse sklepe je Upravni odbor PZS sprejel soglasno.

Zbor načelnikov MO

Mladinska komisija pri PZS je 21. oktobra v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu organizirala zbor načelnikov mladinskih odsekov. V dopoldanskem delu so bile tri okrogle mize, ki so se nanašale na teme iz na novo izdanega gradiva Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji avtorja **Boruta Peršolje** in sodelavcev, ki ga je izdala MK PZS. Gradivo predstavlja vizijo dela in organiziranosti mladih v gorniški organizaciji. O sklepih, ki so bili izoblikovani na okroglih mizah, so na popoldanskem delu zbora načelnikov poročali vodje okroglih miz. Najprej je prebral poročilo o delu Odbora za pripravo Zbora načelnikov MO v polletnem obdobju njegov vodja **Vladimir Bensa**.
S prve okrogle mize na temo Organiziranost mladih v gorniški organizaciji je nato poročal **Roman Ponebšek** (**PD Litija**). Sprejeti sklepi s te okrogle mize so:
— strinjamo se s podano organizacijsko shemo mladih;
— vodje planinskih skupin naj bodo gorniško strokovno (s strani MK PZS) usposobljeni ljudje MK PZS, to je tisti, ki se udeležijo seminarja za mentorje planinske vzgoje ali tečaja za MPV;
— pereč je problem s kadri v gorniški organizaciji oz. v društvih samih;
— v stalno sestavo MK se vključi tudi odbor za mednarodno dejavnost.
Borut Peršolja (PD Domžale), ki je vodil okroglo mizo Cilji gorniške vzgoje in programi planinskih skupin, je predal naslednje sklepe, ki so bili kasneje vsi sprejeti:
— strinjamo se s cilji gorniške vzgoje: vključevanje otrok vseh starostnih obdobij, vzgajanje celovitega gornika, ki bo znal skrbeti za lastno varnost ter varnost sočloveka v gorah;
— mladi se v gorništvu ukvarjamo z vsem;
— zaradi težav, ki se pojavljajo v PD, predlagamo izobraževanje (ali izpopolnjevanje) za predsednike PD, poudarek naj bo na statutarnih nalogah;
— predvidoma v petih letih naj bi (ob pomoči strokovnega kadra) prišli do programov planinskih skupin: najprej bi v priročniku zbrali izkušnje s področja Slovenije, nato bi pripravili uštrezna gradiva in didaktični material za izdajo učbenika ali priročnika.
Najbolj polemični so bili sklepi, ki jih je predlagal vodja okrogle mize o Izobraževanju kadrov za delo z mladimi **Klemen Medja** (PD Jesenice).
Sklepi s področja mentorstva:
— formalni mentor mora biti tudi planinski vodnik;
— neformalni mentorji so vabljeni na posebna izpopolnjevanja;
— program mentorskega seminarja se prilagodi vodniškemu predmetniku in se s tem omogoči pridobitev vodniške kategorije;
— mentorska izpopolnjevanja so hkrati tudi vodniška izpopolnjevanja (kot je bila to praksa že to leto);
— na izpopolnjevanju se razdeli mentorje na skupine glede na sta-

rost otrok, s katerimi delajo (ciljno skupino);
— napravi se register mentorjev;
— predlog: pripravi se seminarje za vodje akcij ciciban planinec in mladi planinec.
Sklepi s področja mladinskih planinskih vodnikov:
— podpre se enotno vodniško izkaznico PZS;
— poleg vpisa *vodnik PZS* ostaneta naziva *mladinski planinski vodnik* in *mentor planinske vzgoje* oziroma kot opcija *MPV-mentor*;
— vztraja se pri UIAA standardih izobraževanja;
— predmetnik kot v publikaciji;
— ohrani se vodniški tečaj v obstoječi obliki;
— predlog: MK naj čimprej izdela vodniški priročnik;
— stremimo k čim večjemu številu vodnikov za zimske razmere;
— izpopolnjevanja za vodnike naj poudarijo metodološke teme.
Sklepi s področja planinskih inštruktorjev:
— predlog UO PZS: vsem inštruktorjem MK naj se omogoči brezplačen dostop do gorniške vzgojne literature;
— motivira se inštruktorje k pisanju in objavi člankov;
— v sodelovanju s stroko morajo odslej vodstva akcij MK pripraviti ustrezno gradivo z zaključki, ugotovitvami in dobljenimi izkušnjami na teh akcijah, ki bi bilo potem uporabno in dostopno širšemu krogu zainteresiranih;
— na društvih naj se poskuša na različne načine reaktivirati in privabiti k sodelovanju že izšolane kadre.
Borut Peršolja je kot delovni predsednik zbora načelnikov povzel vsebino razprave z razmišljanjem o gorništvu kot prostovoljni dejavnosti, ki naj bi bila dostopna čim večjemu krogu ljudi kljub različnim izobraževanjem. Ker obstajata glede na cilj izobraževanja mentorjev in MPV (naj bi bil za oba MPV) do njega različni poti, bi morala MK določiti izobrazbene kriterije za vodje planinskih skupin in delo z mladimi.
Predsednik PZS **Andrej Brvar** je po pozdravu nadaljeval debato in poudaril problematičnost mladih sedaj ter nepripravljenost za prostovoljno delo v družbi, kar se kaže tudi v upadu MO (z 80 na 48). Zato naj bi se vsako PD moralo ukvarjati z mladimi, ki so življenjska potreba za nadaljnji obstoj gorniških organizacij, kar je bil tudi najširši sprejeti sklep. Zavzemal se je za izobraževanje neformalnih mentorjev v prihodnje, ki bi postopoma postali formalni in podprl pomembnost mednarodnih stikov zaradi izkušenj.
V volilnem delu je bil Roman Ponebšek kot edini kandidat za predsednika MK tudi izvoljen za to funkcijo. Za voljene člane MK je kandidiralo 14 ljudi, od katerih je bilo izvoljenih prvih devet članic in članov.
Spodbudno je, da je imela MK po nekajletni krizi, v kateri se je menjavalo obdobje brez predsednika ali z v. d. predsednikov, spet volitve in ne samo potrditev članov. Hkrati pa dobiva MK zopet regijsko sestavo, kar bo pripomoglo k lažjemu odločanju, njeni oživitvi na celotnem slovenskem prostoru in pretoku informacij med samo MK in MDO oz. MO. Prav gotovo je najvažnejši sklep ta, da bodo morala PD, ki nimajo MO, plačevati večji znesek od članarine v razvojni sklad, kar bo mogoče tudi spodbudilo k oživljanju dela z mladimi, ki bodo kasneje tudi sami društveni delavci. Želimo si še, da bi v sestavo MK MDO dobili tudi predstavnike iz MDO Gorenjska, Ljubljana ter Primorska in Notranjska.

Katja Krasko

Takole prijetno je bilo na koncu poti

Po poti Prežihovega Voranca

Lanskega oktobra smo se planinci PD Lisca Sevnica-Krško zbrali na tradicionalnem pohodu po poti Prežihovega Voranca od Mokronoga do Pijane Gore. Tako sta ga v letu 1993 imenovala **zakonca Perme** in tudi ob pomoči Elke označila na terenu.
Hoje je za štiri ure čez drn in strn. Pot se vije po prelepem dolenjskem gričevju med vinogradi in gozdiči. Ob poti nam razgled seže vse do Kuma, Brunka, Lisce, Bohorja, do Gorjancev in doline s Kostanjevico.
Zakaj pot Prežihovega Voranca? V letu 1939 je Voranc živel v zidanici svojega prijatelja na Brezovcu nad Lakencami in tu je nastal njegov potopis »Od Mokronoga do Pijane Gore«, ki miselno in estetsko sodi v vrh slovenskega potopisa. V njem pravi: »Na Pijani Gori sem končal svoje popotovanje na Dolenjskem. Hodil sem morda po najlepših krajih sveta, po krajih, ki so po svoji legi, po svojem modrem nebu in po svojih čudovitih barvah najlepši na Slovenskem.«
Planinci smo pohod zaključili na Telčah s kostanjevim piknikom in sklepom, da se naslednje leto ponovno snidemo.

Jože Prah

Mont Blanc in še kaj

Višek lanskoletne sezone v PD Podnanos sta bili vsekakor odpravi na Mont Blanc in osnovnošolski tabor v Krnici.
Priprave na Mont Blanc so organizacijsko in kondicijsko potekale že od začetka leta. V zadnjih dneh julija smo se z mini avtobusom odpravili preko Italije v Chamonix, kjer smo si po planinsko uredili tabor. Naslednje dopoldne smo se v pričakovanju novega in v strahu pred neznanim odpravili cilju naproti. Najbolj nas je navduševala pokrajina, ki je čisto drugačna od domače, hkrati pa nas je motila višinska bolezen, ki nam je

bila do tedaj neznana. Po neprespani noči smo že ob treh zjutraj v vsej bojni opremi odrinili proti vrhu. Streho Evrope smo osvajali v dveh petčlanskih skupinah in uspešno prišli na vrh ter tudi srečni srečno nazaj v dolino. Zahvala za uspešno ekspedicijo naj gre vsem sponzorjem, zlasti Agroindu Vipava ter Zavarovalnici Triglav in nekaterim posameznikom v našem društvu.

V prvi polovici avgusta se nas je preko 60 planincev zbralo na 11. osnovnošolskem taboru, tokrat v Krnici pri Kranjski Gori. En teden je bil kar prekratek za tako natrpan program. Čeprav nam je vreme na začetku malo ponagajalo, nam je vseeno uspelo izvesti vse načrtovane ture: tri skupine so osvojile Špik, Mojstrovko in Slemenovo špico, dve skupini sta bili na Prisojniku, najstarejši iz prve skupine pa tudi na Škrlatici. Tudi v taboru smo poskrbeli za izobraževanje s planinsko šolo ter z orientacijskim tekom, proste popoldneve in večere pa smo dopolnili s športnimi igrami in tabornim ognjem. Mislim, da predvsem zadnjega večera planinci iz PD Podnanos še dolgo ne bomo pozabili. Hkrati upam, da so nam ta nova doživetja v gorah vlila novih moči in volje za delo v prihodnje.

Marko Nabergoj

Bajgot se je spremenil

Na sotočju treh manjših potokov, iz katerih nastane potok Lobnica, ki potem pada čez slapove Šumika skozi pragozd v dolino reke Drave, je priljubljena izletniška točka, imenovana Bajgot. Obiskovalec dobi občutek, da se prav na tem mestu pokažejo vse razsežnosti gozdnatega Pohorja.

Ob sotočju je manjši prostor, primeren za počivališče nedeljskih izletnikov, zato ni čudno, da je na tem mestu skoraj vedno gneča. Pozimi je menda tod najhladnejša točka Pohorja, poleti pa se ponuja prijeten hlad, ki ga v dolini ne moremo najti.

Bajgot je bil na začetku stoletja že prava naselbina klenih Pohorcev, zdaj pa je kraj že močno zaraščen in tako ostanke zidov holcarskih bajt v grmovju še komaj najdemo. Sicer za ta kraj najdemo tudi ime Ploš, ki je uporabljeno v zapisnikih PD Ruše takoj po vojni, ko imena nemškega porekla niso bila zaželena. Seveda se sprememba imena ni obnesla — kot se ni mnogo drugih.

Tu je rosna otroška leta preživel tudi znani bistriški učitelj in kulturni delavec **Avgust Vidmar.** Pred usodno prometno nesrečo smo ga lahko večkrat srečali v tem osamljenem kotičku, kjer je v svoji notranjosti še enkrat podoživljal mladost in v mislih skiciral nove motive za slikarska dela.

Čas je v marsičem spremenil ta kraj. Strohneli so leseni simboli pohorskega pragozda in košček improvizirane drče (riže) je leta 1989 odnesla velika povodenj, pa tudi voda ne teče več tam, kot je nekoč.

Bajgot je hkrati križišče več planinskih poti. Markacije nas pripeljejo iz Ruš po kanjonu Lobnice, pa od Ruške koče, od Črnega jezera, pot pa nadaljujemo v smeri Peska in Klopnega vrha. Planinec mora biti kar iznajdljiv, da najde pot iz tega labirinta. Velika škoda je, da popotnik ne more najti informacij v bližnji koči nad Šumnikom, ki že od leta 1961 služi gozdarjem, vendar zadnje čase tudi ta koča sameva.

Bajgot, to zbirališče »piknikarjev«, je bil zadnje čase kar precej zanemarjen, ker nihče ni pospravil smeti za seboj, vesele druščine pa so se izživljale nad kažipoti. Uničene so bile vse klopi in celo kamenje v strugi potokov ni bilo več na pravem mestu. Prvi korak za čistejše počivališče na Bajgotu so naredili taborniki, ki so lani letovali v Zidanškovem domu. Zbrali so vse odpadke in jih spravili na velik kup ob cesti, od koder so jih potem odpeljali ruški komunalci.

V okviru projekta strategije razvoja turizma na tem delu Pohorja bo ob pomoči mariborske univerze in univerze iz nemškega mesta Bayreuth na območju potoka Lobnice zaživelo nekaj pozabljenih pohodniških poti, bolj urejena bodo tudi vsa počivališča in kurišča, izrinili bodo divje kampiranje. V ta namen so se člani upravnega odbora PD Ruše lansko jesen kolektivno podali po soteski Lobnice in skupno pregledali teren. Pridružil se jim je **Vili Rezman**, predstavnik ruške občine, vodja omenjenega projekta.

Vsekakor je na poti do Bajgota najbolj privlačen predel lobniškega pragozda, kjer najdemo veliko kamnitih tvorb, kot so Trije hlebi, Ravbarska peč, Žagana peč, King Kong, malo stran pa Božje štenge.

Pred vstopom v pragozd se vsak obiskovalec dobro pripravi, če ne prej, pa potem, ko pride izpod vlažnih kopren obeh lobniških slapov in kaskad Verne. Izhodišče in mesto mirnega počitka po vrnitvi je pač Bajgot. In prav tu sta lansko poletje vneta Pohorca **Zvonko** in **Polde Strnad** postavila tri kurišča, mize in klopi. Prepričani smo, da bo letos še bolj dišalo po pečenih dobrotah na tem skritem delčku ruške in bistriške občine.

Vsem obiskovalcem polagamo na dušo in srce, da po veselem počitku lastne odpadke odnesejo s seboj!

Franček Hribernik

Planinsko-pohodni tabor Storžič '95

Sonce. Drsališče za Virjem v Tržiču. Tako se je začela naša lanskoletna jesenska šola. S kar veliko merico dobre volje ter s težkimi potovalkami in nahrbtniki smo odrinili iz Tržiča proti domu pod Storžičem.

Okoli 15. ure smo prispeli na cilj. Dom pod Storžičem stoji v čudoviti okolici s prekrasnim pogledom na Storžič — 2132 metrov visoko goro.

Prijazna oskrbnica nam je izrekla dobrodošlico in nas pospremila v naše sobe.

Popoldne se je že pričel pouk prve pomoči. Gospa **Sitarjeva** nas je najprej poučila o človeškem telesu nasploh, nato pa smo spoznali obvezilni material ter njegovo uporabnost pri poškodbah organskih sistemov.

Pouku je sledila večerja, tej pa diapozitivi, ki so jih spremljale obširne razlage gospoda **Salbergerja**. Predstavil nam je gore in planine v okolici domačega Tržiča.

Jutranje sonce nas je prebudilo ob sedmih. Ta dan smo se odpravili čez Javorniški preval, Ženiklovec in Veli-

Mladi Tržičani na pohodnem taboru Storžič '95

ki Javornik na planino Javornik, kjer so nam med drugim kratko predstavili planšarstvo in sirarstvo, hkrati pa smo se okrepčali s kosilom in čajem. Naprej nas je pot vodila čez Srpičje nazaj v dom, kjer nas je že nestrpno čakala gospa Sitarjeva s škatlami povojev, gaz in rut.

Naslednje jutro smo odšli mimo Paušl'na proti planini Konjščici, kjer smo naredili kratek postanek, nato pa smo nadaljevali pot do Bele peči. Od tam se nam je tudi po zaslugi lepega vremena ponudil čudovit razgled. Ogledovali smo si Tržič z okolico in Bistrico, v daljavi pa so kot na preprogi ležali celo Julijci s Triglavom in središče Gorenjske — Kranj. Na poti nazaj smo se ustavili na ciljni točki prejšnjega dne — na planini Javornik.

Popoldne smo imeli pouk iz lokostrelstva. Deset metrov oddaljena tarča se nam je zdela čisto majhna, vendar smo jo na koncu zadeli. Priredili smo celo tekmovanje v lokostrelstvu. Streljanju z lokom je sledila prva pomoč, po njej pa smo zagreto balinali.

Zjutraj so nekateri odšli na Storžič. Spremljal jih je gospod **Gros**, gorski reševalec, ki je imel za vsak primer radijsko zvezo z drugimi gorskimi reševalci. Nazaj so se vrnili polni lepih vtisov.

Po kosilu sta nas obiskala dva gozdarja. Predavala sta nam o gozdnem bontonu, o predelih gozda, o gozdarjevem delu in njegovih dolžnostih. Pozneje smo z njima odšli v gozd ter si tam v živo ogledali predele gozda.

Zadnji večer jesenskega tabora je vsaka soba pripravila svoj program v treh točkah. Med njimi ni manjkalo skečev, iger in petja. Ob vsaki točki smo se kar dobro nasmejali. Pozneje smo ob spremljavi učitelja Salbergerja in njegove kitare peli pozno v noč. Zapel nam je tudi oskrbnik, ki sicer poje v zboru Opere, hkrati pa nam je postregel z nekaj informacijami o operi nasploh.

Naslednji dan smo se poslovili od prelepega Storžiča, od doma pod njim ter od prijaznih oskrbnikov. Bili smo veseli, da gremo domov, čeprav bi za kakšen dan še radi ostali.

Alja Gladek, 7. c
OŠ Žali rovt, Tržič

S Čičarije prek Slavnika na Učko

Dne 6. oktobra 1995 se je pet planincev — »železničarjev« iz Pleternice in Zagreba odpravilo na delovno akcijo v Čičarijo. Najprej smo se dogovorili, da bomo lahko državno mejo prestopili na maloobmejnem prehodu med Vodicami na hrvaški strani in Podgorjem na slovenski, potem smo začeli uresničevati načrt.

Takoj po prihodu v Istro smo začeli obnavljati markacije od Trstenika mimo Gomile in Svete Helene do Račje vasi. Delali smo vso soboto in pozneje obiskali še Lupoglav, kjer smo posedeli po napornem delu.

Po prespani noči v Račji vasi smo se potem v nedeljo zgodaj zjutraj odpravili v slovensko Podgorje, ki je izhodišče za Slavnik (1028 m). Čeprav smo bili od dela utrujeni, smo sprejeli povabilo OPD Slavnik iz Kopra na 17. pohod na Slavnik. Iz Podgorja smo odšli ob sedmih zjutraj in na vrh gore prišli v uri in 20 minutah. V koči so nas planinci iz Kopra sprejeli zelo prijazno, med tistimi, ki so že bili tam, pa je bil tudi gospod **Cividini** iz Zagreba, ki zdaj živi v Piranu. Sicer pa je na tem pohodu sodelovalo več sto planincev različnih starosti.

Slovenskim planincem smo že takrat povedali, da je hrvaška Istrska planinska pot popolnoma zaokrožena celota in da je posebno v tistih mesecih, ki so manj primerni za obiske visokih gora, to prav lepa priložnost za planinske pohode.

S Slavnika smo se na Hrvaško vrnili prek Učke.

Ko bodo razmere glede prehodov državne meje za planince urejene, bo prav lep pohod s Slavnika na Učko z vzponom na nekatere prav lepe vzpetine in po poteh Slavnik—Kojnik—Žbevnica—Gomila—Račja vas—Orljak—Brajkov vrh—Planik—Poklon—Učka.

Josip Sakoman

Zdaj še etnološka poštarska pot

Prva slovenska jamarska transverzala »Poštarska jamska pot«, ki jo oskrbuje PD PTT Ljubljana, bo nemara kmalu postala po vseh pravilih registrirana slovenska transverzalna pot. PD PTT Ljubljana je namreč Komisiji za pota pri PZS poslalo takšno prošnjo. Hkrati s tem pa so pri Planinsko jamarskem odseku tega društva uvedli še eno poučno pot, Etnološko pot, na kateri je 18 kontrolnih žigov.

Prvi kontrolni žig za novo transverzalo je na Šmarni gori nad Ljubljano, kjer je tudi štampiljka Matjaževe jame z Jamarske transverzale. Od tod gre pot do ostankov Pirniškega gradu, zavije od tod v Polhograjske Dolomite in obišče staro cerkvico sv. Jakoba na

Petelincu. Od tam se strmo vzpne na hrib Jetrbenk, kjer je nekdaj stal grad roparskih vitezov.
Od tod pelje pot v Loško pogorje, kjer se prvič ustavi na Pasji ravni in nato v dolini na Babni gori. Naslednja kontrolna točka je pri periodičnem izviru Lintvern pod Planino nad Vrhniko. Pot gre dalje na Notranjsko in obišče Planinsko goro, se spusti na Planinsko polje do čudežnega izvira na Jakovici, naslednji kontrolni žig je na Kališču pri Logatcu, nato pa obiščemo jamo Velika Karlovica pri Cerknici.
Pot zatem zavije proti litijski strani in se vzpne na zloglasni Marenček *in nato še na vrh Molnika — in že* smo na Limbarski gori, ki ima še dodaten žig pri ostankih nekdanjega gradu Gilgenberg. Od tod pa gremo na Štajersko, kjer je kontrolni žig na Vranskem pri jami Škadovnici. Od nje odidemo do Domžal, kjer se povzpnemo do Mengeške koče na Gobavici, zadnja kontrolna točka pa je Osolnik nad Škofjo Loko.
Vsak, ki bo prehodil to pot, bo prejel posebno diplomo na enem od društvenih jamarskih ali etnoloških izletov.

Pod Prisojnikom

Izlet po kanjonu reke Reke

V soboto, 25. novembra lani, je Planinsko društvo iz Sežane pripravilo za svoje člane zanimiv in poučen izlet po kanjonu reke Reke, ki sta ga vodila vodnika **Emil Orel** in **Mirjam Frankovič-Franetič**, ki je obenem tudi predsednica Turističnega društva Vremska dolina. Planince in ljubitelje narave je seznanila z bogato naravno in kulturno dediščino tega parka, ki je svetovnega pomena in je pod pokroviteljstvom UNESCO že od leta 1986.

Ozka dolina reke Reke je od prazgodovine do novejših časov sprejemala ljudstva različnega rodu, eno je obvladovalo drugo in prinašalo ali brisalo različne oblike civilizacije.
Planinci so se na ta pohod pripeljali iz spodnjega Krasa, Sežane in Divače z avtobusom do vasi Škoflje ter začeli pohod na Škofeljskem mostu. Pot je potekala po desnem bregu reke Reke mimo Fameljskega vikenda, mimo ruševin Šmanelčevega mlina pod vasjo Famlje.
Reka Reka, nekoč reka mlinov in žag, sedaj sameva. Na poti vidimo samo še ostanke nekdanjih mlinov, ki so prenehali delovati pred 30 in več leti. Ostale so ruševine, potrebne, da se jih nekdo usmili. Propadajo tudi nekdanji pragovi, ki so mlinom zadrževali višjo vodo.
Nenavadno lepa in čista reka Reka nas je ta dan spremljala na tej poti. Pot se je čez približno pol ure hoda strmo povzpela navzgor k še štrlečim zidovom nekdanjega gradu na Školju (po domače Školu), ki je v 11. stoletju imel samo en stolp, iz katerega se je kadilo, kadar so se bližali Turki, da je bilo videti na tabor v Vremah in v precej oddaljeno vas Lokev. Lastniki gradu so se stalno menjavali, zadnji lastnik je bil Marjan Vitez iz Divače. Njegova velika želja je bila, da bi grad delno obnovil in je z deli tudi pričel, vendar ga je prehitela prezgodnja smrt, tako da svoje namere ni uresničil. Kakšna usoda čaka še te delno obstoječe zidove oziroma ostanke gradu na Školju? Mogoče ista kot žage in mline ob reki Reki?
Po prostranem Makselnovem travniku s pogledom na Vremščico z desne strani smo pot nadaljevali do steze, ki se je strmo spuščala nazaj v kanjon reke Reke, saj smo začeli že *pogrešati njeno žuborenje, ki nas je* spremljalo vse do vzpona na Školj.
Steza je kmalu prešla v dokaj široko pot, ki pelje mimo še ene razvaline, Strmolinovega mlina, katerega družina se je v zadnji povodnji komaj rešila iz besneče reke.
V bližini tega mlina so mladi iz bližnjih vasi uredili zasilno kopališče s skakalnico in igrišče za odbojko na pesku. V poletnih mesecih je tukaj zelo živahno, saj mladi zelo radi zahajajo k reki tudi iz bolj oddaljenih krajev. Od tu je še 20 minut hoda do vasi Betanja in Škocjan, saj sta vasici tako rekoč povezani.
Škocjan stoji na nadmorski višini 399 metrov. Na najvišji točki je cerkev sv. Kancijana iz leta 1606. V prazgodovini je bilo tu gradišče — Kaštel, saj o tem pričajo izkopanine črne prsti, keramike in novcev. S Škocjana je ob lepem vremenu lep razgled na Vremščico, Nanos in Snežnik.
V neposredni bližini je vas Matavun, kjer se pot nadaljuje na slovensko planinsko pot.
V recepciji restavracije »Jama«, ki ima ime po Škocjanskih jamah, so si planinci odtisnili žig v planinske knjižice in se okrepčali z malico iz nahrbtnikov. Sledil je postanek na matavunskem razgledišču, kjer smo na naši poti pozdravili reko Reko, ki iz Male doline pod naravnim mostom priteče v Veliko *dolino in ponikne v podzemlje v* Škocjanskih jamah ter se ponovno pojavi v Tržaškem zalivu kot Timav. To razgledišče je nekaj izrednega, tako da so ga v preteklosti imenovali po princesah (Štefanjevo, Jolandino razgledišče).
Rahel novembrski dež je zmotil to prekrasno idilo in nas opozoril, da nas čaka še preostanek peš poti po markirani slovenski poti do Dolnjih Ležeč, kjer nas je čakal avtobus.

Mirjam Frankovič-Franetič

Planinski tabor Kranjska Gora 1995

Vedno več osnovnih šol se odloča za organizacijo in izvedbo ne samo ene, temveč dveh ali celo treh šol v naravi. Seveda je to v prvi vrsti *odvisno od učiteljev — njihove* pripravljenosti, zavzetosti in strokovne usposobljenosti za tak pouk. Učitelji, ki imajo različna gorniška znanja (mentorji, vodniki, inštruktorji), so nedvomno pravi generatorji takšnih aktivnosti.
Na OŠ Sostro imajo srečo, da je tam zaposlen **Jože Drab** (inštruktor planinske vzgoje in dolgoletni vodja tečajev za MPV), ki mu je uspelo zbrati ekipo sodelavcev in zunanjih predavateljev (**Simona Hribar-Kojc, Majda Ogrin, Dane Jagodic** in **Boris Ilovar**), ki so lansko jesen za štiri dni odpeljali trideset učencev osmih razredov v Vilo Šumnico nad Kranjsko Goro.
Namen tabora je bil (to izvemo iz biltena), da si mladi pridobijo nova znanja in nove izkušnje v vi-

sokogorskem svetu. Ves čas bivanja so opazovali naravo in pravzaprav z njo tudi zaživeli. S tem se je odprla pot njihovemu odnosu do novega okolja in življenja v njem. Spremljale so jih različne situacije in ob dopolnjenem programu (biološka in geografska, meteorološka, ekološka, fizikalna in novinarska skupina) so se lahko uveljavili na področju, ki je posameznega učenca najbolj zanimalo.

V septembrskih dneh, ko je potekal planinski tabor, so se povzpeli na Tromejo, Ciprnik in Malo Mojstrovko. Za vsako turo so izdelali skico ture in se s pomočjo vodnikov in zemljevidov na turo dobro pripravili.

Med hojo so opravljali tudi nekatere terenske raziskave: iz globine in hitrosti vodnega toka so računali pretok Pišnice, člani meteorološke skupine so merili temperaturo zraka, zračni pritisk, hitrost vetra, ocenjevali so oblačnost in merili količino padavin, biologi so ugotavljali rastiščne pogoje in po »Mali flori« ugotavljali raznovrstnost planinskega cvetja, za drugimi obiskovalci gorskega sveta so pobirali smeti in opazovali človekove posege v naravo.

Mladi so ob bogato ilustriranem biltenu, ki prinaša tudi pregledno urejene »znanstvene« podatke, zapisali: »Številke nam v gorah niso veliko pomenile (mišljeno je število tur in višina obiskanih gora; op. B. P.). Veselile so nas le kot potrdilo dobre moči, opajale in prevzemale pa nas niso.«

Naj bo zapis o tej akciji predvsem spodbuda vsem, ki še oklevajo in razmišljajo, ali je gorništvo lahko enakovreden in sestavni del življenja vsake šole.

Borut Peršolja

Slavja pod Triglavom

Planinsko društvo Ljubljana-Matica je ob lanski stoti obletnici postavitve Aljaževega stolpa menilo, da je ta mejnik zelo pomemben za slovensko planinstvo in sploh za vse Slovence. **Jakoba Aljaža**, ki je bil tako širok v dejanjih in pogledih za naprej, smo v Triglavskem domu na Kredarici predstavljali ves teden — vsak dan z ene plati njegovega delovanja. Nemogoče je bilo namreč njegovo delovanje zajeti v enem dnevu, obenem pa smo na ta način omogočili čim večjemu številu planincev, novinarjem, radiu in TV, da so še tam spoznali veličino Aljaža.

Ob tej priložnosti je društvo izdalo spominski žig, obnovili smo Pernhartovo panoramo v Aljaževem stolpu, izdali značko z Aljaževim portretom, očistili okolico Triglavskega doma in tudi sam Triglav. Prav na njegov jubilej je Telekom Slovenije s telefonom povezal Triglavski dom z dolino in ostalim svetom, kar je bila že Aljaževa želja. Prispevek Telekoma je velik za vse nas planince, za GRS, tudi za Hidrometeorološki zavod Slovenije za prenašanje vremenskih podatkov. Zdaj s pomočjo telefona lahko razporejamo obisk preko cele sezone, vsakdo lahko dobi v vsakem času podatke o stanju poti, zasedenosti doma in tudi o trenutnem vremenu. Ko planinci prispejo v naš dom, se lahko o svojih občutkih iz govorilnic pogovorijo s svojci v dolini.

Za ta jubilej nam je uspelo zgraditi tudi osem kabin ekološko čistih WC-jev.

Jedilnica v Triglavskem domu je tiste dni vsakega gosta pričakala okrašena, panorama z Aljažem v narodni noši, Aljaževim stolpom in Triglavom v sončnem vzhodu, darilo **Boruta Kokelja**, vse to pa je še posebno pritegnilo pozornost vsakega planinca.

Vsak dan smo v popoldanskih in večernih urah poskrbeli, da smo planincem vtisnili v srce del Aljaža. Za to je poskrbel tudi dovški župnik **Franc Urbanija**, ki je vodil večino teh večerov in imel vsak dan mašo ali somaševanje.

Praznovanje smo začeli s poroko v kapelici v soboto, 5. avgusta, in nadaljevali s prijetnim petjem v koči z oktetom Vasovalci iz Žirovnice, **Tone Kuntner** pa nam je predstavil svoje pesmi iz zbirke »Marija Snežna«. Nedelja je bila rezervirana za Planinsko zvezo Slovenije in ob tej priložnosti je nastopil oktet Spev ter predsednik PD Ljubljana-Matica **Marjan Oblak**.

Za prijetno počutje so v naslednjih dneh poskrbeli Pevski zbor iz Bežigrada, Koledniki iz Kamnika, Pevski zbor Razpotej s pevcem iz slovenske opere, Ansambel Sova s pevko Jelko, podokničar **Pestotnik** je poskrbel za nekoliko smeha, godba na pihala iz Laškega in plesno kulturno društvo Dolga vas pa so nam v narodnih nošah popestrili večer.

Vsi nastopajoči so bili gostje našega doma, odrekli pa so se vsakemu honorarju. Posebno se moramo zahvaliti kamniškim Kolednikom, ki so s petjem pripravili prijetno urico tudi invalidom slovenske vojne.

Odločitev PD Ljubljana-Matica je bila, da pripravi te večere na skromni in planinski ravni, da vsakemu prisotnemu vtisne doživetje ob tem jubileju. Mediji so dali utrip tega vzdušja tudi tistim, ki so ostali v dolini in se tega slavja niso mogli udeležiti.

Ker je letos stota obletnica postavitve Triglavskga doma na Kredarici, vas že zdaj vabimo na podobno slovesnost tudi letošnje poletje.

Janko Rekar

36 novih transverzalnih značk

Kot vsako leto je tudi lani — tokrat 28. novembra — Odbor za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije v prostorih poslovne stavbe Pošte Slovenije in Telekoma Slovenije v Ljubljani organiziral že tradicionalno podelitev transverzalnih značk za vse tiste pohodnike, ki jim je lani uspelo prehoditi to našo najdaljšo, a tudi eno od najlepših planinskih poti. Značke je tudi tokrat podelil predsednik odbora **Martin Prevorčnik**, ki je v svojem uvodnem govoru še posebej naglasil, da mu je v čast, ker prav ob 50. obletnici konca 2. svetovne vojne lahko podeli rekordno število odličij, kar 36 značk, saj je v povprečju v preteklih letih prehodilo več kot tisoč kilometrov dolgo pot od Gančanov v Prekmurju do Slavnika nad Koprom le 25 pohodnikov.

Svečanosti, ki je bila tokrat prvič v okviru domicila dveh ločenih podjetij, Pošte in Telekoma, se je kot predstavnik Pošte udeležil **Anton Grden**, kot predstavnika Telekoma pa **Dušan Kumer** in **Elena Skok**.

Na slavnostni podelitvi transverzalnih značk je spregovoril podpredsednik Odbora za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije **Milan Rejec**, ki je še posebej izpostavil pomembno delo predsednika odbora Prevorčnika, ki je kar 26 let nadvse uspešno vodil odbor in tradicionalno podeljevanje značk.
Tudi letos so mnogi pohodniki to pot prehodili prvič, a razveseljivo je, da je bilo med njimi mnogo mladih ljudi in mnogo družin. Značke so prejeli tudi trije pohodniki iz Hrvaške, kar je še posebej razveseljivo, saj to dokazuje, da je transverzala znana tudi zunaj naših meja. Sicer pa so hrvaški planinci že večkrat prejeli značke.

S podelitve značk pohodnikom po Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije

Treba je seveda pripomniti, da so mnogi prejeli že osmo, deveto, deseto... značko. Naj omenimo samo **Viktorja Čebelo** iz Litije, **Hinka Lebingerja** iz Litije in **Ludvika Šinkovca** iz Ljubljane. A moramo pripomniti, da je absolutni rekorder Ljubljančan **Slavko Krušnik-Mihec**, ki je med NOB od vsega začetka delal kot partizanski tiskar, znan pa je tudi kot pisec humorističnih knjig. Slavko je letos prejel že jubilejno, 20. značko, a ob tem moramo pripomniti, da je prehodil domala že skoraj vse slovenske transverzale in mnoge tudi večkrat.
Ob tej priložnosti mu je Martin Prevorčnik v imenu Pošte in Telekoma izročil posebna darila ter ga hkrati seznanil, da mu bo na občnem zboru PD PTT Ljubljana podeljena listina častnega člana Odbora za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije.
Ob koncu skromne, a nadvse prijetne slovesnosti je zbranim spregovoril še **Jože Dobnik**, avtor mnogih planinskih vodnikov in tudi avtor Vodnika po transverzali kurirjev in vezistov. Na zanimiv način je navzočim orisal svoje delo ob pripravi novega Vodnika, ki ga piše ob temeljitih spremembah in prenovi transverzalne poti.
Ob koncu moramo vsekakor še omeniti, da se je slavja udeležil tudi priznani pisec knjig s partizansko tematiko **Marjan Učakar-Ljubo**, ki bo v kratkem izdal že tretjo knjigo trilogije Viharna pot. Vsi tisti, ki so transverzalo prehodili tretjič ali večkrat, so prejeli njegovo drugo knjigo trilogije »Na koncu neke poti«, ki jo je avtor lastnoročno podpisal.
Po končanem slavju so se navzoči udeležili še skromne zakuske, kjer so pohodniki še dolgo obujali nepozabne spomine s transverzalne poti in si bili vsi edini, da bodo po tej poti še hodili.

Rado Radešček

Čičarija v vseh letnih časih

Skupina 40 planincev in upokojencev Hrvaških železnic je 25. in 26. novembra lani obiskala Čičarijo v Istri. Ob odhodu iz Zagreba je bilo zelo lepo vreme, med vožnjo skozi Gorski kotar je začelo deževati, potem pa je bila megla z dežjem.
Državno mejo smo prestopili pri Vodicah in se od tod napotili v slovensko Podgorje, od tam pa do Tumove koče na Slavniku (1028 m). Pred tem je ena od naših skupin odšla iz Malih Mun proti Račji vasi, z Munske na Veprinaško pot prek vrha Orljaka (1106 m). S Slavnika se je naša skupina napotila prek Jelovice in Dan ter Trstenika in Rašporja do Račje vasi, kjer nas je pričakala naša skupina z Orljaka. Po krajšem postanku smo se odpravili proti Brgudcu in prek Lanišča na Brajkov vrh (1029 m) ter v planinsko zavetišče Korita. Tako je torej ena skupina prenočevala v Račji vasi, druga pa na Koritih.
Ko smo se naslednji dan sestali v Brgudcu, smo nadaljevali pot na Poklon (922 m) in od tod na vrh Učke. Vreme pa nam ni bilo naklonjeno, saj se je iz drobnega dežka rodil dež, zaradi megle pa tudi ni bilo razgleda.
V izredno lepem spominu nam je ostalo slovo od Slavnika, kjer so nam oskrbniki dejali »Hvala za obisk«. To dovolj zgovorno priča o gostoljubnosti tamkajšnjih planincev in tudi o odnosih med planinci iz Hrvaške in Slovenije.

Josip Sakoman

Smučarstvo danes in jutri

Ob 21. zimsko-športnem sejmu v Kranju je bila lanskega 16. novembra v prostorih Gorenjskega sejma okrogla miza »Smučarstvo danes in jutri«, ki ga je organiziral direktor Sejma in predsednik PD Kranj **Franc Ekar** in na katerem so sodelovali predstavniki nekaterih slovenskih smučarskih središč, Triglavskega narodnega parka, Turistične zveze Slovenije, Zveze smučarskih učiteljev in vaditeljev, Planinske zveze Slovenije in nekaterih medijev.
Izhodišče za to okroglo mizo je bilo, da klasično alpsko smučanje na urejenih smučiščih med mladimi pri nas ni več tako priljubljeno, kot je bilo še pred nedavnim, saj je na urejenih smučiščih vedno pogosteje mogoče videti deskarje, snowboardarje, zimska športna ponudba v turističnih krajih po svetu in še predvsem v Alpah pa je zdaj tako velika in pestra, da klasično alpsko smučanje nazaduje. Tako se je pogovor vrtel predvsem o tem, kaj bi bilo treba storiti, da bi na urejenih smučiščih ne motili drug drugega deskarji in alpski smučarji, kar pomeni, da bi morali tako ene kot druge vzgojiti tako, da bi bili obzirni drug do drugega.
Na eni strani so se razpravljalci zavzemali za to, da bi glede na šibke socialne razmere precejšnjega dela slovenske populacije razmišljali o cenejših možnostih

smučanja na urejenih smučiščih, na drugi strani pa je bilo rečeno, da bodo cene slejkoprej takšne, kot so zdaj, dokler bodo slovenski žičničarji odvisni le sami od sebe; drugače bi bilo nemara, če bi jim pomagala kraj ali država. Nekateri razpravljalci so se nostalgično spominjali nedavno minulih let, ko je bilo med semestralnimi počitnicami na urejenih večjih slovenskih smučiščih po 2000 študentov in dijakov, tudi udeležencev smučarskih tečajev, zdaj pa jih je le še po kakšnih sto, ker si študenti zaradi visokih cen smučanja preprosto ne morejo več privoščiti, kar hkrati pomeni, da smo Slovenci vse manj smučarski narod.

Nekaj besed je bilo izrečenih tudi o naravi, ki jo žičničarji hočeš-nočeš vsaj deloma uničujejo, ko urejajo proge, čeprav se trudijo, da bi bila ta škoda čimmanj opazna, in nekaj o pravkar izišli knjigi **Iztoka Beleharja** in **Milana Mavra** »Spet zavoj k bregu — ne, hvala!«. Izrečena je bila seveda tudi prastara resnica, ki pa je v praksi v Sloveniji skorajda ne poznajo, da je uspeh turizma v marsikaterem predelu države odvisen tudi od smučanja, pri tej dejavnosti pa se morajo v skupnem interesu povezati vsi dejavniki v kraju in regiji od žičničarjev in hotelirjev do trgovcev, cestarjev in gostilničarjev.

Rečeno je bilo tudi, naj v Sloveniji ne bi več odpirali novih smučarskih središč, ampak naj bi izboljšali obstoječe. Ob teh okoljevarstvenih razpravah je bilo tudi rečeno, naj bi pred začetkom umetnega zasneževanja našli ustrezne vodne vire, saj nastajajo ponekod težave zaradi pretiranega odvzema vode za snežne topove. Ker se bodo smučarji ob manjšem zanimanju za urejena smučišča predvidoma v večjem številu selili na zasnežene strmine v gorski svet, bo treba zagotoviti takšno varstvo narave, da predvsem ne bodo ogrožene gorske živali. »Slovenija ima srečo,« je dejal **Martin Šolar** iz Triglavskega narodnega parka, »da je bila včasih korak za svetom, saj nam je zato uspelo ohraniti naravo, ki nam jo marsikdo zavida. Truditi pa se bomo morali, da bo narava taka tudi ostala.«

M. R.

Makedonski gorski reševalci se pri Treh vodah na Šar planini pripravljajo na začetek vaje

Foto: Boško Jovanoski

GRS Makedonije se aktivira

Od 19. do 22. oktobra 1995 je bil na lokaciji »Tri vodi« na Šar planini v Makedoniji prvi seminar gorskih reševalcev Makedonije, ki ga je organiziral Rdeči križ Makedonije.

Tako je tudi v praksi začel delovati Svet za varnost v gorah, ki ga je že prej ustanovil Rdeči križ. Sedanje dejanje na lokaciji Tri vode je imelo nekaj ciljev: predvsem naj bi se sestali tisti, ki imajo naziv gorskih reševalcev v okviru dejavnosti Planinske zveze Makedonije, njihova nedejavnost v zadnjih letih pa je pripeljala do tega, da so reševalci nehali delati tudi v okviru Rdečega križa; nadalje naj bi spet začeli delati, spoznali naj bi se med seboj in se dogovorili, kako naj bi bili odslej bolj aktivni.

S tem namenom je občinski odbor Rdečega križa Tetovo, ki deluje v okvirih Rdečega križa Republike Makedonije, sklenil organizirati naslednje dejavnosti in praktične vaje:

— reševanje v gorah s pomočjo helikopterja,

— stensko reševanje poškodovanih oseb,

— izkrcavanje na Ezerski Ruki na nadmorski višini 2602 metra z višinsko razliko 1300 metrov iz doline.

V odmorih med praktičnimi vajami sta bili tudi predavanji o prvi pomoči poškodovanim v gorah, ki ga je imel **prim. dr. Dragan Filipović**, in o telesni pripravljenosti reševalcev, ki ga je imel profesor Fakultete za telesno kulturo iz Skopja **dr. Mirčo Savovski**.

Kot gostje Rdečega križa Makedonije so bili na seminarju reševalci iz Bolgarije, v imenu katerih je kot soorganizator ustanovitve gorske reševalne službe v Bolgariji govoril njihov predsednik **Penčo Babukčiev**.

Na koncu so se dogovorili o naslednjem seminarju, ki bo to zimo in na katerem se bodo usposabljali predvsem mladi reševalci. Seminar bo pozimi leta 1996 prav tako na Šar planini.

Slavica Jovanoska, Tetovo

Mali oglasi

Prodam objektive in pribor:

1. Za visokogorske in snežne razmere objektiv Chinon, kvarc leče, Auto Reflecta 1 : 1,7, F = 55 mm, navoj 42 mm — vrhunski japonski izdelek.
2. Tete Pentacon (Tessar-Zeiss) E. F = 200 mm 1 : 4,0, navoj 42 mm in 2 adapterja za bajonet — izjemna jakost.
3. Adapter (meh) za mikro Praktica s priborom, navoj 42 mm in adapter za bajonet.

Pokličite pred 10. uro ali po 14. uri na telefon 061/557-305.

Dr. S. D. Matvejev, član kluba Diana

* * *

Odstopim Planinske vestnike od letnika 1977 do vključno 1994. Informacije na tel. (061) 219-283.

Grelne blazine »Pečko«

Novost iz ZDA, ki je nepogrešljiva za vsakega planinca in alpinista — grelne blazine »Pečko«!
Zmrznjeni prsti na rokah in nogah so preteklost: zdaj se ni treba bati niti najhujšega mraza v največjih višinah.
Grelne blazine »Pečko«, ki vsebujejo posebno mešanico, ta pa se aktivira v stiku z zrakom, dajejo toploto do 12 ur. Primerne so za gretje rok, nog in telesa v mrzlih dneh, uporabljajo jih največ alpinisti in drugi gorniki, smučarji, lovci, ribiči, taborniki ali obiskovalci prireditev na prostem.
Grelna blazina »Pečko 1« za gretje delov telesa je velika 10 x 13 cm.
Grelna blazina »Pečko 2« za ogrevanje rok v rokavicah ali žepih je velika 5 x 10 cm.
Grelna blazina »Pečko 3« za gretje nog, ki jo lahko damo v obuvalo, je velika 5 x 10 cm.
Grelna blazina »Pečko 4« za gretje spalne vreče in večjih delov telesa je velika 23 x 33 cm.
Uporaba je preprosta: odstranimo zunanjo vrečko in rahlo potresemo blazino, po 15 do 30 minutah pa se blazina segreje na maksimalno temperaturo 55 do 60 stopinj Celzija in bo grela več kot 10 ur. Če želimo prekiniti reakcijo, moramo grelno blazino ponovno neprodušno zapreti, kar nam omogoča daljšo uporabo blazine.
Na voljo so tudi svetlobne palice, ki so zanesljiv vir svetlobe v vseh pogojih, tudi pod vodo. Ne bodite brez svetlobne palice, če vas v gorah ujame noč ali se vam zgodi nesreča!
Grelne blazine in svetlobne palice so popolnoma neškodljive za zdravje in jih lahko po uporabi odvržemo v smeti.

Veleprodaja: PIN inženiring, d.o.o., Bernekerjeva 42, Ljubljana, tel./fax 061/317-838.
Maloprodaja: SANITA, Kolodvorska ul. 20, Ljubljana, tel. 061/311-976, 159 31 27.

Koledar Najvišji vrhovi treh celin

Posthumno je uresničen eden od projektov, ki si jih je zamislil pokojni celjski gornik **Drago Žlof**, preden se je konec lanskega leta smrtno ponesrečil na himalajskem šesttisočaku Pisang Peaku: izšel je njegov koledar

Najvišji vrhovi treh celin
na katerem so upodobljeni

Mont Blanc (4807 m) v Alpah,
Elbrus (5642 m) na Kavkazu,
Mont Kenya (5210 m) v Afriki,
Kilimandžaro (5895 m) v Afriki,
Huayna Potosi (6094 m) v Andih in
Aconcagua (6975 m) v Andih.

Koledar ima šest strani, pod vsako goro je koledar dveh mesecev. Pod vsako fotografijo je kratek opis gore, ki je prikazana, in zemljevid predela, kjer je ta gora.
Velikost koledarja je 32 krat 50 cm, cena je 380 tolarjev.
Naročiti ga je mogoče na naslovu:
Miran Gracer — Grafika Gracer d. o. o.
Okrogarjeva ulica 2, Celje, ali po telefonu 061/34-164.
Celoten izkupiček od prodaje koledarja je namenjen za pokritje stroškov, ki so nastali pri reševanju in transportu pokojnega avtorja koledarja Draga Žlofa, če pa bo iztržek večji, gre ostanek za obnovo katere od planinskih poti.

NE HODIMO *HITREJE.....*
HODIMO *PAMETNEJE!*

Nepotrebno prenaprezanje pri hoji v hribe nujno vodi k preutrujenosti, njene posledice pa ljubitelji planin, vsi hribolazci in alpinisti še kako dobro poznajo. K sreči nas telo neprekinjeno obvešča o svojem počutju in željah - z bitjem srca.

Poslušajte svoje srce. Srce vam lahko pove, kako hitro/počasi hoditi in se gibati pri hoji v hribe.

Monitor srčnega utripa

POLAR® na zapestju, najbojša tovrstna napravica na svetu, nudi neprekinjen pogled v vaše telo in vas s pomočjo smiselnih območij vašega pulza vodi varno do željenega vrha ali drugega cilja.

Srce vam preko ekrana na roki pove:
+ KOLIKŠNA JE OBREMENITEV MED HOJO
+ KAKO HITRO SE PORABLJA ENERGIJA
+ KATERA VRSTA ENERGIJE SE PORABLJA
+ SIGNALIZIRA PREOBREMENJENOST

POLAR®

PONOSNO NA VRHU

EKO PROJEKT

Slavka Gruma 34, 68000 NOVO MESTO

tel. 068 26 645, fax: 068 321 060

DENAR LEŽI NA CESTI, POBERITE GA!

Denar dobesedno leži na cesti, le pripogniti se je treba in ga pobrati.

V Sloveniji je veliko izdelovalcev oblačil in opreme, ki jo planinci, alpinisti, plezalci in popotniki po naravi nasploh potrebujemo. Veliko je trgovcev, ki takšno opremo in oblačila prodajajo, zadnja leta je v državi že precej trgovin, ki prodajajo izključno predmete, kakršne na svojih poteh in pri svojih dejavnostih potrebujejo planinci, plezalci, jamarji, trekerji, popotniki in drugačni pohodniki.

Planinci in gorniki nasploh želimo imeti podatke o ponudbi teh izdelovalcev in prodajalcev, da bi se na podlagi celovitega pregleda lahko odločili za nakup lastnim potrebam najprimernejše planinske opreme, oblačil in obutve.

Planinski vestnik hoče postati posrednik med izdelovalci, prodajalci in kupci.

In kje je tisti denar, ki leži na cesti? Bralcem Planinskega vestnika, ki bi bili pripravljeni za našo revijo zbirati oglase s tega področja, ponujamo visoko provizijo, oglaševalcem pa izjemno ugodne cene za oglase.

Podrobnosti o tej ponudbi bodo radi povedali v Planinski zvezi Slovenije ob Dvoržakovi 9 v Ljubljani ali po telefonu 061/312 553.